

АНАБАЗИС

НАВАСИС

В цьому числі:

1. МАТЕРІАЛИ ДРУГОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА	
а) КОМУНІКАТ в українській мові	3
б) КОМУНІКАТ в англійській мові.....	3
2. "В ЧЕКАННІ НА ДІЯЛОГ"	
а) ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО АПОСТОЛЬСЬКОЇ СТОЛИЦІ ВІД ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА в українській мові	3
б) ВІДКРИТИЙ ЛИСТ в англійській мові	6
3. ВІДГУК УКРАЇНСЬКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ВЛАДИК НА ПОДІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ КАТОЛИЦЬКІЙ ЦЕРКВІ	10
4. ПЛЯТФОРМА ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА СТОСОВНО МАДРІДСЬКОЇ ЗУСТРІЧІ	
а) в українській мові	11
б) в англійській мові	11
5. ПОЕЗІЇ:	
ЗОРЕСЛАВА: "ЛАСТІВКОЮ В ЧУЖИЙ САД"	12
ЛАРИСА МУРОВИЧ: "ХТО ВІРИТЬ В ДУХ НАЦІЇ"	14
6. ВАЛЕНТИН МОРОЗ: "ВХОДИМО У НЕСПОКІЙНИЙ СВІТ"	14
"ДЕСЯТЬ СИЛЬНИХ ВОЛЬ ", англійський переклад	17
7. С. ПІДГІРНА: "ЗУСТРІЧ ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА В ТОРОНТІ"	23
8. СВЯТО В ЧЕСТЬ ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА В КЛІВЛЕНДІ – РЕЗОЛЮЦІЇ	24
9. ВАЛЕНТИН МОРОЗ: "В ПЕРШІ РОКОВИНИ СМЕРТИ В. ІВАСЮКА"	25
"В ПЕРШІ РОКОВИНИ"... в англійському перекладі	29
10. "КАЮТЬСЯ ЗА ЗЛОЧИНИ МОСКВИ" (До роковин катиньської трагедії)	33
11. СПАДЩИНА: Лист Д. Донцова	34
12. НЕВИГАДАНЕ: Сповідь Івана Безпалого... ..	35
13. МАТЕРІАЛИ З УКРАЇНИ: Лист Стефи Шабатури	38
14. ЯК ДІСТАЮТЬ "ПОВНОВАЖЕННЯ": Лист до Оксани Мешко	39
15. СМІХ НА ЗАЛІ	44
16. ХРОНІКА ВИСТУПІВ ВАЛЕНТИНА МОРОЗА	46

АНАБАЗИС

"Разом проти Москви"
(Українка Ганя Олещук і афганка Фаріда Мансурі на
маніфестації в Нью-Йорку 19 січня 1980 р.)

АНАБАЗИС

Редакційна колегія:

ВІРА БЕЛЕЦАН
НАТАЛІЯ БУРА
ЗЕНОН КРІСЛАТИЙ
ЗОРЕСЛАВА МАЦЮК
ВІКТОР МИГАЛЬ
ВАЛЕНТИН МОРОЗ
ВОЛОДИМИР МОХУН
ЛАРИСА МУРОВИЧ
ДАРІЯ ПАВНИК
АСКОЛЬД СКАЛЬСЬКИЙ

Обгортка: АНАТОЛІЙ КОЛОМИЄШЬ

Підписані статті виражають
точку зору автора, а не редакції.

**The opinions expressed in the signed articles belong to the
authors, and are not necessarily shared by the editorial staff.**

©1980 by Anabasis Publications, Inc.
All rights reserved.

МАТЕРІЯЛИ ДРУГОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА

Комунікат.

1. ДРУГА КОНФЕРЕНЦІЯ ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА відбулась у Клівленді, Огайо, 17 травня 1980 року, в залі готелю "Гарлей", о год. 4:30 пополудні.
2. Керівництво ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА було доповнене такими особами: Дарія Павник, Наталія Бура, Зенон Кріслатий, Віктор Мигаль, Володимир Мохун.
3. Зареєстровано 47 учасників Другої Конференції – членів, делегатів, і гостей.
4. Конференція одноголосно прийняла виготовлений Валентином Морозом проєкт відкритого листа до Апостольської Столиці п.н. "В чеканні на діалог". Вирішено також вислати делегацію до Блаженнішого Патріярха Йосифа І.
5. Вирішено, що журнал "Анабазис" буде широкою трибуною для всіх, хто стоїть на позиціях реального, сучасного націоналізму.
6. Патронами ОБ'ЄДНАННЯ ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА оголошено св. Архистратига Михаїла і князя Святослава, що символізує нерозривність духової традиції дохристиянської і християнської України.
7. Для ведення адміністративних справ видавництва "Анабазис" обрано адміністративну групу в складі: Віктор Мигаль, Зенон Кріслатий, Михайло Мігеліч, Наталія Бура, Дарія Павник.

SUMMARY OF THE SECOND CONFERENCE OF LYTSARI SVIATOSLAVA

Communique

1. The Second Conference of Lytsari Sviatoslava took place at the Harley Hotel in Cleveland, Ohio, on May 17, 1980, beginning at 4:00 p.m.
2. The following five members were added to the administrative body of Lytsari Sviatoslava: Daria Pawnyk, Natalia Buryj, Zenon Krislatyj, Victor Myhal, Volodymyr Mochun.
3. Forty-seven members, delegates, and guests were registered as having attended the conference.
4. The conference unanimously accepted the draft of the open letter to the Apostolic See, under the title of "We Expect a Dialogue", which was prepared by Valentyyn Moroz.
It was also resolved to send a delegation to His Beatitude Patriarch Josyf I.
5. It was decided that the journal **Anabasis** is to be a broad forum for all who support the positions of realistic contemporary nationalism.
6. It was announced that the Association of Lytsari Sviatoslava has adopted as its patrons St. Archangel Michael and Prince Sviatoslav, symbolizing the indissoluble unity of the spiritual tradition of pre-Christian and Christian Ukraine.
7. For the conduction of the administrative affairs of Anabasis Publications, an administrative group comprised of the following persons was chosen: Victor Myhal, Zenon Krislatyj, Michael Migelych, Natalia Buryj, and Daria Pawnyk.

В ЧЕКАННІ НА ДІЯЛОГ

Відкритий лист до Апостольської Столиці від об'єднання ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА

"Не хлібом одним живе людина", – так пише в Біблії, і то одна з перших мудрощів, що ми їх пізнаємо із Святого Письма.

Не хлібом лише – і згідно з тим все поділене в світі. Одні думають про хліб, а іншим призначено думати про Дух, і Духовне. І ті останні мають на плечах найважчу ношу, бо мусять дивитися глибше і далі, ніж сягає звичайний людський зір; мусять бачити те, що буде колись, а тепер є лише в потенції. Мусять мати дар Вернигори, українського бандуриста, що був сліпий, а дивився далі, ніж видючі, і сказав: бачу трьох орлів, що розтерзають Польщу. Були ще ті орли в гнізді – пруський, австрійський, московський, і не вилітали на світовий простір, і ніхто їх не бачив, але в тому й полягає місія Вернигори: бачити за інших.

Найбільший гріх, коли ті, хто мусить думати про Дух, і Вічність, сходять у царство хліба і стають рабами фактів. Тоді настає неминуче здрібніння. Право первородства продається за сочевичну юшку, і в погоні за негайним практичним виграшем втрачають дуже важливі духовні критерії, від яких залежить перс펙тива великих людських спільнот.

Коли газети подали звістку, що в Римі скликається Синод українських єпископів, між Українцями зашелестіло: Папа визнає нарешті український Патріярхат! Що відбулося в цьому настрої? Українська наївність? Чи монументальність українського мислення? – І те й друге. Наївність – бо знаючи хоча б недавню історію українсько-вaticanських взаємин, годі було сподіватися на такий крок. Але й монументальність, і відчуття твердого ґрунту під ногами. Бо то цілком природна логіка – чекати від Риму, що він нарешті зрозуміє: Україна – то 50-мільйонний потенціал, що зреалізує себе в майбутньому як могутня потуга на сході Європи. Коли він стане на ноги, то вже не буде просити визнання ні від кого, і тоді акт доброї волі з боку Риму буде вже запізним.

'Така є реальна база українсько-вaticanських взаємин, і саме так їх мали б розуміти в Римі.

Але...

Були й обережніші в прогнозах. Дехто казав: не будуймо повітряних замків, і не чекаймо чуда з Риму. Сучасні чуда бувають у Фатімі, або в Палмарі, або в українських Карпатах, на Середнянській горі, де з'явилось видіння Божої Матері. А в Римі давно уже не

видно чудес... Біймося іншого: Конгрегація може призначити наступника Патріархові.

Так і сталося: то були тверезі голоси. Не будемо цитувати офіційно-церемоніальні тексти, надруковані в українських часописах після Синоду. То паперове золото, яким можна зацікавити хібащо дітей. А нас цікавить реальний зміст подій, що сталися в Римі. Найкраще і найлаконічніше про це сказав "Newsweek":

"Заклик Папи до всіх україно-католиків ясний. Відтепер Українську Католицьку Церкву буде безпосередньо контролювати Ватикан і тим забезпечить, щоб більше не з'явився такий сильний і популярний її провідник, як Сліпий."

Так само оцінили римський Синод інші газети: американські, англійські, німецькі, італійські. Висновок преси був одноставним: це наступ на довговікову автономію української Церкви. І дуже символічно, що "Newsweek" ставить поряд Москву і Рим. Нагадавши спочатку, що "Сталін зліквідував УКЦ, вбиваючи, ув'язнюючи, або запроторюючи на заслання майже все духовенство", журнал пише: "З того часу приблизно 5 мільйонів католиків вдержуються таємно в модерних катакомбах на Україні, а приблизно 1-му мільйонові вірних поза межами совітського союзу поступово відбирають їх автономію через політику останніх Пап". Те, що діється там, за залізною курткою, по обидва боки Карпат, і те, що діється на Заході, у 2-мільйонній українській діаспорі — це явища однотипні. Йде битва за українську самостійність. Маємо на увазі не лише політичну. Духовна самостійність часом є важливішою, ніж політична. Велич Патріарха Йосифа I полягає саме в тому, що він очолює довгі роки нерівну боротьбу Українців за духовну й організаційну самостійність нашої Церкви.

Є два аспекти подій, що відбулися в Римі у вересні 1979 і березні 1980 р.: з точки зору права, і з точки зору історичної перспективи.

Жодний чинник у Ватикані не міг скликати Синод українських єпископів. Нагадаймо те, про що дехто хотів би забути: 6 мільйонів вірних, що їх звано україно-католиками, чи уніятами (колись) — це люди православного обряду, що є в союзі (а не в підпорядкуванні!) з Римом. Вони є католиками лише адміністративно, але не канонічно, і не за традицією. Про це твердо було домовлено на Берестейському соборі, і тому всякі спроби латинізації нашої Церкви, всяке намагання заповнити статуями українські катедри чи завести celibat та інші "новації" є звичайним, ординарним гріхом, бо то порушення Акту, урочисто підписаного нашими предками триста літ тому.

"Всі ми православні", — так сказав Патріарх Йосиф на одному з виступів.

Українська Католицька Церква (УКЦ) є окремим, автономним тілом в рамках католицького світу; її традиції й закони склались задовго до того, як вона увійшла в союз з Римом. Специфіка стосунків між україно-католиками й Римом є настільки нестандартною, що лише при умові толеранції й респекту з обох боків є можливою реальна співпраця цих двох чинників. Згідно з канонічним правом і довговіковою тра-

дицією, католики східного обряду (як українці, так і Мелхіти, та інші) скликають свої форуми самостійно, приймають на них відповідні ухвали і подають до відомства Ватиканові. Може йти мова про затвердження Святішим Отцем вибору, доконаного україно-католицькою ієрархією; але не може бути жодної мови про висвячення українських єпископів, чи митрополитів з ініціативи Ватикану, без згоди й порозуміння з українськими чинниками. Польський журнал "Kultura" називає цю практику неправомірною.

Дуже наївною є спроба втішити Українців тим фактом, що Папа промовляв на Синоді українською мовою, або заявою про те, що відсьогодні наступник має сан архієпископа Львівського, відтепер УКЦ надається право скликати Синоди "власною волею". Папа міг би промовляти й по-латині; претензій ніхто не мав би. Справа не в мові. Кожному ясно, про що йдеться: всупереч волі Патріарха йому дали в наступники людину, яка без сумніву є прихильником повного підпорядкування Римові життя УКЦ, з наміром зробити цю людину фактичною владою ще за життя Йосифа I. Зрозуміло, що Рим не боїться дати "самостійність" в руки такої людини.

Нема потреби доводити, що березнева процедура в Римі означала велику зневагу для Патріарха — це був похорон живої людини. (Досить згадати епізод на початку Синоду, коли Патріарх сів на своє звичне місце у центрі стола, але йому казали, що це місце для Папи. Патріарх зробив цілком логічно, вийшовши на знак протесту з залі в кінці Синоду.) Нас цікавить не стільки емоційний, скільки право-логічний бік справи.

По-перше, Ватикан не міг призначити наступника Патріархові, бо ніколи не визнавав Патріархату УКЦ. Саме в цьому моменті виявилась найбільше непослідовність: номінація наступника означає, що Рим змушений був числитися з такою реальністю, як український Патріархат і фактично визнав його, але не хоче зробити дальшого логічного кроку і визнати Патріархат де-юре.

По-друге, ми ніде не знаходимо прецедента, на який міг би опиратись римський вибір. Папі не призначають наступника за життя; не призначають його й константинопольському Патріархові. Для чого ж і кому потрібно було номінувати коад'ютора ще при житті Патріарха? Акт цей був не лише неправомірним, але й у деякій мірі дивувачим. Лиш Богові відомо, хто скільки має жити на світі. Хто дасть гарантію, що 66-літній о. Любачівський проживе довше, ніж Патріарх Йосиф? Часами молодий раптом вмирає, а старий живе ще десятиліття. Єпископи й митрополити, що мають постійно справу з неземними проблемами, мусили б це знати краще, аніж звичайні смертні.

Але...

"Я всіх їх переживу", — сказав Патріарх після принизливої для нього церемонії, що нагадувала скорше похорон, а не Синод. У цій короткій фразі дуже добре виявився сибірський гарт українського Лідера. Він був рокований Сталіном на знищення, але він пережив і Сталіна, і Хрущова, і Тіта, й Мао Тсе-Тунга; дасть Бог, переживе й Брежнєва, і ще декого з тих людей на Заході, що так нетерпляче чекають його

смерті.

Отже, цілком можливо, що наступник Патріярха помре скоріше, ніж Патріярх. Для чого ж тоді його обирати? В тому то й річ, що Східній Конгрегації потрібний був не наступник, а Любачівський. В тому то й річ, що Конгрегація найбільш боялась справжнього вибору, який відбувся б після смерті Патріярха. Тоді, в умовах всенационального трауру й піднесення, коли майдан перед собором св. Петра був би заповнений українськими прочанами, неможливо було б контролювати і Синод, і вибори на ньому. Тоді тиск на українських єпископів і тактика викручування рук були б неможливі і обраний був би той кандидат, якого пропонував Патріярх. А ще коли б знайшли заповіт Патріярха з іменем кандидата...

В тому то й суть березневого Синоду: поспішали уже тепер, з ініціативи Ватикану, під домінуванням Ватикану, в умовах вигідних Ватиканові нав'язати Українцям цілком слухняного кандидата, який би фактично уже тепер забрав владу з рук Патріярха і фактично зліквідував Патріярхат. В усьому світі саме так зрозуміли мету Синоду: Це спроба фактичної ліквідації Патріярхату й автономії УКЦ. Деякі люди з почуттям нижчеартості й рабським комплексом уже поспішили заявити: Патріярхат зліквідований, і з цим покінчено. Але вони забули, що ділять шкіру незабитого ведмедя. Вже не раз проголошували ліквідацію української мови й українського народу. Але ми живемо. Ідея українського Патріярхату не почалась з Йосипа І і не скінчиться з його смертю. Ідея ця з'явилась кілька сторіч тому, і вбити її дипломатією таємних голосувань неможливо. Так, ми знаємо, що в усіх текстах Синоду наступникові дається сан архієпископа, але ніде Патріярха. Ми майже певні, що у випадку смерті Патріярха наступник "загубить" слово Патріярхат: десь у ватиканських коридорах й буде іменувати себе архієпископом, в надії, що Українці поступово забудуть про Патріярха.

Але ми готові до цього. І ми нагадуємо: Українці мають вже досить сил, щоб у випадку ліквідації Патріярхату в Римі відновити його незалежно від Ватикану в Торонті, Лондоні, Едмонтоні, чи в іншому місці. Ті громади й люди, що їх зцементувала боротьба за Патріярхат, уже не згодяться на Церкву без Патріярха.

"Newsweek" називає о. Любачівського "маловідомим капеляном для монахинь в ЗСА" і дивується з його швидкої кар'єри. Дивуються не лише Американці... Є українська приказка: скоро робляться – сліпо родяться. Власне, теперішні події в УКЦ зроджені сліпою політикою Конгрегації. Легко знайти покійного капеляна для монахинь і зробити його за півроку і митрополитом, і коад'ютором. Легко знайти єпископів, що голосують проти свого Патріярха, і радіти, що вони краще слухаються в Римі, ніж самі римляни. Але, замість радіти, у Ватикані мали б пам'ятати: всі ці люди не являють з себе жодної української реальності. Це дивний україно-американо-латинський гібрид, породжений еміграційним життям в умовах бездержавності. А завтра Ватиканові доведеться мати справу із правдивим Українцем в са-

мостинні України. Вже й сьогодні Ватиканові доводиться мати з ним справу. В Канаді є цілі православні парафії, що складаються з колишніх україно-католиків. Кожний раз при новому акті латинізації ще одна група україно-католиків переходила на православ'я (не тільки вірні, але й священники). Цим вони заявляли ясно: ми згодні на союз із Римом лише при умові, що не буде порушена наша традиція, яка має східне, православне коріння. Оце й є українська реальність: та людина, що кожний раз висловлювала протест переходом на православ'я. Але в Римі не хочуть її помічати.

Ми не знаємо, скільки буде орлів, що розтерзають московську імперію – сім, чи сімнадцять, бо ніхто не може сказати точно, скільки і які саме національні держави постануть на руїнах московської імперії. Але сам розвал імперії у майбутньому – факт безсумнівний, і це ясно кожній тверезій людині. Сума національних держав на місці теперішнього Східного союзу – то реальність, з якою Ватиканові доведеться завтра мати справу. Ватикан мусів би першим у світі бачити тих орлів, що вже кружляють над московським присмерком, і звістити про них іншим, як Вернигора. І якщо він не бачить їх, то означає, що не сповнюється та роль, на яку є претензії. В сліпій погоні за негайним результатом ігнорується перспектива і ті сили, що мають перспективу. Ватикан готовий принести в жертву Українців, аби заспокоїти Москву.

Це погоня за ілюзіями.

Будь які пляни католицько-московського альянсу збудовані на піску. Москва завжди була й буде антизахідним і антикатолицьким чинником. Дух Достоевського це експансія, що не визнає жодних компромісів і шукає слуг, а не партнерів.

Останнім bastіоном Заходу на Сході є Україна. Це реальний і природний партнер для Ватикану. Але його кидають в пашу московському звірові, в надії вгамувати апетит. Даремні надії... Скільки б не кидали Афганістанців у московську пашу – вона всеодно буде голодною.

Будувати фундамент екуменізму з московського матеріалу – це утопія. Але є реальний екуменізм. УКЦ, православна за традицією і зв'язана з Римом адміністративно – це живий міст між східним і західним християнством. То ж и в и й приклад екуменізму. Чи варто приносити його в жертву фантазіям?

"Guardian" пише, що римські події – це "перемога для Папи". Але то перемога ілюзорна. Римський поворот до "адміністрування" – застарілий і невчасний. У теперішньому світі є два способи утверджувати себе: або мілітарною силою, або моральним авторитетом. Ватикан не має танків, як Москва. З того часу, як він був обмежений площею 44 гектари, він може претендувати лише на моральний авторитет у світі, і всі спроби "адміністрування" лише руйнують цей авторитет. Двадцятий вік є віком націоналізму. Роль національного чинника в світі росте, і кожний раз скликання з ініціативи Ватикану певних соборів і намагання вирішувати справи без контакту з національними чинниками (українським, мелхітським, голланд-

ським) приводить до конфлікту.

То не для нас роль: бути ковадлом, по якому б'є то римський, то московський молот. Україна сама буде молотом, і має реальні шанси для такої перспективи.

Майбутні стосунки між Україною і Ватиканом будуються тепер, і залежить на них не лише Українцям. На римському горизонті збираються хмари. Грізний феномен Палмару показав, що довголітній альянс з Москвою привів до падіння авторитету Риму у католицькому світі. Інтерес до палмарських явищ з боку таких найбільш католицьких націй, як еспанська й ірландська, свідчить, що дуже квестіонується роль Ватикану, як незаперечного центру західного християнства. Дехто мусив би зрозуміти, що людина, проголошена Папою в Палмарі після того, як їй було видіння – то не просто курйоз. То новий Лютер. Бо ніколи ще за останні 400 літ, після Лютера, не було такої негативної оцінки Ватикану в світі католиків; а в полудневій, латинській Європі такий голос взагалі звучить уперше.

Світ переживає час духовної революції. Йде перевірка авторитетів і критеріїв. Йде буря над Європою, що повалить немало ідолів. Ватикан надто довго ігнорував національний чинник – головну силу в сучасному світі, і тепер бачить реакцію у вигляді палмарського феномену й подібних явищ.

В об'єднанні Лицарів Святослава є українсько-католики, православні Українці, лютерани. Але всі ми у рівній мірі визнаємо авторитет Святішого Отця, як велику моральну силу. Ми свідомі того, що Апостольська Столиця була й буде вагомим чинником у світі. Папа і Ватикан – то реальна сила, подобається вона комусь, чи ні. Але Україна – це теж 50-мільйонна реальність. Тому ми розглядаємо Ватикан і українську церковну структуру (православну, католицьку, баптистську), як рівнойдучі сили, стосунки між якими повинні бути збудовані на засадах партнерства.

Ми визнаємо заступника Патріярха – але тільки тоді, коли його кандидатуру подасть сам Патріярх.

Ми визнаємо ухвали Синоду українсько-католицької Церкви – але тільки тоді, коли він буде скликаний самим Патріярхом і коли Патріярх Йосип І буде мати на ньому реальну владу.

Об'єднання Лицарів Святослава ставить собі метою захист і розбудову духовних підвалин української нації. Тому цілком природно, що ми перші виступили на захист духовної самостійності нашої Церкви. Ми завжди будемо стояти на сторожі українського духовного багатства. Які б події не відбулися в Римі – для нас реальною владою в українсько-католицькій Церкві буде Патріярх Йосип І і та лінія, яку він заступає. Висловлюємо цим листом пошанування для нього і повну підтримку. Приймаємо ухвалу вислати делегацію до Патріярха для особистого вручення цього листа.

То не означає оголошення війни Ватиканові. Ми шануємо Апостольську Столицю, як вагому реальність в світі і розуміємо, що добрі стосунки з нею принесуть користь для українського національного і державного будівництва. Але ці стосунки можуть бути збудовані лише на основі партнерства й діалогу.

Можна керувати окупованою українською територією; але ніхто не зможе керувати духовним життям нації, яка дала світові Шевченка і святого Йосафата. Тому рішуче відкидаємо будь-які спроби диктату.

Чекаємо на діалог.

За керівництво

Лицарів Святослава

ВІРА БЕЛЕЦАН
НАТАЛІЯ БУРА
СТЕФАНІЯ ДМИТРІВ
ЗЕНОН КРІСЛАТИЙ
ВІКТОР МИГАЛЬ
ВОЛОДИМИР МОХУН
ВАЛЕНТИН МОРОЗ
СТЕФАН ОСТАФІЙЧУК
ДАРІЯ ПАВНИК

Лист був прийнятий одностайно на II-й Конференції об'єднання Лицарів Святослава у Клівленді 17-го травня 1980-го року.

WE EXPECT A DIALOGUE

An Open Letter to the Apostolic See from the Association of the Knights of Sviatoslav*

“Man shall not live by bread alone”. So it is written in the Bible, and this is one of the first wise sayings that we recognize in Holy Scripture.

Not by bread alone. This truth divides the world in half.

Some think of bread; others are destined to think of the spirit and of spiritual things. These last have the heaviest burden on their shoulders, for they must see further than ordinary human vision can reach; they must see that which is to come and which now only potentially exists. They must have the gift of Vernyhora, the Ukrainian bandurist, who was blind but who saw further than those with sight, and who said: “I see three eagles who tear apart Poland”. Those three eagles, Prussia,

Austria and Moscow, were still in their nests and had not flown out into the world arena. No one saw them. But that is precisely the mission of a Vernyhora, to see for others.

The greatest sin occurs when those who should think of the spirit and of eternity descend into the kingdom of bread and become slaves of facts. Then follows an inevitable breakdown. One's birthright is sold for a mess of pottage, and in the pursuit of immediate practical gain one loses the important spiritual criteria on which the perspective of great human communities depends.

When the newspaper announced that a synod of Uk-

rainian Catholic bishops was to be held in Rome, Ukrainians began to buzz excitedly: The Pope will finally recognize the Ukrainian Patriarchate! What was revealed in this expectation? Ukrainian naiveté? Or the magnitude of Ukrainian thinking? Both one and the other. Naiveté, because knowing even the recent history of Ukrainian—Vatican relations, it was vain to expect such a step. But also magnitude and the feeling of solid ground beneath one's feet, because it is only simple logic to expect Rome to finally understand that Ukraine is a 50-million nation whose potential as a great power in Eastern Europe will be realized in the future. When this nation comes to stand on its own feet, then it shall not beg anyone for recognition, and then an act of good will on the part of Rome will be too late.

This is the real foundation of Ukrainian—Vatican relations, and this is how they should be understood in Rome.

But...

There were also those who were more careful in their prognosis. Some said: Let us not build castles in the air, and let us not wait for miracles from Rome. Today miracles occur in Fatima, Palmar or Lourdes, or in the Ukrainian Carpathians on Srednyanskij Mountain, the site of a vision of the Mother of God. But in Rome there have been no miracles for a long time... We fear something else: The Congregation may appoint a successor to the Patriarch.

And so it happened. These were sober voices. We shall not quote from the official ceremonial texts which were printed in Ukrainian newspapers after the synod. That is paper gold and can only be of interest to children. We are interested in the real course of events in Rome. The best and most laconic statement was given by **Newsweek**:

THE POPE'S MESSAGE TO ALL UKRAINIAN CATHOLICS WAS CLEAR. HENCEFORTH, THE VATICAN WILL DIRECTLY CONTROL THE UKRAINIAN CHURCH AND SEE TO IT THAT NO ONE AS POWERFUL AND POPULAR AS SLIPYJ EMERGES AS THEIR LEADER.

The Roman synod was similarly evaluated by other newspapers, American, English, German, Italian. The conclusion was unanimous: This was an attack on the longstanding autonomy of the Ukrainian Church. And it is very symbolic that **Newsweek** puts Moscow and Rome on the same footing. Having at the beginning reminded its readers that "STALIN ABOLISHED THE UKRAINIAN CHURCH, KILLING, IMPRISONING OR EXILING ALL THE CLERGY", the article continues: "SINCE THEN, AN ESTIMATED 5 MILLION CATHOLICS IN THE UKRAINE HAVE MANAGED TO SURVIVE BY MEETING CLANDESTINELY IN MODERN CATACOMBS, WHILE ANOTHER MILLION BELIEVERS OUTSIDE THE SOVIET UNION HAVE BEEN PROGRESSIVELY STRIPPED OF THEIR AUTONOMY BY THE POLICIES OF RECENT POPES". What is happening behind the Iron Curtain, on both sides of the Carpathians, and what is happening in the West amongst the 2-million Ukrainians in diaspora is equivalent. It is the battle for Ukrainian indepen-

dence. We do not mean this only in a political sense. Spiritual independence is sometimes more important than political independence. The greatness of Patriarch Josyf I lies in the fact that for many years he has led the unequal struggle of Ukrainians for the spiritual and organizational independence of our Church.

There are two aspects to the events which took place in Rome in September 1979 and in March 1980. One concerns the legal, and the other the historical perspective.

No official in the Vatican can convene a Synod of Ukrainian bishops. Let us remind ourselves of a fact some would like to forget: The 6 million faithful whom we call Ukrainian Catholics or, formerly, Uniates are people of the Orthodox rite who are united with, **but not subordinate to**, Rome. They are Catholics only administratively, not canonically and not traditionally. This was clearly stipulated at the Council of Brest, and for this reason all attempts to Latinize our Church, all efforts to place statues in Ukrainian cathedrals or to institute celibacy and other **innovations** are a common, gross sin, because they are in violation of the acts solemnly signed by our ancestors 300 years ago. "WE ARE ALL ORTHODOX" said Patriarch Josyf in one of his appearances.

The Ukrainian Catholic Church (UCC) is a separate, autonomous body in the framework of the Catholic world; its traditions and laws were formulated long before it entered into Union with Rome. The relations between Rome and Ukrainian Catholics are so unique, that only under conditions of tolerance and mutual respect can there be real cooperation between them. In accordance with canon law and long-standing tradition, the Eastern Catholic Churches (like Ukrainians, Melchites, and others) convene their own synods, formulate the necessary decrees, and inform the Vatican. One can speak of the Holy Father's approval of an election by the Ukrainian Catholic Hierarchy, but one cannot speak of the ordination of the Ukrainian bishops and archbishops on the initiative of the Vatican without the agreement and understanding of Ukrainian officials. The Polish journal **Kultura** calls such practise illegal.

It is a naive attempt to gratify Ukrainians by having the Pope speak in Ukrainian at the Synod or to announce that henceforth the successor has the rank of Archbishop of Lviv and that the UCC has the right to convene synods **of its own will**. The Pope could have spoken in Latin; no one would have objected. Language is not the issue. The problem is clear to everyone: Contrary to the wishes of the Patriarch he has been given a successor who, without doubt, supports the total subordination of the UCC to Rome and whose selection has a goal of making him an authority in the lifetime of Josyf I. Obviously Rome is not afraid of putting **independence** in the hands of such a person.

It is not necessary to demonstrate that the March events in Rome were a great affront to the Patriarch; this was the burial of a living person. (It is enough to mention the episode at the beginning of the Synod when the Patriarch sat down at his customary place at the center of the table but was told that this was the Pope's seat.

The Patriarch acted logically and at the end of the Synod left the room in sign of protest.) But we are not so much interested in the emotional as the legal and objective aspects of the situation.

Firstly, the Vatican could not nominate a successor to the Patriarch because it has never recognized the patriarchate of the UCC. The greatest inconsistency came to light at precisely this moment. The nomination of a successor means that Rome is forced to deal with the reality of a Ukrainian patriarchate and actually recognizes it as such, but the Vatican does not wish to take next logical step and recognize the patriarchate *de jure*.

Secondly we find no precedent on which the election in Rome is based. The Pope does not have a successor chosen during his lifetime; neither does the Patriarch of Constantinople. Why and for whom was it necessary to nominate a coadjutor while the Patriarch is still alive? Such an action was not only illegal but, to a great degree, astonishing as well. Only God knows how long a man will live in this world. Who can guarantee that the 66 year old Lubachivsky will live longer than Patriarch Josyf? Sometimes a young man dies suddenly, while an older one lives decades longer. Bishops and Archbishops, who are constantly preoccupied with spiritual matters, should know this better than ordinary mortals.

But...

"I will outlive them all", said the Patriarch after what was to him a humiliating ceremony that reminded one more of a funeral than a synod. How well this phrase reveals the Siberian-hardened character of a Ukrainian leader! Stalin sentenced him to death, but he outlived Stalin, Khrushchev, Tito, and Mao Tse-Tung. God willing he will outlive Brezhnev and even some of those people in the West who so impatiently await his death.

So it is quite possible that the Patriarch's successor will die sooner than the Patriarch. Why then was it necessary to elect one? But the whole point lies in fact that the Congregation for the Eastern Churches did not need a successor, it needed Lubachivsky. The whole point lies in the fact that the Congregation was most afraid of a real choice, which would have taken place after the Patriarch's death. Then, in an atmosphere of national mourning and inspiration, when the square of St. Peter's would have been filled with Ukrainian pilgrims, it would have been impossible to control both the synod and the election. Then pressure on the Ukrainian bishops and the tactics of arm-twisting would have been impossible, and the choice of candidate would have been the one proposed by the Patriarch. And if, in addition, there had been found a testament of the Patriarch with the candidate's name on it...

That however is the gist of the March Synod. Under the initiative of the Vatican, under the domination of the Vatican, and in circumstances favorable to the Vatican, it was decided to accelerate events now and thrust on the Ukrainians a docile candidate, who in reality would take the power out of the hands of the Patriarch and actually liquidate the patriarchate. The whole world understood this to be the aim of the synod; this was an actual attempt at liquidating the patriarchate and the autonomy

of the UCC. Some people with a sense of inferiority and a complex of servility have already hastened to assert that the Patriarchate has been liquidated, and this matter has been ended. But they forget that they are dividing the hide of a still living bear. The death of the Ukrainian language and of the Ukrainian people has been announced many times. But we are alive. The idea of a Ukrainian Patriarchate did not begin with Josyf I and will not end with his death. This idea appeared several hundred years ago, and it is impossible to kill it with the diplomacy of secret ballots. Yes, we know that in all synodal texts the successor is given the rank of archbishop, but nowhere is he given the rank of patriarch. We are almost certain that in the event of the Patriarch's death his successor will **"lose"** the word **patriarch** somewhere in the Vatican's corridors and will call himself archbishop in hope that the Ukrainians will gradually forget about the Patriarchate.

But we are ready for this. And we offer this reminder: In the event of the liquidation of the patriarchate in Rome, Ukrainians already have enough power to renew the patriarchate, independently of the Vatican, in Toronto, London, Edmonton, or in other places. These people and those communities that have been united in the struggle for the patriarchate will no longer agree to a church without a patriarch.

Newsweek calls Lubachivskyj a **"LITTLE-KNOWN CHAPLAIN FOR NUNS IN THE U.S."** and is surprised at the rapid rise of his career. But Americans are not the only ones to be surprised. A Ukrainian proverb says **"Quickly sown, blindly grown"**.

The present events in the UCC have been born of a blind policy of the Congregation. It is easy to find a submissive chaplain for nuns and to make him, within a half-year, an archbishop and coadjutor. It is easy to find bishops who vote against their patriarch and to rejoice in the fact that they are more obedient to Rome than the Romans themselves. But instead of being heartened by this, the Vatican should remember that all these people do not represent the Ukrainian reality. This is a strange Ukrainian-American-Latin hybrid, sprung from emigre life and from the lack of a national state. But tomorrow the Vatican will have to deal with a real Ukrainian in an independent Ukraine. The Vatican must already deal with such people. In Canada there are whole Orthodox parishes comprised of former Ukrainian Catholics. At every new act of Latinization a group of Ukrainian Catholics converted to Orthodoxy (and not only the laity, but the priests also.) They thus made it clear that they agree to the union with Rome only on condition that our traditions with their Eastern, Orthodox roots remain intact. This is the Ukrainian reality — the person who protests every time by converting to Orthodoxy. But no one in Rome wishes to heed such a person.

We do not know how many eagles will tear apart the Moscow Empire, seven or seventeen, for no one can say with certainty how many and which national states will rise from the ruins of this Empire. But the actual disintegration of the Empire in the future is a fact not to be doubted and is clear to every sober minded person. The totality of national states in place of the present day

Soviet Union is a reality with which the Vatican will have to deal in the future. The Vatican should be the first amongst all others to see those eagles that are already circling in the Moscow twilight, and, like Vernyhora, it should fortell this fact to others. But if it does not see them, then that means that it is not fulfilling the role it claims to have. In the blind pursuit of immediate results it ignores the large perspectives and those forces which create them. The Vatican is ready to sacrifice Ukrainians in order to placate Moscow.

This is an illusory pursuit.

Any plans for a Catholic-Moscow alliance are built on sand. Moscow always has been and always will be anti-West and anti-Catholic. The spirit of Dostoyevsky is one of expansion, which does not admit any compromise and searches for slaves, not partners. Ukraine is the last Eastern bastion of the West. It is a real and natural partner for the Vatican. But it is being thrown into the jaws of the Moscow beast in hope of curbing its appetite. Vain hopes! No matter how many Afghans are thrown into Moscow's jaws they will always be hungry. To build the foundations of ecumenism on Moscow material is utopian. But there is a real ecumenism. The Ukrainian Catholic Church, Orthodox according to tradition and administratively linked with Rome, is a living bridge between Western and Eastern christianity. Is it worth sacrificing for the sake of a fantasy?

The **Guardian** states that the events in Rome are a "VICTORY FOR THE POPE". But it is an illusory victory. Rome's return to administration is untimely and antiquated. In today's world there are two ways to assert oneself, by military strength or moral authority. Unlike Moscow, the Vatican has no tanks. From the time that it was restricted to a 108-acre site, it can only lay claim to a moral authority. The twentieth century is the age of nationalism. The role of nationalism is continually growing, and each initiative of the Vatican to convene synods and to decide matters without contact with national elements (Ukrainian, Melchite, Dutch) leads to conflict.

Our role is not that of an anvil that is alternately struck by Rome's or Moscow's hammers. Ukraine will be a hammer itself and has a realistic chance for such a prospect.

The foundation for future relations between Ukraine and the Vatican is being laid now, and this is important not just to Ukrainians. Clouds are gathering on Rome's horizon. The grave events of Palmar have shown that the long alliance with Moscow has led to a weakening of Rome's authority in the Catholic world. The interest in the phenomena in Palmar on the part of such Catholic Nations as Spain and Ireland shows that the role of the Vatican as the undisputed centre of Western Christianity is being questioned. Someone must realize that the person who saw the vision in Palmar and who subsequently was declared Pope is not a mere curiosity, but a new Luther. For in the 400 years since Luther the Vatican has never stood so low in the eyes of Catholics. And in southern, Latin Europe such a voice has sounded for the first time.

The world is experiencing a spiritual revolution.

A reevaluation of laws and authority is taking place. A storm is approaching Europe that will topple many idols. For too long the Vatican has ignored the national factor – the chief force in the contemporary world – and now it sees a reaction in the events of Palmar and in other similar phenomena.

In the association of the Knights of Sviatoslav there are Ukrainian Catholics, Orthodox Ukrainians, and Lutherans. But we all recognize the great moral authority of the Holy Father. We are aware that the Holy See has been and shall be a weighty force in world events. The Pope and the Vatican are compelling realities, whether this is to one's like or dislike. But Ukraine is also a 50-million reality. That is why we consider the Vatican and the Ukrainian church structure (Catholic, Orthodox, Baptist) to be equivalent forces, whose relations should be built on the basis of partnership.

We will recognize the successor of the Patriarch, but only when his candidacy will be submitted by the Patriarch himself. We will abide by the decrees of the synod of the Ukrainian Catholic Church, but only when Patriarch Josyf I will have real power over it.

The association of the Knights of Sviatoslav has as its goal the defense and the development of the spiritual foundations of the Ukrainian nation. Thus it is natural that we are the first to defend the spiritual independence of our church. We always stand ready to defend the spiritual heritage of Ukraine. Whatever the events in Rome, for us the real authority in the Ukrainian Catholic Church is Patriarch Josyf I and the policy that he represents. With this letter we express our esteem and total support for him. We accept the resolution to send a delegation to the Patriarch in order to convey this letter to him personally.

This does not mean a declaration of war with the Vatican. We honor the Holy See as a great reality in the world and understand that good relations with it will be advantageous to the Ukrainian nation and state. But these relations can only be constructed on the basis of partnership and dialogue.

One can control occupied Ukrainian territory, but no one can control the spiritual life of a nation that has given the world Shevchenko and St. Josaphat. For this reason we categorically reject **any** dictatorial attempts.

We await a dialogue.

For the leadership of the Knights of Sviatoslav –

VIRA BELECAN
NATALIA BURYJ
STEPHANIA DMYTRIV
ZENON KRISLATYJ
VICTOR MYHAL
VOLODYMYR MOHUN
VALENTYN MOROZ
STEPHAN OSTAFIJCHUK
DARIA PAWNYK

This letter was adopted by unanimous vote at the Second Conference of the association of the Knights of Sviatoslav in Cleveland on May 17, 1980.

Відгук православних на Синод УКЦ

Цікаво відмітити тут відгук владик Української Православної Церкви на останні події в Українській Католицькій Церкві – тому й подаємо оцінку цих подій, яка п.н. "Собор єпископів Української Православної Церкви у ЗДА і Українська Католицька Церква", була поміщена в "Українській Православній Інформації" ч. 2/4-1980. Згадана оцінка помітна тим, що виявляє турботу владик УПЦ за долю УКЦ в дусі свідомості, що обі Церкви є чільною частиною організму української нації й коли терпить одна, то її біль відчуває друга. Це і є біль цілого національного організму.

/Ред./

У понеділок 14 квітня в Оселі Св. Ап. Андрія у Бавнд-Бруку відбулася чергова сесія Собору єпископів УПЦ в ЗСА. Між іншими справами, що були предметом уваги цієї сесії, знайшлися й останні події у житті УКЦ. Собор єпископів схвалив постанову про своє розуміння згаданих вище подій, яку-то постанову й подаємо до загального відома.

«Події, що відбулися в УКЦ в останніх місяцях м. р. і, як здається, не дійшли ще до свого завершення, викликали тривогу, біль і жаль також і у серцях вірних УПЦеркви.

З допущу Божого, обидві ці Церкви, що вільно існують і діють лише поза межами України, у наслідок історичних процесів стали невід'ємною частиною нашого національного організму. Тож зрозуміло, що стурбовання наших братів-католиків, спричинене самовласним і рішучим поступуванням Зверхника Католицької Церкви, викликало стурбовання і у православних українців. Тут справдилося вчення Ап. Павла про те, що страждає увесь організм, коли хворою стає окрема частина тіла. У даному випадку мова про усе тіло нашого єдиного поборного народу.

Тому, у теперішній тяжкий час у житті всієї Христової Церкви і в житті наших обох Церков, у час, коли обидві Церкви на Батьківщині переслідуються ворогом Бога і людини, коли там заборонено зовнішній вияв їхнього існування й дії, коли хресний шлях українського народу стає все більше страдницьким, ми — Ієрархія Української Православної Церкви у ЗСАмерики вважаємо за свій обов'язок виявити наше розуміння останніх жалюгідних подій у житті нам братньої у Христі Української Католицької Церкви, а саме:

1. Довголітні прямування і заходи Ієрархії Української Католицької

Церкви здобути в лоні Римо-Католицької Церкви автокефальний статус і устрій не здійснилися, будучи знехтовані тими чинниками Ватикану, від яких це залежало;

2. Знехтовано і побожне бажання тих Архипастирів Української Католицької Церкви, які страждали, трудилися і постійно дбали, щоб їхнє серце билось у такт з серцями великої більшості вірних їхньої Церкви.

Велінням Господнім історичні події можуть іти шляхами випробування, що їх не схопити досвідом одного покоління. Відноситься це і до постійного вигравання українського питання у східній політиці великих держав і великої Католицької Церкви. Як досі, ані Москва, ані Ватикан і Варшава не бажують сповненої життєм Української Католицької Церкви. Так само вони вороже ставляться до відродження Української Автокефальної Православної Церкви на нашій Батьківщині та до її наявності в країнах вільного світу. Поступки Ватикану Українській Католицькій Церкві йдуть покищо лише і виключно по лінії певних можливостей у мові і культурі.

Ми, православні, що дізнали таких самих знущань у 1917-30 роках та в роках 1941-45, і пішли врешті шляхом церковного самовияву, глибоко і з болем відчуваємо турботи своїх братів-католиків. Ці турботи притемнили їм і нам радість цього-річного Великодня — Свята Воскресіння Господнього. Проте, не попадаймо у зневіру, навпаки — зміцнімо нашу віру в Боже Провидіння, що немічне лікує, а недостає поповнює, та вже тепер відчуймо грядучий Великдень обох віроісповідних галузей великого Христового українського народу.

Нехай же, у взаємній відданості і любові, той майбутній Великдень вже і нині просвітлює наші серця, щоб гідно зустріти недалеко вже тисячоліття пришествя Христа і на Землю наших прадідів, дідів і батьків!

Христос Воскрес!
† Митрополит Мстислав
† Архiepіскоп Марко
† Архiepіскоп Константин

Квітня 14-го, року Божого 1980-го.
Оселя Св. Андрія Первозванного,
у Бавнд-Бруку, в ЗСАмерики.

ПЛЯТФОРМА ОБ'ЄДНАННЯ ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА СТОСОВНО МАДРІДСЬКОЇ ЗУСТРІЧІ

1. Об'єднання Лицарів Святослава вважає слушним вислати делегацію в листопаді 1980 р. для проведення всіх можливих акцій, спрямованих на привернення уваги чинників, заангажованих формально в зустрічі, а також для привернення уваги медії, державних діячів, і взагалі світової opinіi до української справи.

2. Об'єднання Лицарів Святослава пропонує, щоб всі українські групи в Мадриді вважали себе єдиною українською делегацією і співдіяли разом. Це не заперечує права окремих груп на публікування власних заяв і проведення окремих акцій, оскільки повне згармонізування дій є практично неможливим.

3. Базою для об'єднання всіх українських груп у Мадриді повинна бути акція для оборони національних і людських прав України, висловлена в формулі:

Чому Україна не є репрезентована в Мадриді?
Жодний спокій і мир в Європі, жодна європейська рівновага неможлива без врахування інтересів 50-мільйонного українського чинника.
Без самостійної України на мапі світу будь-який мир і спокій в Європі буде збудований на піску.

4. Ми підкреслюємо, що формулу оборони людських прав, якою хочуть обмежитись деякі групи, ми вважаємо недостатньою. Аж до часу здобуття самостійності центральною точкою в кожній українській програмі мають бути національні права.

5. Гостро засуджуємо позицію тих чинників, які намагаються рекламувати Григоренка і його мікрогрупу як

репрезентацію України в Мадриді. Людина, яка очолює об'єднання ветеранів червоної армії, тобто армії окупанта, і називає (в польському інтерв'ю) Західну Україну "східними областями Польщі", протестуючи проти їх прилучення до УРСР – така людина не може репрезентувати українську справу. Тому прилучуємо свій голос до численних протестів і закликаємо СКВУ відмовитись від наміру послуговуватись Григоренком як своїм репрезентантом в Мадриді.

6. Ця плятформа є рівночасно відповіддю на звернення СКВУ до всіх Мадридських українських груп з проханням зголоситися до президії СКВУ для координації дій. Оцим зголошуємося. Закликаємо усі українські групи, що готуються до Мадриду, контактуватися з нами безпосередньо, на адресу:

ANABASIS

P. O. BOX 29058

CLEVELAND, OHIO 44129

7. Фінансові датки на Мадридську акцію просимо присилати також на повише подану адресу з дописом: "МАДРІДСЬКИЙ ФОНД".

ЗА КЕРІВНИЦТВО ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА

ВІРА БЕЛЕЦАН
ЛЕСЯ БУБНЮК
НАТАЛКА БУРА
ЛЕВ ГАВРИЛІВ
ЗЕНОН КРІСЛАТИЙ
ВОЛОДИМИР МОХУН
ВАЛЕНТИН МОРОЗ
ВІКТОР МИГАЛЬ
ДАРІЯ ПАВНИК

Platform of the Knights of Sviatoslav In regard to the Madrid Conference

1. The Association of the Knights of Sviatoslav considers it opportune to send a delegation to Madrid in November, 1980, for the purpose of taking action in order to bring the Ukrainian cause to the attention of forces officially participating in the Conference, to the attention of the media, statesmen, and world opinion in general.
2. The Association of the Knights of Sviatoslav proposes that all Ukrainian groups at Madrid should regard themselves as one Ukrainian delegation and co-operate with one another. This does not deny or conflict with the right of individual Ukrainian groups to print their own declarations and to conduct separate actions, in as much as full harmonization of operations is practically impossible.
3. The basis for the unification of all Ukrainian groups in Madrid should be action in defense of the national and human rights of Ukraine, as expressed in the formula:

Why is Ukraine not represented in Madrid?

There can be no peace in Europe and no balance in Europe, so long as the interests of Ukraine, a factor of 50 million people, are discounted.

Without an independent Ukraine on the map of the world, all European peace settlements will be built on sand.

4. We emphasize that we consider the formula of **human** rights, with which some groups wish to limit themselves, inadequate. Until the time we attain independence, the central point in every Ukrainian program must be **national** rights.
5. We strongly denounce the position of those forces which strive to publicize Hryhorenko and his micro-group as Ukraine's representation in Madrid. An individual who heads the veteran's association of the red army--that is, of the occupant's army--and who (in a Polish interview) calls Western Ukraine the "eastern provinces of Poland," protesting against their annexation to the

Ukrainian SSR--such an individual can not represent the Ukrainian cause. That is why we are joining our voice with the many protesting voices and appealing to the World Congress of Free Ukrainians (SKVU) to abandon its intention of putting forward Hryhorenko as its representative in Madrid.

6. This platform is also a reply to the appeal of the World Congress of Free Ukrainians to all Ukrainian groups preparing for Madrid to announce themselves to the presidium of the SKVU. **We hereby announce ourselves.** We also appeal to all Ukrainian groups preparing for Madrid to contact us directly at the following address:

ANABASIS

P.O. Box 29058

Cleveland, Ohio 44129

7. We ask that financial donations for the Madrid action also be sent to the above address, with the designation, "MADRID FUND."

**FOR THE LEADERSHIP OF THE KNIGHTS
OF SVIATOSLAV:**

VIRA BELECAN
LESIA BUBNIUK
NATALIA BURYJ
LEW HAWRYLIW
ZENON KRISLATYJ

VOLODYMYR MOCHUN
VALENTYN MOROZ
VICTOR MYHAL
DARIA PAWNYK

ЗОРЕСЛАВА:

"Ластівкою в чужий сад..."

Її вірші помічаються відразу, і ні на які інші не подібні. Дуже нетрадиційно написані – все ж на диво органічні й природні. Секрет у тім, що ця нетрадиційність не є штучною – вона виражає собою спосіб мислення і світосприймання автора.

"Біль вказує напрям до України". Цей біль – у підтексті кожного вірша Зореслави. Якщо шукати ключ до її творчості – то це буде гостре відчуття неприродності свого перебування на чужині. Народжена в Бельгії, вона ніколи не прийняла Захід як свою реальність. О так, вона сприйняла культуру Заходу краще, ніж будь-хто, але це не замінило їй українську душу. "Мавка без лісу" лишилась мавкою. Звідси – неповторність стилю, і неповторність поетичної мови.

/"Ластівка в чужому саду" – постійне відчуття вирію, і постійна туга за землею батьків...

Мово чарівна
Ти вернулася
рідною ластівкою
в чужий сад
золотим пером
між небом і землею
Ти вернулася
крізь часи
пульсом серця
на церковний майдан

Я тобі напишу
Ти вийдеш
з дисонантних сонетів

5.8.79

Мавка без лісу
в пісні сопілки
живе
спалахом вічності
Мавка без лісу
від Лукаша
дістала душу
душею
дарила зимі
весну
і вернеться той
хто в снігу
знайде сопілку
і в пісні розтане
Лесі печаль

7.8.79

Анабазис.

Не зосталося багато з вашого друга
Досить щоб поділити чашу вигнання
всюди де защемить Україна.

Кривава вода
хліб і сіль в мряці тортур
зуби в тюремних шурів

Не лишили багато з мене – здається
а погляньте на барви
жевріючі в небесах
гляньте на останню ластівку:
там прапором лопотить весна.

Що з тобою, Земле моя?
Ти в протесті плюєш сліпих
дітей своїх – тих, хто будує
палац ілюзій для приклонників
розгублености.
Не для мене!

Я взяв дух
взяв мисль
взяв руки
і рушив у світ
ділити чашу вигнання
усюди де приймуть

усюди де туга
за ріднею
усюди де кличе
кров своя...

Не зосталося багато з вашого друга
Досить щоб сповістити
нас не подолає жадна чужина
Досить щоб сповістити
Жде Україна – Україна жива

1980

Слова бідні
слова слабі
щоб згасити спрагу
спрагнених очей
ми випили
гіркої води
вона здалась лагідною
як медовий напій
що завертає голови
ми випили
з болючого джерела
де кожна крапля –
рана
а твоє мучене тіло
засяло світлою силою
народження вдруге
слова бідні
слова слабі
щоб перескочити
прірвусвітів

Час окрушиною
покотився
із стола
лишилася мить
довга як вічність
рішення
між осінню
і зимою
адже весна
і літо
минули
в ненаписаній ночі

перо крилате –
дорога до Тебе
крізь океан часу
а часу нема
лиш мить – Бог мовчить
післав долю

8.8.79

Пусти мене
в незнані поля шахівниці
розгромлю напад коней
пусти мене
з рук твоїх чутливих
стану мечем ненаситним
над ордами яничарів
і вернеться с л о в о
і ми повернемо
в хороми сонця

Золоті ворота
виростуть за ніч

Так як правду, безумно топчуть маки
на хідниках. Прохожі. Спізнені на добу,
застигли серед не-природи.

Пелюстки сціплені в багряному кохання.
Тепер – а тоді
візія доріг – вибух хідників.
З глибин Землі золотіють поля
цвітуть маки.

І хтось згада – дума про волю:
сьогодні здійснилася Вона.
І хтось вперше мовить:
кохаю живе поле – після довгої-довгої розлуки.

Маки. Соком правди виринуть воїни
серед нас. Ті, що даром влили кров
у ваші буйні голівки. Прийдуть назустріч
тим, що вірять в цілющі сили життя.

Так як правду, безумно топчуть маки
по хідниках... Прохожі.
Перейдуть.

1980

Полонина або Гуцульські мелодії

Лишилася "Коза"
лишився запах шкіри
й солонини
лишився вогник
і місце в траві
де місяць зорі
косив
а Коза гляділа
не своїми очима
і слухала
як вітер несамовито
на скрипці

пригравав

12.1.80

У вогні танцює блискавиця
в рум'яних шатах
згадуються химерні зорі
і вичислювання стріл часу
а стежі ведуть угору
почерез Карпатські верхи
Ти ж розгортаєш Говерлю
і громом зникаєш
поміж опришків
у вогні блакитним променем
жоврієш Ти – Довбуш
дзвінкий і смаглявий
а за тобою браття
як ланцюг безконечний

Не важне ім'я
ще менш важні літа
лиш буйність горіння
лиш запал сірника

Переходять міста
меркне час
гаснуть ночі
тихне самота

І завжди
вертаєшся
до себе
числити сірники

Судилось
в марафоні крові
бігом
піднімати іскру

полонити серця
у зграї юности
кайдани розкути
на найвищій горі

Орлам довелось
лишати очі
а опісля
по світі бродити

і збирати
і віднаходити
ті очі
в Купальських лісах

Завжди повертаєш до себе
і числиш сірники
не важні імена
ще менш важні літа

лиш буйність
горіння
лиш запал
і сірка сірника...

10.1.80

Де Ти
Де Твоя любов
Де Твої сподівання
ілюзії тріснули давно
в абцесі процесів
лишився спрагнений порив
до цілющої води
/над нею ти стрінув
русалку/
біль також буває чаром

ХТО ВІРИТЬ В ДУХ НАЦІЇ...

*"Я дух одвічної стихії,
що зберіг тебе від татарської потоми
і поставив на грانی двох світів –
творити нове життя!"*

(З декалогу Націоналіста)

Хто вірить в Дух Нації – випростуй спину,
Звільнись від спільноти з його ворогами,
Вони ж Рідний Край обернули в руїну
І брата на брата цькували віками!

Хто вірить в Дух Нації – в першопочатку
Його джерела свого духа шукаймо,
Ходімо в народ із наснажним узятком,
В піснях еліксир той цілющий роздаймо!

Покори учили нас в темних століттях,
Щоб лицарська кров сукроватою стала, –
Хто прагне оновлення й правди поліття –
В мечі перекуймо пісень наших рала!

Хто вірить в Дух Нації – станьмося громові,
Він рабської пісні почути не схоче,
Бож вірить в змагання лише володарні,
І лицарів рідних звітає охоче!

Наш фронт – цілий Всесвіт! І тут треба бою,
Як там, де потворні в'язниці й заслання,
В Дух Нації вірою сильні живою –
Освятчуймо єдністю творче повстання!

1973

Валентин Мороз

"ВХОДИМО В НЕСПОКІЙНИЙ СВІТ"

Уривок із виступу на Сумівському
здвизі в Елленвіл 2 вересня 1979 р.

Так, ми маємо добре зорганізовані українські організації, в тому числі і молодечі, але Америка – це дуже непроста дійсність. Ми повинні бути вдячні Америці за те, що вона нам дає багато шансів, але ми повинні зрозуміти, що Америка присипає все пилом спокою; а нація, яка є на чужині, яка є в діаспорі, може втриматися і перемогти тільки тоді, коли живе святим неспокоєм, коли живе з більшим вогнем. Українству потрібно щось з більшим горінням, щось з більшим неспокоєм.

Це повинні бути Лицарі Святослава.

Що зв'язало нас, українців, із словом Свято-

слав? Святослав завойовував колись Дике Поле між Дунаєм і Дніпром і творив з нього Україну. Тепер Москва, за триста літ свого панування, витворила на Україні Дике Поле. Хтось може скаже (і казали вже в газетах), що це перебільшення. Я наведу вам конкретний приклад. Коли Центральна Рада починала бій за Україну, вона мала мільйонову армію, вона мала силу більшу від сил Тимчасового уряду, від сил большевиків. У трагічному зимовому поході 20-го року, учасники якого ще є живі тепер, вже було 10.000; з них 5.000 відокремились і пішли до червоних. І були в них вже не генерали, а отамани, і ніхто нікого не хотів слухати. Оце було дике, страшне дике поле, яке Москва витворила на Україні.

Ми повинні тут, в умовах, де маємо можливість духово виховати українця, виховати залізну когорту, залізну гвардію людей, яких ніколи не збаламутить ніякий московський агітатор, яких ніколи не збаламутить Москва, з яким би кольором вона не прийшла на Україну: з царем, чи Леніном, з Керенським чи Солженіцином. І тут, в цій американській дійсності, Лицарі Святослава повинні бути тими, хто збереже українця від апатії, від збайдужіння, від заспокоєння і створення свого маленького раю на чужині. Ті люди, старші люди, які прийшли із зброєю в руках з України, створили нас, створили СУМ, створили інші організації, створили українське життя.

Але де взяти вогню для боротьби в нових умовах, в умовах з невидимим ворогом, в умовах, коли випробування раєм буває часом тяжче, ніж випробування пеклом – тим, яке ми пройшли там на рідній Україні, яке ми пройшли в таборах. Мені казали люди, що потрібно нового Ікара, щоб підняти українство в небо. Де взяти сили для того нового Ікара? Тим Ікаром може бути тільки наша вогняна спільнота, ті всі люди, які мають святий вогонь, але які не знають, де його застосувати. Все є в українських молодечих організаціях. Але є в Ніцше маленька формула, яку він взяв в Заратустри: Вона каже, що попіл запитав діаманта: "Чому ти такий твердий? Ти ж мій брат." На те діамант відповів: "Чому ти такий м'який? Ти ж мій брат." Все те, що мимаємо, це, на жаль, попіл, а не діамант. На те, щоб збереглося українство, потрібно твердішого діаманта. Потрібно нову реформацію, потрібно створити нову силу. Це не була б сила, яка замінить все існуюче, це не була б сила, яка буде конкурувати зі всім тим, що є в українстві. Це мала б бути сила, яка вдихне новий вогонь в усі ті українські громади, які існують тепер. Потрібно чистих і ширих людей, які хочуть витягнути Україну з гетта.

Лицарі Святослава – це повинно бути Євшан-Зілля. Бо тільки Євшан-Зіллям може втриматися та спільнота етнічна, яка є на чужині. Найстрашніше – це спокій; найстрашніше – задоволення тими умовами, в яких живе українець. Лицарі Святослава – це повинно бути те, що будить і збентежує. Те, що пробудить рану в душі, заставить іти через чужину з голим серцем і заставить відчувати чужину, як колюче терня, те, що не дасть ніде заспокоїтись. Тільки так українець дійде до України. Як писали в одному листі до мене: біль вказує напрям до України. Най-

страшніше – витворити маленький рай в Америці чи Канаді і спинитись у ньому. Найголовніше – щоб українська людина відчувала чужину, як пекучий біль; тільки така людина не спинившись дійде до України. Одним словом, потрібно виховати людину з великим болем в душі, бо українська сила на чужині – це евшан-зілля, яке не дає заспокоїтись. Мені казав дехто (і приховано і прямо), що молодечі українські організації бояться конкуренції з Лицарями Святослава. На це я відповідав усмішкою: поперше, 80 відсотків молодих українців взагалі є поза засягом будь-якого організованого життя. Тих потрібно притягнути до українства, тим потрібно створити магнет, в тих потрібно розбудити біль – це найважливіше.

Леся Українка колись поставила питання: що дасть нам силу? Є навіть твір Лесі Українки під назвою "Що дасть нам силу?"

Що розбудить в українцеві біль? Я не буду сидіти в кабінеті і вигадувати тези. Я скажу про те, що дало мені силу і сотням українських борців, що дало силу перетривати і витримати в страшній московській катівні, яка нищить людей не тільки фізично, але духово, яка навчилася розкладати людей і перетворювати їх в ніщо, яка навчилася забирати весь духовий зміст з людини.

Те, що дасть нам силу – це безкомпромісовість Святослава, який казав – Іду на Ви! Я, коли приїхав сюди, в Америку, із здивуванням побачив, що тут є багато свідомих українців, але є дуже мало сміливих українців; тут є багато маленьких боягузів в маленькому українському гетті, які найбільше бояться: що скаже "супрімпрезидент". Найголовніше – виховати сміливого, безкомпромісового українця, який має Святославову відвагу сказати: Іду на Ви, коли цього вимагають його переконання.

Те, що дасть нам силу – це **одержимість**, святий неспокій, що будить українця і не дає йому заспокоїтись на чужині.

Те, що дасть нам силу – це відчуття і свідоме виховання в українця почуття української сили.

Те, що дасть нам силу – це почуття будівничості, тверда свідомість того, що в світі немає жодного егалітаризму, жодної рівності. У світі є ті, що будують і ті, з яких будують. **Будьмо будівничими, а не матеріалом. Будьмо народом-будівником.**

Те, що дасть нам силу – це тверда віра в вічність і незнищимість української Нації. Найкраще висловив я це в "Мойсеї і Датані", і краще вже не скажу – тому повторюю ці слова: "Я знаю, що всі народи рівні. Це говорить мій розум.

Але я знаю, що мій народ найкращий.

Мій народ – окраса землі.

Мій народ – стріла з Божого лука. Це говорить моє серце."

Ми повинні твердо збагнути, що все, що діється з нами – це не випадкова гра сил; це споконвічна призначеність. Бог дав кожній нації місію; Бог дав і моему народові місію – неповторність. Це, що має звершити мій народ на землі – не повторить, не звершить ніякий інший. Тим він неповторний, тим він необхідний. Те, що твориться з нами, – це призначене

Богом із попередніх перевтілень. Все, що призначено, є від наших далеких предків, і якщо Бог покладає тягар – так має бути, ми покутуємо за гріхи далеких предків, ми повинні приймати це як нагороду, а не як кару. І все, що діється з нами – це не особиста доля, це доля всього збірного організму, всього великого Я, що називається українська Нація.

Те, що дасть нам силу – це віра в себе, та віра перед боєм, незалежно яким має бути бій. Це може бути філософська дискусія, це може бути просто суперечка, це може бути битва на полі бою з зброєю в руках; але в українця мусить бути почуття перед боєм: я сильніший. Це дає половину шансів для перемоги в цьому бою.

Те, що дасть нам силу – це почуття наступальності. Ми, українці, занадто довго сповідували філософію жалю, ішли й апелювали до чужинців, що ми пригноблені, ми бідні, нам треба співчувати. Я кажу відверто: це не дасть нам жодних дивідендів, нам будуть співчувати, але нас не будуть боятися, нас не будуть поважати. Ми повинні виховати в собі почуття наступальності.

Те, що дасть нам силу – це відчуття ворога. Один древній мудрець казав: скажіть мені, чи ви маєте ворогів – я скажу вам чи ви справжні люди. Так, мати ворога – це важливіше, ніж мати друга, бо якщо людина має щось справді дороге, що вона не віддасть без бою, то завжди буде той, що хоче те відібрати. І така людина завжди буде мати справжнього ворога, якого ненавидить всією душею. Найкраще це сказала Леся Українка: "тільки той ненависти не знає, хто цілий вік нікого не любив." І хто має відчуття ворога, той має відчуття свого. Той знає, що своя людина не може бути ворогом. Українець з українцем може сваритися, але до українця не можна мати ненависти. Я вже чув багато слів, і чемних і нечемних; і ті, що кажуть мені нечемні слова – я до них не маю ненависти; я до них маю таке відчуття як до дітей. Є чемні діти і нечемні діти, але всі вони діти і всі вони однаково дорогі. І коли українець буде мати це відчуття Свого, тоді він буде знати, що той, з яким сперечаємось, все одно є братом, все одно є українцем. Це буде відчуття, що Україна є один організм, одна кров, а не тема до філософської дискусії. До того я закликаю українців: Україну треба відчувати, а не розуміти – тоді не буде смішної дискусії про те, хто є нашим ворогом: комунізм чи Москва. Тоді українець буде розуміти, що якого б кольору не була Москва, ким би вона не очолювалась, – це ворог України, тому що її війська окупувають Україну; це окупант і не може бути жодної дружби.

Те, що дасть нам силу – це розуміння тої істини, що колір крові є найшляхетнішим кольором і пролити кров за свою націю – це почесно, а не страшно.

Те, що дасть нам силу – це повинно бути Лесине контра спем сперо – без надії сподіватись. Це означає: не бути рабом фактів. Нація, яка не має самостійності – для такої Нації логіка є страшним ворогом, бо логіка каже, що ти не маєш надії. Ти не маєш війська, а ворог має військо; ти не маєш можливості виховувати своїх дітей – твоїх дітей виховує во-

рог. Логіка тоді не дасть нічого. Тоді приходить формула без надії сподіватись. Віра є вища – я вірю у призначення своєї нації, яке б тяжке становище не було з точки зору логіки. В 19-му сторіччі всі філософські системи казали, що має бути космополітизм, що має бути одна світова нація. І тільки такі люди, як Леся Українка, люди, які сказали "без надії сподіватись" – ті залишились українцями і втримали українську націю на поверхні життя.

Те, що дасть нам силу – нарешті треба сказати про одну важливу рису, яка є просто необхідною тут на Заході для українця. Всі старі структури побудовані на принципі гурту; молодий українець в Америці вихований на принципах індивідуалізму. Молодий українець в Америці – це вже людина, яка не потерпить жодного диктату, і часто тому він втікає від українських структур, що бачить там диктат. Ми це повинні розуміти. Нові українські структури повинні бути збудовані на принципах індивідуалізму. Ми повинні сказати: особисте життя Лицаря Святослава – це його особисте життя, до якого ніхто не має права, при одній умові: що це життя його збудує, а не зруйнує. Пам'ятаймо, що характер можна збудувати тільки на самодисципліні. Людина, якій дисципліна накинена з зовні – не має характеру; людина, яка сама себе збудувала – тільки та людина є повноцінним індивідумом. Пам'ятаймо слова Лесі Українки: "хто когось визволив – взяв у полон; хто сам себе визволив той буде вільний." Як бачимо, те, до чого я закликаю – це мало б бути не партією і не організацією: це мало б бути Орденом, побудованим на принципах Святої української віри; це мала б бути спільнота, в якій не важив би підрахунок голосів, в якій серце сказало б як зробити, кому підкоритись і хто має бути провідником. Бо завжди в будь-якої Нації, чи то було в часи Пілсудського в поляків, чи це було в часи де Голя у французів, чи це було в часи Бісмарка в німців, правдивого провідника підказувало серце, а не голосування.

Те, що дасть нам силу – це принцип націократії. Нація, яка не має самостійності, повинна мати все в житті, але найвище над цим всім повинен домінувати принцип Нації – Нація над усе. І ми повинні пам'ятати, що цей принцип: домінанта національного почуття, принцип націократії – повинен панувати в українців, аж поки здобудемо самостійність.

Повторюю: все те, що я сказав – не вигадане. То все пережите. Це те, що дало силу нам, українським борцям, витримати найстрашніший іспит, іспит московською тюрмою. І я можу твердо сказати: це риси, це ті святі скрижалі, які дадуть українцеві силу залишитися українцем тут, у вільному світі і сказати: я сильніший, якщо має бути асиміляція, асимілюйся ти зі мною; я асимілюватися не буду.

Формула "Що дасть нам силу?" тепер дуже актуальна. Вісімдесяти роки будуть роками нового неспокою; хто хоче побачити вісімдесяти роки, повинен не докопуватися в деяких журналах, чи є соціалістична українська республіка спадкоємцем Української Народньої Республіки. Це все дурниці. Той, хто хоче бачити, які будуть вісімдесяти роки на Україні, повинен згадати, що було на похороні Івасюка. Та бурхлива Україна, яка шанувала честь Івасюка на Личаківському цвинтарі, яка вирувала (і досі вирує) на Львівських майданах – це буде обличчя України вісімдесятих років. Тому ми повинні бути змобілізованими; Тому ми повинні бути в одностроях не тільки фізично, але й духовно і згадати слова Юрія Липи:

Нації народжена з огня,
Нації великая молись!
Яснозбройний Юрій як колись
Осідлав могутнього коня!

Те, що дасть нам силу – це чуття елітарності. У нас довго й трагічно виходило так, що наша еліта була або зрусифікована, або спольонізована. І тому наші провідники мусіли апелювати до народу, але це виробило рису: знижувати еліту до рівня маси. Це нічого не дасть; ми повинні виховати в собі розуміння, що погоду в суспільстві робить невелика, але активна еліта. Нас менше ніж комсомольців на Україні – але ми багато сильніші. Вже у перший день перебування в Америці я побачив, що мільйоновий комсомол на Україні не має і десятої долі тієї сили, яку мають молодечі українські організації в Америці.

Ми повинні засвоїти ту рису, що написана в програмі ОУН: вирішує якість, а не кількість; виховати в собі почуття: я сильніший, не зважаючи на те, яким би не був численним ворог. До цього нас кличе Біблія, яка каже:

"Слухай, Ізраїлю! Якщо будеш на полі бою перед противником сильнішим за тебе – нехай вийде наперед священник і скаже: З нами Бог, ми сильніші!"

В одному творі, який не дійшов до українського читача (його забрало КГБ, і ми побачимо його аж тоді, як відкриємо їхні архіви) я, відповідаючи їм про свій Символ Віри, сказав так:

Жодної русифікації не відбудеться – про це забудьте!

Земля між Кубанню й Карпатами, в центрі якої височить Тарасова могила, була й буде Україна. Де гарантія? – Так ХОЧУ я, і тисячі таких як я. Нас мало? – Так. Але тих, які носять у собі велике ХОЧУ, ніколи не було багато – а проте в історії завжди здійснювались саме їх ідеали. Десять сильних воля означають більше, ніж десять мільйонів безвольних роботів.

Так було – так буде!

TEN STRONG WILLS...

(Speech in Cleveland, Jan., 1980)

I want to talk about an idea which has long been on my mind, about which I have often spoken—about the Knights of Sviatoslav.

The nation, as a living spiritual organism, is stratified, and among its various levels is that of the elite. The elite always has its mission. Besides the ordinary concerns of daily life, there are those factors which are not visible to the eye; there is that which the generality of the nation's people does not perceive, but which is often more important than are common daily concerns.

If we turn to the Jews for an example (and we should always turn to such examples, because the Jews, through several thousand years of good and ill fortune, have managed to retain their identity; this is a great example for us and for all nations)—so, if we look to examples from Jewish history, we will say: they have an ordinary religious life, as do all nations; there is a synagogue and there must be firewood for the synagogue; there must be a source of livelihood, ordinary means for ordinary people—and, there must be people who are concerned with these daily needs. But there are also Chusites among the Jews, people whose concern is the spiritual life of the Jewish nation; people who do nothing other than read the sacred books and teach the people about them. This is the **elite**, whose concern is the spiritual life of the nation. If we delve further into Jewish history, we find that the Jews long ago also had such a formation, and that was the Levites. We know from Scripture about the Twelve Tribes of Israel—the twelfth tribe was that of Levites. What did they do? These were not wealthy people, and they did not think about earthly wealth. These were people whose concern was the maintenance of the Law; they had jurisdiction over the entire system of spiritual, ethical, and aesthetic structures. These were people who were concerned about the spiritual conditions of the nation. There is either prosperity or poverty in the world, but the concerns of the Levites lay elsewhere: what are the spiritual positions of the nation? What is its spiritual condition? Will it survive future trials?

In short, the elite is that formation which should ponder the question of **how to become an eternal nation**. There is no law which would tell a nation to disappear from the face of the earth—but there is also no law which would guarantee a nation the right to eternal life. This is a primordial force, a live battle. A strong nation survives and proceeds along its historical course; a weak nation disappears from the historical arena. How can we place ourselves among the victorious? How can we become an eternal nation? This is the task of the elite, and the elite should contemplate it.

What is the nation in principle?

The nation is induplicability. One nation does not resemble any other nation. What one nation creates in the course of history—no other nation will create.

Thus, the nation receives its **mission from God**: to create that which no other nation will create in its stead. And the task of the elite is to lead this national mission through the course of history.

Strictly speaking, the goal of the Knights of Sviatoslav, as an elitist association, is to lead the Ukrainian mission through its thousand-year history, to ponder the question of how to be an eternal nation. To put it more picturesquely, we can say that the goal of the Knights of Sviatoslav is the actualization of the idea that **you can drive a Ukrainian out of Ukraine, but you cannot drive Ukraine out of a Ukrainian**.

The object of the Knights of Sviatoslav is **Anabasis**. What is Anabasis? It is the title of Xenophon's well-known account of the campaign of the Greek army in distant Asia and its return home—the expedition through foreign lands and the return to native Hellas. We Ukrainians, whether here in the diaspora or there in native Ukraine, in circumstances under which our nation lacks sovereignty, we are involved in an anabasis—we are passing through foreign lands, we are passing through a desert and approaching the day of our independence and sovereignty, approaching a life of full value within our own state. Anabasis, the trek through foreign lands and the retention of our Ukrainian heritage throughout that trek—that is the goal of the Knights of Sviatoslav.

Let us reflect more closely upon Ukraine. In circumstances under which we lack sovereignty, we have become accustomed to complaining about our fate—but let us consider the positive aspects of our situation. Ukraine is a chosen nation; Ukraine is God's nation.

What does history say?

Only Ukraine has survived under the kind of conditions in which we live. Let us look at Provence. This is a nation in the south of France, a nation with a separate language, which, finding itself under the same kind of totalitarian control as we, was unable to survive and has disappeared from the historical map. There is a separate language, a separate literature, but there is no nationally-conscious Provençal nation. Let us take southern China. This is a separate nation with a separate language, which northern China does not understand. But again, finding itself in difficult circumstances, like Ukraine, in circumstances of great centralized totalitarian pressure, this nation simply disappeared from the historical arena. It lives a sort of half-existence, and maybe someday it will undergo a renaissance, but presently it is not a real nation. Under such conditions only Ukraine has retained its place as a nation on the historical map. In this respect we can speak of the **Ukrainian miracle**, of the uniqueness of Ukraine as a nation which has the great strength required to keep from disappearing from the historical arena.

Non-Ukrainians have often spoken about this, even to me—although I have not lived here very long. One

publisher told me that, as he sees it, next to the Jews, Ukrainians are the strongest ethnic community in America. We can ask the question—if we are so strong, then why do we not have our independence? That which is happening with us is the historical course Ukraine must follow—it is God's Providence. The Jews, as well, were long without a sovereign state. That is how it is; but is that how it **must** be? That is what we will now discuss.

The elite always has a specific task. A nation may abide in great material prosperity; it may reach great political achievements—but this is not particularly gratifying to the elite, because in this case the nation's spiritual life is in a difficult state. Or it may be otherwise: a nation may be enduring a trying moment, but the spirit of the nation is high. The nation's spirituality should always be the concern of the elite. An elitist organization, which the Knights of Sviatoslav are to be, ought not to think about transient forms, but about **depths**, which form the nation and thanks to which the nation lives.

Now let us proceed to a solid discussion of the situation here, in the free world where the Ukrainian diaspora lives. Presently the Ukrainian diaspora is passing through a critical moment. I thought that this pertains only to America and Canada, but having been in Europe and having spoken more closely with people, I saw that the same situation exists in Europe, although perhaps not in such an acute form. We have become accustomed to criticizing the Ukrainian ghetto. I also criticized it. But perhaps we should stop criticizing it and speak only of its historical role: the ghetto preserved the Ukrainian. Those people who came here to earn their living as miners would never have retained their heritage without the Ukrainian ghetto. They would have become lost in a foreign world. The ghetto truly served a great purpose, but the fact is that its time has passed.

What kind of people were the Ukrainian leaders of a few decades ago; what kind of people were the leaders of Ukrainian organizations? These were **people in sheepskin coats**, as the Americans called them. These were people who came here in both post-war emigrations. These were people who could not conceive of themselves without Ukraine. These were people of strong character who knew what they wanted, who knew what they prayed for, who knew that America or England were simply places of refuge, but that their goal was Ukraine. These people may have been only slightly literate, but they were people of strong will. Their great advantage was that they had in their hands a homogeneous Ukrainian community. This community was psychologically homogeneous and of the same mold as they. They were surrounded by their own kind.

A few decades passed and the situation changed. Of these choice people with strong characters there are now only a few left. Yes, there are still a few of them—but it is no longer they who are in control of Ukrainian organizations. Unfortunately, the Ukrainian organizations, on the whole, are under the control of different people, who were formed under different conditions and who have a different psychological direction. And the main thing is that these people have for the most part

lost psychological contact with the young Ukrainian. The majority within the Ukrainian community are people who were born or raised here. These people are on a different psychological plane; they have been molded by America, by Canada—by the West in general. They are in a situation which gives them a choice. They enter professions and, for the most part, they earn degrees of higher education.

I have a particular situation in mind: if someone is a first-rate actor, there must be a first-rate theater for him. A Ukrainian theatrical studio, where he will read antiquated poems, is no longer adequate for him. He must go to a theatre of full value, and that is the American theater. If he is a fully qualified physicist, then he must enter American life, an American scientific institution. And all along a division is taking place, which we do not speak of out of politeness, but which we all see. All of the most valuable Ukrainian youth enters American life, and Ukrainian institutions are left with half-qualified people, for whom there is no place in American or Canadian life. In short, everyone of value departs from Ukrainian communities, from Ukrainian organizations—and that is why Ukrainian organizations have degenerated so catastrophically in recent years. There are other people who could have triply or quadruply greater chances in American life, but they choose to remain in Ukrainian organizations. There are not many of these people and it is not they who determine the profile of the young generation. Yes. Nobody talks about this, but we must look the truth in the eyes. A gradual degeneration of Ukrainian political and social life is taking place.

Often we boast that at one youth assembly or another there were 100 people. But where are the 100 thousand Ukrainian Americans? There are one million of us here in America, and 700 thousand in Canada. Let us speak in real numbers. There was a winter camp in Ellenville, a SUM seminar, which was attended by 24 people. Where were 24 thousand young Ukrainians? The problem is how to engage them in Ukrainian life, how to attract the young Ukrainian who has become apathetic to Ukrainian structures and Ukrainian functions. We have to say: we must orient ourselves upon that young Ukrainian who has entered American life. Such Ukrainians make up a great majority, a great mass of people who no longer have an inferiority complex; these are people who are engaged in American or Canadian life and who can do a great deal for Ukraine from there. By what methods can we attract them to the Ukrainian community? To tell them the old truth, that they must be in Ukrainian organizations or they will be lost—that is hopeless. That young Ukrainian has long since found his place in American life; he lives on a different psychological plane. Out of politeness he will not say that he is bored with Ukrainian meetings because what he hears there has already long ago tried his patience; it is a mill that does not grind anything. He needs something new.

This does not mean that he is apathetic toward Uk-

raine, but he wants to have Ukraine and to learn about Ukraine **in that variant and on that level which is interesting to him.** This does not mean that I am trying to say that the old structures are not necessary. The old structures are necessary. They have played, and will play, a great role; but along with them something new is needed, something that would captivate the young Ukrainian and interest him in the Ukrainian cause. In short, what we need is a Ukrainian world, constructed in a new way. The problem that faces us is this: we must consciously release the young Ukrainian into the American world, but we must arm him beforehand. Let him live in the American world; let him be a physicist there; let him find entertainment in the American way and let him earn a living in the American way—but **Ukraine should hover over him like a flaming banner.** Ukraine should awaken within him so great a flame that he would not find anything comparable in American life. How to do this? How to achieve this?

Words do not play a role in human spiritual life; here **magnets** play a role. Is that, about which we are speaking, a magnet that attracts people? Is that organization, which we are forming, a magnet which attracts people? Yes, if we create this magnet for the young Ukrainian, we will have prospects. So, we are talking about magnets, about **poles of attraction.** America is a powerful magnet which, with its dynamism, with its prosperity with its vastness, attracts the young Ukrainian. Figuratively speaking, America is the story-island which attracts ships and does not allow them to depart; they never return home. **How do we go about making our magnetic pole, our magnet, stronger than America?**

Does that pole of attraction, that magnet which would attract the young Ukrainian, exist within the present Ukrainian structures? We must honestly say—No! No, I am not persuaded by words. Having visited Ukrainian organizations, I see that there is no magnet there; there is not that degree of burning which would attract the young Ukrainian. That has to be created. So, that which we are planning, the order of the Knights of Sviatoslav—that should be a fraternity built on a unified Ukrainian feeling. We can have a calm or nervous nature, we can be selfish or altruistic, Orthodox or Catholic; but we should come together with our Ukrainian sentiment and create an association which would be a great magnet that would not release the Ukrainian into a foreign world.

I emphasize: this magnet cannot be created by organizational methods; thus, it is necessary to speak of something else. We must awaken Ukrainian depths within the Ukrainian. External forms are transient; they are here today and gone tomorrow. They are constantly changing.

So—we must talk to the young Ukrainian about the **greatness of Ukraine.** The young Ukrainian is an individual without an inferiority complex. To most of the older generation it was not possible to talk about this—they spoke more about the suffering Ukraine; they remembered better how they were beaten, not how others

were beaten by them. It is not possible to awaken within them that sense of the greatness of Ukraine. The young Ukrainian has to be told something different. We must approach him with the idea that Ukraine is not a random spot on the globe where you or your ancestors happened to have been born. Ukraine is that which was dealt to you by destiny; Ukraine is your heritage, which was transmitted to you by a hundred generations of your ancestors and which will be transmitted further by a hundred generations of your progeny. Ukraine is induplicable in this world. That which God has destined Ukraine to create—no one else will create. So, to be a Ukrainian means to bear God's destiny. If you have been formed as a Ukrainian by your ancestors, this means that in any other world you will never have a sense of full personal worth, in any other world you will never be able to accomplish that which you are destined to accomplish. You can fully realize your potential in history only as a Ukrainian.

We should come to the young Ukrainian with exactly this kind of speech, and we will awaken within him Ukrainian depths. In short, we should do what the Jews have already done long ago. We should tell our youth: we are the center of the world; for a Ukrainian, the fact that he is a Ukrainian is most important—all else is secondary.

We are bearing a sacred mission through our history. We should go as conquerors into the world, taking along nothing that is attached to us by the world. We should emphasize that which is eternal, that which cannot be taken away and devalued by time. When speaking concretely about the Order of the Knights of Sviatoslav—it is that which I have just spoken about; not only is it what I have spoken about, but it is what the Ukrainian youth in the emigration has long thought about. For this it is necessary to formulate a specific decalogue, a specific codex, in which we should indoctrinate the Ukrainian youth. In short, we should put forth the specific question: **what will give us strength?**

I don't have to invent the answer. I survived the kind of trials that require from a Ukrainian—from me or anyone else—specific traits. **That which will give us strength** is Sviatoslav's battle cry, "I am marching upon you!" The significance of this trait? Courage and uncompromisability.

I have found here, in the free world, little Ukrainian ghettos full of little conformists. This is the norm. There is something about the ghetto that accustoms people to being together—if together, then that means not to share one's own ideas, but to think like everyone else. But now this is halting us. We live in a foreign world—here in the emigration, and in Ukraine as well, because in Ukraine Russia has created her own world with her own way of life. In order to counteract this, a courageous Ukrainian is needed—and courage is wrought at home. This courage is not simply the courage to go into battle, but the kind of courage that makes it possible for an individual to put forth his point of view and not be afraid to be the only soldier on the battle-

field, not to be afraid to support his own position even when this point of view is unpopular.

That which will give us strength is sacred disquietude, dedication, which awakens an individual. The most frightening thing for a community on foreign soil is tranquility. Peace in such conditions can only mean death. The most frightening thing for a Ukrainian is to feel at home in a foreign land, for a Ukrainian to find peace on foreign soil. In that case he simply becomes an American, Canadian, or Englishman. Unrest is what maintains the Ukrainian in the Ukrainian world; it is the yevshan-herb. We all know the legend about the yevshan herb that would not allow the Polovtsian khan to remain on foreign soil and forced him to return to his native steppes. The trial by paradise is often more difficult than the trial by hell. And we, paraphrasing a Biblical phrase, should say: **do not create a paradise for yourself!** Never be satisfied on foreign soil, or the foreign land will lull you to sleep and make you a stranger to Ukraine for eternity. In the Ukrainian living on foreign soil, we should instill such a feeling as to make him always sense the abnormality of his situation—no matter in how good a position he should find himself. The Ukrainian, passing through a foreign land, should feel as if naked, passing through brambles. The yevshan-herb is that which should awaken the wound in the Ukrainian, the wound which will never heal on foreign soil. In answer to these my words, one person wrote beautifully, "Pain indicates the path to Ukraine". We should write this upon our banners.

That which will give us strength is the awareness of the fact that there is no equality in the world relationships. There are nations that build, and there are nations that become building material; it is the mission of each of us to create a builder nation out of our nation. Let us be constructive and not merely material for history. In speaking about building, we again return to the name of Sviatoslav.

Sviatoslav waged campaigns into the wilderness between the Danube and the Dniro Rivers and created Ukraine out of it. Sviatoslav had a beautiful understanding of the fact that foreign material is building material for a nation. In the world there is no equality; in the world there are no vacuums. The world was divided long ago. In the real world it is possible to either attack or retreat. The nation which does not attack will certainly be forced to withdraw. To be a builder means to be a conqueror. We talk again and again about Sviatoslav, and this is not by chance. It was precisely this Ukrainian ruler who most fully realized the Ukrainian "I", most fully realized that which is imbedded in the Ukrainian soul. That is why he will again and again disturb the imagination of our artists and poets.

That which will give us strength is an aggressive character. We have been subjugated for too long; for too long we have appealed to foreign pity. We should understand that if we are endlessly going to complain and appeal that truth is on our side, we will be respec-

ted, but we will not be esteemed. Esteemed is that argument behind which stands aggression and in the name of which battle is waged. Esteemed are those in whom others sense resilience and the capacity for resistance.

That which will give us strength is faith in ourselves, faith in our ability to get what we want. Faith in self—that is primarily voluntarism, faith in the strength of one's personal will. It is a firm knowledge that the strength of my will is a real factor in the world. Yes, people are told that facts are stubborn things, but to this they should reply: my will, my volition, is also a fact, and perhaps the most stubborn of all facts in the world. Faith in self is that feeling before a battle which says, "I am stronger."

In our situation, whether it be in Ukraine under conditions of Russification, or here, there is such a real thing as assimilation. An individual who has that conscious sense of "I am stronger" will always say to another: "Assimilation?—all right, you assimilate with me". It is understood that I am to be the one to whom others try to equal themselves.

That which will give us strength is the conscious fostering of **individualism**. We must think more about this. The modern individual, the young Ukrainian individual, be it in Ukraine or in the West, has been raised under the conditions of individualism. All of the old Ukrainian structures were built on the principle of compulsion, on dictatorial principles. The young Ukrainian will not allow himself to be dictated to, and that is why a tragic situation results: all the young people who have a stronger sense of individualism, who are most gifted, silently flee from Ukrainian communities because they find no respect there for the principle of individualism. This is a fact. But there is yet another fundamental aspect to this question. Character can be formed only by self-discipline. Lesia Ukrainka beautifully stated: "Whoever liberates another—takes him into captivity; whoever liberates himself—he will be free." In the same way, it can be said that whoever trains himself in discipline—he will have a strong character. This is why we should firmly say: the private life of a Knight of Sviatoslav is his own business, **provided that it edifies, not destroys him.**

That which will give us strength is the **firm faith in the eternity and undestructibility of the Ukrainian nation**. Strictly speaking, nations fit into one of two categories, historical and non-historical, by the following principle: nations which became historical, nations which became the lords of life, acquired a strong faith in the idea that they did not appear in history by chance, that they were destined by God to fulfil a particular mission; they strongly believed themselves to be eternal upon this earth. I know that all nations are equal. My intellect tells me so. But along with that, I know that my nation is singular, that my nation is most beautiful, that my nation is a golden arrow sent forth from God's longbow. My nation has not appeared in history by chance; my nation is carrying its induplicability, its mission, through his-

tory. Nations are not divided between black and white; they are divided between those that have discovered their mission and believed in it, and those who have not yet been able to do so. **This** is most important—not building up our organizations, not building our political and financial life, but rather this task:

to discover this mission and to believe in it; all Ukrainians must believe that we have our mission, that we are a thousand-year indestructible nation. That which is happening with us, our good fortune and bad—none of it is a game of chance. It has been determined for us by previous generations. We have before us a long chain of our ancestors; we have their good deeds and their sins. All of that lies within us; everything we are undergoing is in accordance with a historical outline which was determined by the lives of past generations. Thus, this predestination is not personal destiny, but the destiny of the entire collective organism, of the entire great “I”, which we call the **nation**.

If Ukraine, if our nation, is a great collective organism, then it follows that Ukraine must be **felt**, not understood. For us, Ukraine should be a live, perceptible organism, and not a thesis for deliberation—only then will Ukrainian sentiment, everything Ukrainian, become a great magnet for us—because then nothing will replace Ukraine for us. America will give us everything that is rational, everything that is intellectual, in a better, more excellent form. America has better universities than our university in Munich; America has better theaters than our amateur theater. America will give all of that to the young Ukrainian in a more excellent form. However, that which is perceptible to us, that which lies within our nation’s spirit, in our feelings—that is irreplaceable and no America can give us that. So, we should put our induplicability, our living Ukrainian sentiment, in the center of all things Ukrainian.

That which will give us strength is the ability to sense the enemy. An ancient sage once said: Tell me if you have enemies, and I will tell you whether you are people of full value. To have an enemy with a capital letter—that is perhaps more important than having a friend. Lesia Ukrainka said, “Only he does not know hatred, who all his life loved no one.” If a person has something that is irreproduceable, something so valuable that he will not give it up, then he will always have an enemy who covets it. If a person has something that is truly valuable then he does not need to invent enemies for himself—there will always be someone in this world to encroach upon that which he holds closest to his heart.

This is best illustrated by an example from history. The famous Kozak chief Ivan Sirko (who in his lifetime fought 69 battles, of which he won 68) once waged a campaign to the Crimea and, returning home, he led with him many liberated Ukrainian prisoners. Once past Perekop and approaching the Dnipro River, 600 people detached themselves and said: we do not want to return to Ukraine; we have a good life in the Crimea; we have be-

come accustomed to the Crimea and we have our families there. Ivan Sirko became very pensive. This was a most difficult trial. It was much easier when **foreigners** were strangers, but it was very difficult when his own people became strangers. He deliberated over this for a long time and finally said that they could return to the Crimea. When these people had gone some distance, Sirko ordered a century of kozaks to cut them down. This was not a loss of 600 people—Ukraine is vast and there were plenty of people in Ukraine; but this would have been a terrible spiritual disease. To permit this way of thinking as normal—that it is all the same where one lives, in the Crimea or in Ukraine; that there are equally good people here and there—this would have been a terrible disease, it would have meant admitting that Ukraine does not **have** to exist, that in the Crimea are the same kind of people as in Ukraine, that one’s own mother also need not exist, since every mother is also a human being. This would be a full destruction of all moral and spiritual foundations. Ivan Sirko did not graduate from academies, but he knew with his national intuition that once internationalism appeared it was necessary to root it out at once. Now fighting is no longer done with the sword; now it is done with the word—but we should remember this old truth of Ivan Sirko. Once internationalism has appeared and with it the question, “And for what do we need Ukraine?” this is no longer a discussion; this is already the enemy speaking, with whom we must fight, and not discuss.

Once we have the sense of the **Enemy**, with a capital letter, than we will also have a sense of what is **Ours**, with a capital letter. Then we will understand that there can be no hatred towards another Ukrainian. Yes, we can squabble and we can argue; there can be anger towards a Ukrainian, but never hatred. Anger and hatred are entirely different things. Within a family there can be anger, but once hatred enters into the family, then this is already a diseased family. We must learn from the Jews: when the Jews meet one of their kind, they tell one another, “This is a person of our blood.” They understand that a Jew is not one who was born in Palestine, and not one who speaks their language, and not one who wears traditional Jewish clothing; a Jew is a person of Jewish ancestry, of Jewish blood. We must reawaken ourselves to that truth which our ancestors possessed: **the nation is blood!** From here we get yet another important truth which will give us strength. The color of blood is the most noble of colors. Blood does not destroy; a human being is spiritually destroyed by filth. Blood spilt in battle with the enemy strengthens, and does not destroy. And it is honorable, not terrible, to spill one’s blood for one’s nation. Blood shows who the enemy is; blood strengthens the national character.

Whoever has that living sense of the nation as blood, which unites us all in one living organism—he will understand that to kill a Ukrainian is like severing a part of the body. Whoever has this living sense will never be able to forgive the enemy, and will never

waste his time trying to decide whether our enemy is Moscow or communism.

From this concept we come yet to another trait which will give us strength—specifically, to the concept of **Ukrainian strength**. We must consciously nurture the concept of strength because it is the strength behind an argument that turns it into a real argument, and in this case it is Ukrainian strength.

It was well said by one student, who told me that whatever edifies a Muscovite can destroy a Ukrainian. And so it often was. We talk a lot about some kind of supposedly primeval Ukrainian anarchism. Supposedly anarchism is peculiar to Ukrainians. But that is not so. The case is simply this: under Russian imperial conditions there is a great spiritual chaos, a great spiritual ruin. This does not destroy a Muscovite; the Muscovite has a very weak individuality and whenever he sees even a minimal Muscovian authority being exercised, he readily subjects himself to it. He is not accustomed to being in a group. The Ukrainian—is a different matter. The Ukrainian has a very strong individuality and in order to unify us, a very strong force is needed, which would be capable of uniting us into a group. Russia destroys that force among us which is capable of unifying the Ukrainian, and that is why we endlessly find ourselves in a state of so-called anarchism. This is a living example of what can build the Ukrainian, what can destroy him, and in what lies Ukrainian strength.

We must emphasize one trait: our Ukrainian partyism; all that which is built on rationalism, which is based on the intellect, is very weak and yet infantile. We perpetually live by these things and we endlessly argue over trifles. Conversely, Ukrainian feeling, the Ukrainian spirit, is very strong and full of fire. For example, even foreign correspondents, when they witnessed the first encounter between Ukrainians and a man just arrived in the West after being released from Soviet imprisonment—even they noted the great degree of emotion, the flaming atmosphere that prevailed at that encounter. So, Ukrainian emotion is very strong; it is what maintains us in foreign lands. It is our spiritual strength that we do not take advantage of. We endlessly argue over conceptions, over rational planes, never touching upon that which is deeper, the spiritual, which could consolidate us. It is specifically the Ukrainian spirit and the degree of fire with which a Ukrainian lives that are unique and powerful. We should take advantage of this.

The Knights of Sviatoslav should be built not upon a concept, which can divide us, but upon Ukrainian spirit, which is deeper than any concept. So this should be a spiritual platform, and not a concrete concept. This has to be a spiritual platform which awakens Ukrainian depths and on which a place can be found for all Ukrainian concepts. "Action and Dialogue" ought to become the motto. Action—because youth will not recognize anything without action; dialogue—because this means cooperation and understanding among all of the Ukrainian

forces, no matter upon what concept they are based, so long as they truly stand on the Ukrainian platform.

Here it is necessary to emphasize one trait: hatred exists on the level of emotion and not on the level of thought. If we transfer the dialogue among Ukrainians to the level of thought, to the conceptual level, there will be no hatred. However, unfortunately, our political forces committed the gravest of sins: they introduced hatred into the dialogues among Ukrainians; they introduced the **feeling** of conflict among Ukrainians at a time when a controversy within the nation should be on the level of thought only. A conflict in feelings can exist only between Ukrainian and non-Ukrainian, never within the Ukrainian movement.

Some say that there are many political parties among us, that they must be liquidated and replaced with one party. This is ridiculous and illogical—no one has ever been successful in liquidating political parties. Multi-partyism is a part of normal national life. We should strive to avoid party strife; we should find within Ukrainian people that foundation which is recognized by all parties and we should transfer it to the level of emotion, to the Ukrainian spiritual plane, which is common to all of us and where there is a place for all concepts—this is the only way we can realistically expect to conquer animosity.

That which will give us strength is the **principle of nationocracy**. What is nationocracy? It is the principle which places the **nation above all else**. The determining quality within me is the fact that I am Ukrainian—all else is accidental. The nation and the principle of the nation's life is dominant. Those nations which have long had their own state can afford to advance programs of humanism, egalitarianism, brotherhood, and whatever else they desire. We are still building our state; that is why as our primary program we should establish our fundamental value: the nation. All else, all human principles, are important—but they are all derived from the national principle.

That which will give us strength is the sense of elitism, as well as the comprehension of it—the point from which this lecture started. We should understand this idea and indoctrinate others in it: it is always a small, but active minority—the elite—that creates the weather in a society. It has always been thus in history, that our elite was either Polonized or Russified—and our elite could never be depended upon to bring about a renaissance. That is why our renaissances always had to depend upon the nation's people, upon the masses. This brought about a negative result: we always tried to reduce the elite to the level of the masses. However, the masses will never carry out that task which is given the elite to accomplish; in the same way, the elite will never carry out what is given the masses to fulfill. We should rid ourselves of the quantitative complex; we are always fascinated by the word "quantity" and we are afraid to the point of panic when the majority does not support us. That is why there are so few courageous

people among Ukrainians; that is why Ukrainians in the diaspora have contributed so very few exceptional activists — because they were all frightened, fascinated, paralyzed when the majority did not support them. There was no **sense of elitism** within them, that sense which tells us that truth is not defined arithmetically and that the elite is the active **minority**. We should firmly comprehend the fact that **10 thousand wills mean more than 10 million robots without wills**. Connected with this sense of elitism is Lesia Ukrainka's "Contra spem spero", which loosely translates into "hope against hope".

What does this mean? You can tell a person that there is absolutely no hope left for him, but human desire, human voluntarism ought to be stronger than circumstances. This means to hope against hope. My desire itself is hope. A nation which lacks independence must conquer many such facts. For example, in the 19th century all theories, beginning with the positivists and ending with the marxists, held that nations are supposed to disappear in the future, that tomorrow there will be one cosmopolitan world. And only such people as Lesia Ukrainka, who believed in the strength of their volition, who were able to oppose these theories that already today are filed away in archives — only they were able to remain Ukrainians. The Ukrainian who was a slave of facts became either Russified or Polonized. The nation which lacks independence has no right to become a slave of facts — and it must know that one's volition is more powerful than facts. We must nurture faith in our strength, in the strength of human volition.

Strongly linked to this is the **belief in the individuality**. We Ukrainians talk very little about this: Any idea can be realized in life through that individuality which bears the idea. Christianity spread only through

the individuality of Jesus Christ. Without that symbol of Christianity, it would never have conquered the world, it would never have conquered those continents upon which it now reigns. The role of the individuality in history is colossal. The individuality will awaken those resources which nothing else is capable of awakening. The individuality is a radiance which illuminates national history. We Ukrainians should renew within ourselves the ability to honour and to make the most of such individualities.

When Bismarck came to the Germans, they sensed that this was an exceptional personality which contained the symbol of the German spirit and which would make Germany great. When de Gaulle came to the French, they also understood that de Gaulle was the embodiment of France and would awaken in France those resources which nothing else could awaken. Among us, there also was once such a feeling, but the long years without a state of our own have drowned it. We have a living example before us: When Patriarch Josyf arrived from Soviet imprisonment, this was an individuality which could have unified Ukrainian religious life, but we halted this possibility by half because of trifles.

In conclusion I want to say that the Knights of Sviatoslav should create a new **atmosphere** and not a new party. It is not worth creating a new party; there are too many of them as it is. The Knights of Sviatoslav should create such a radiant atmosphere that the Ukrainian would follow it like a flaming pillar. The Knights of Sviatoslav cannot be in competition with anyone. It is not a party, not an organization above others; it is an association which should nurture and cultivate Ukrainian depths within the Ukrainian, banish the coldness from Ukrainian souls, and ignite the flaming banner above the Ukrainian masses.

ЗУСТРІЧ ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА В ТОРОНТІ

Епізод задержання Валентина Мороза на торонтському лєтовіші 21-го червня 1980 р. загально-відомий, як також і те, що плянована на цей день Зустріч Лицарів Святослава відбулася чергового дня, як про вже звітувало «Вільне Слово».

Незважаючи на всі перешкоди, ця зустріч притягнула до залі Українського Народного Дому поважне число учасників, зацікавлених актуальною проблематикою українства.

Від керівництва Лицарів Святослава програму відкрила і нею проводила Стефа Дмитрів, яка на вступі попросила о. Миролслава Байрака відкрити наради молитвою. Редактор Степан Росоха привітав проф. В. Мороза від Управи Українського Народного ЖДому, побажавши успіхів у його нелегкій праці.

Після цього вступу виступив проф. Валентин Мороз, зразу приступаючи до обговорення актуальних проблем, з'ясував завдання Ордену Лицарів Святослава. Він пояснив, що це ні молодець, ні старець, але **духове об'єднання** і вказав на пекучу потребу такої духової формації серед українського суспільства.

Завданням еліти завжди було вказувати народові напрям. У жидів було коліно левітів, у німців — німецька еліта. Коли поглянемо в німецьку історію, побачимо, що в часах, коли більшість обстоювала думку, щоб спрямувати німецькі походи на південь і його завоювати — німецька еліта створила опозицію до такого мислення, спрямовуючи німецькі походи на схід. Коли б у той час німецька еліта цього не зробила, Німеччина мала б сьогодні зовсім інший вигляд, а може й не існувала б.

«У випадку нашого Об'єднання — ми зовсім не хочемо поборювати чи конкурувати з існуючими організаціями. Навпаки, ми хочемо їх пробудити до активнішого життя. Ми хочемо бути в них дріжджами — хочемо розпалити у них вогонь небайдужості до проблем сучасного українства», — говорив проф. Мороз. Далше він говорив на тему розвивання почуття обов'язку по відношенню до України. Відмітив, що там іде посилене переслідування членів руху спротиву і ми повинні вести дуже вперті і дуже цілеспрямовані заходи, щоб поширювати інформації про тих, які за свою діяльність безогляд-

но переслідувані советськими чинниками. З членів Української Гельсінської Групи ще тільки один Кандиба на волі — Оксану Мешко арештували, незважаючи на її похилий вік і надірваний стан здоров'я. Відмітив, що Оксана Мешко відносно маловідома, і це особливо болюче, бо вона посвяtilася в цілості на розгорнення організаційної праці, зробила дуже багато. Коли у випадку Стуса чи Мороза за ними стоїть їхня творчість і вони з її допомогою стали широко відомими, Оксана Мешко не послугувалась творчістю і про неї на Заході знають мало, хоч вона дуже заслужена. Треба пильно попрацювати для популяризації цієї діячки руху спротиву, щоб звернути на неї світову увагу.

Дальше заторкнув кончність розбудження небайдужості серед української молоді спільноти, щоб у чужому світі вона не пройнялась самозадоволенням і спокоєм — бо тоді прийде кінець. Треба, щоб у чужому світі вона чулась неповноцінною, щоб була в постійному шуканні шляху **духового зв'язку з Україною**, щоб пронималась почуттям болю за її долю. Таке почуття можна викресати в молодому суспільстві тільки з допомогою волюнтеристичного поняття приналежності до української нації й на базі цього творити **духову підставу сучасного волюнтаристичного націоналізму**, який буде здібний ставити мужні відповіді на питання сьогодення. З того погляду, кожна проблема, яка загрожує українській справі, мусить викликати серед цього молодого українського суспільства негайну реакцію. Тому й на конференціях висунуто такі проблеми, які у свій час виринають: рішення стати в обороні Української Католицької Церкви у зв'язку з останніми подіями в ній. На чергу приходить потреба реакції на арешт Оксани Мешко. Треба в найближчому майбутньому звернутися до урядів західних країн і організувати протест проти ув'язнення Оксани Мешко. Треба теж запротестувати проти вчиненої провокації на торонтському лєтовіші у зв'язку з задержанням В. Мороза. «Видно, що комусь було потрібно, щоб Валентин Мороз не прибув на зустріч Лицарів Святослава в Торонті» — сказав він під кінець своєї доповіді.

Від Керівництва Зенон Кріслатий говорив про адміністративні справи Видавництва «Анабазис», про його розбудову, про забезпечення фінансової бази й інші зв'язані з тим актуальні проблеми, як також планування на найближче майбутнє. Наталка Бура реферувала справу в обороні УКЦ й лист «У чеканні на діалог». Степан Остафійчук говорив на тему членства Ордену, яке ґрунтоване на базі добровільного бажання віддати на службу українській нації свої вмілості, своє знання, несучи для неї свій вклад, свою частку. З-поза Керівництва п. С. Бура говорила про потребу публікацій творів Валентина Мороза. Вичерпні відповіді давав проф. В. Мороз. Народи закінчено Українським Національним Гимном. Присутні ще довго не розходились, бажаючи в розмовах з проф. В. Морозом і членами Керівництва обміняти думками і записатись у передплатники журналу «Анабазис».

Перед зустріччю відбулось інтерв'ю проф. Мороза з кореспонденткою канадської преси.

С. Підгірна

ВІЛЬНЕ СЛОВО

Субота, 2 і 9 серпня 1980

СВЯТО В ЧЕСТЬ ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА В КЛІВЛЕНДІ

Клівленд, Огайо. В неділю, 18 травня 1980 року відбулось тут в аудиторії Святопокровського осередку, о год. 2.30 по полудні, свято для вшанування пам'яті композитора Володимира Івасюка в перші роковини його трагічної смерті. Це свято підготували Лицарі Святослава при співпраці якомітету Громадян Клівленду.

Програму свята було розпочато молитвою «Боже Великий», складенням символічного вінка на могилі замученого композитора, однохвилинною мовчанкою й рецитацією вірша Мареничів п.н. «Володимирові Івасюкові», у виконанні Наталки Кріслатої.

Слідував нарис Віталія Лехтера у присвяті Володимирові Івасюкові п.н. «Був місяць травень», що його відчитав Зенон Кріслатий. Скрипокве сольо «Аве Марія Баха-Гуно, при фортепіановому супроводі П. Додик, виконав Василь Горняк.

Святоїмну гімнову Валентина Мороза, написану в перші роковини смерті Володимира Івасюка, передано із звукозапису. Далі слідувала мелодеклямація козацької думи про Морозенка, в супроводі тріо бандуристок, яку виконала Леся Данило. «Марш» Миколи Фоменка й «Бурю» Бургмільера відіграв на фортепіані Василь Горняк, а Наталка Бура відчитала Резолюції, які присутні прийняли оплесками.

На закінчення програми виступив жіночий вокальний ансамбль під керівництвом З. Панчишин, у складі: Таня Данило, Наталка Кріслата, Леся Данило, Дарія Павник, Марійка Палка й Зеня Панчишин, в супроводі бандуристок Іри й Ані Гончаренків та Наталки Бурої. Ансамбль виконав українську народню пісню «По діброві» й «Осіньну баляду» Івана Рудаса. Свято закінчено українським національним гимном. Програмою свята в честь Володимира Івасюка в Клівленді вміло проводила Дарія Павник.

(З. Қ.)

РЕЗОЛЮЦІЇ

прийняті учасниками свята для відзначення перших роковин трагічної смерті композитора Володимира Івасюка, в неділю 18 травня 1980 року

Ми, що зібралися на святі для відзначення перших роковин трагічної смерті композитора Володимира Івасюка, висловлюємо **одностайний протест** проти терору КГБ, стосованого до діячів української культури.

Ми заявляємо, що будемо кожний раз реагувати на будь-які утиски національного життя в Україні і вважаємо за свій обов'язок бути голосом воюючої України на світових форумах і зокрема в час мадридської конференції.

Ми звертаємось до всіх важливих світових чинників із закликом виявити **протест** Советському уряду в зв'язку з посиленням русифікації і здійснюванням терору на українських землях.

Ми звертаємось до людей Заходу і кажемо: наша боротьба — це ваша боротьба. Змаг за волю України є також боротьбою Заходу за його власне самозбереження.

БУДЬМО РАЗОМ В НАШИХ ЗУСИЛЛЯХ!

У ПЕРШІ РОКОВИНИ СМЕРТИ КОМПОЗИТОРА ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

(Звукозапис промови Валентина Мороза
Клівленд, 18 травня 1980 р.)

*«Коли нація втрачає самостійність,
її вождями стають поети.»*

Вже не пригадую, хто сказав цю фразу, але мабуть не один раз це було сказано. Часом це забувають ті, що борються за самостійність, але окупант цього не забуває ніколи. Тому проти української культури окупант завжди виступав так, як проти озброєних борців. Колись, в кінці минулого століття, Леся Українка написала поезію «На столітній ювілей української літератури». Тоді, в 1898 році, святкували сторіччя виходу в світ «Енеїди» Котляревського. Леся Українка дуже знаменно і влучно сказала про українських поетів, про українських діячів культури: «Коли на руках їх дзвеніли кайдани, то вже не були золоті». Так, на руках українських борців ніколи не дзвеніли золоті кайдани — ті, що забирали творчу волю. Але ті, що надягалися можновладцями на руки українських творців культури — найчастіше були звичайні, іржаві, залізні кайдани. Найкраще знає про це покоління, яке побувало у сталінську епоху в сибірських таборах. Тому українська культура завжди мала місію бути разом з тими, які є із зброєю в руках. Українські поети не мусіли вживати слово «зброя» в переносному значенні. Дуже часто вони самі тримали зброю в руках.

В Нью-Йорку, на Другій Евеню, має в пивниці майстерню геніальний український різьбар, Черешньовський. Він прорвався через кордон разом з бійцями УПА на Захід. Це людина, яка не символічно, а справді здійснила синтез культури і зброї. Сталося так, що українська культура ніколи не була придворною, ніколи не була забавкою для розваги. На початку цієї традиції стоїть славний співець Митуса із Галицько-Волинського Літопису, співець із Перемишля, який після взяття міста князем-переможцем сказав йому мужньо, що він не буде співати йому славу; він буде співати правду. То давня і тверда традиція української культури.

Доля Івасюка дуже символічна: він не був серед тих, арештованих в 1965- чи 1972 році. Він не був також серед тих, кого цілий час переслідували, виганяли з праці, хто мусів шукати житло, шукати пристановища й шматок хліба. Він з самого початку, вже на початку своєї кар'єри, став популярним, знаменитим артистом, пісні якого співала вся Україна. «Черемшина» обійшла спочатку Советський Союз, а потім цілий світ. Ми чули по радіо грузинську співачку, яка співала «Черемшину»; потім ми чули співачку з Куби, яка співала «Черемшину». Здавалося б навіть режимні співці, режимні композитори й поети, мусіли заздрити Івасюкові в такому великому успіхові — композиторові, який мав велике «паблісіті» і мав до диспозиції найкращих виконавців. Але дуже символічно: виявилось, що навіть така слава, навіть таке визнання і популярність нічого не арантують в СССР. Тут мусимо деяким пристосуванням, деяким опортуністам, нагадати стару поліційну фразу: хто сказав «А», на того втричі посилять тиск, щоб витиснути «Б». КГБ зрозуміло, що коли співець який популярний, на нього треба посилити тиск, щоб на свою популярністю був агітатором комуністичної

партії, щоб він писав пісні про уряд, про комунізм, про партію — одним словом, щоб він став повністю режимним. Він мусів стати таким, як Павличко, як Коротич.

В окупованій Україні склався дуже цікавий тип діяча культури. В цілому, його можна назвати павличківством. Що таке павличківство і хто такий Павличко? То не просто поет з Києва, який є в редакції журналу «Вітчизна». То вже явище символічне. То людина, яка трохи любить Україну — без сумніву, любить, гріх було б сказати, що вона не любить Україну. Але та людина ніколи не пожертвує для України своїм комфортом. Так, та людина хоче поїхати на Захід, щоб побачити живих українських діячів культури, які не танцюють під московську музику. Але така людина чудово знає, що для того, щоб поїхати вільно на Захід, вона мусить прийняти таємне завдання від КГБ, прийняти нові зобов'язання — і вона їх приймає. Тому такі люди, як Павличко, або Коротич, дуже вільно їздять по Америці. Вони можуть собі дозволити не боятись поїхати і на Бавнд Брук, і на Гленн Спей, і на Хантер, і на Союзівку. І якось дивно так стається, що ніхто їм за це нічого не каже, хоч в советській пресі в Києві всі ті установи вважаються дуже націоналістичними. Вони можуть собі виступити десь в університеті в Едмонтоні.

Івасюкові теж пропонували таку кар'єру і такий варіант — але це означало б повну духову капітуляцію, це означало б повну втрату власної гідності. Івасюк від того відмовився. Не знаємо за що, конкретно, вбили Івасюка. Це будемо знати аж тоді, коли прийдемо переможцями до Києва, коли відчинимо архіви КГБ і опублікуємо їх в українських газетах. Покищо, можемо тільки говорити про найбільш вірогідну версію. Івасюк зібрав досить значну суму від продажу своїх плит у Канаді, і взагалі у вільному світі. В Советському Союзі є така традиція: коли якийсь артист стане надто багатий, як на советські стандарти, йому пропонують пожертвувати на «фонд миру» таку чи іншу суму. Зробили це і з Івасюком, але Івасюк відмовився. Він сказав, що він краще знає, як йому розпорядитися цією сумою. КГБ було затривожене, бо могла б бути ланцюгова реакція. Заохочені Івасюком, інші композитори, поети, взагалі діячі культури, могли б так само перестати слухатись. Було б найстрашніше: люди втратили б страх. Цього найбільше боїться диктатура. Тому Івасюка вбили.

Є деякі символічні деталі, які вказують дуже ясно, хто вбив Івасюка. У виколоті очі повішеного композитора були ввіткнуті пучки червоної калини. Згадаймо, що на похороні Алли Горської люди несли в руках червону калину, що на всіх українських імпрезах, маніфестаціях, які відбуваються постійно, не зважаючи на терор, в Києві і у Львові, люди завжди мають в руках червону калину. Тим хотіли показати, за що вбитий Івасюк. Тим хотіли залякати інших. Вбивство Івасюка не тільки акт варварства. Це велика наука для нас, для всіх українців, велика наука для людей на Заході, яка каже: діалог між окупантом і окупованим можливий скрізь, але не в московській

імперії і не для українця. Москва може вести діалог з якимись меншими націями, з якимись силами, які не є смертельними для імперії — але ніколи не буде вести діалог з українцями. Так що реалітетництво — оця наївна спроба зав'язати якісь зв'язки між окупантом і окупованим, все це міт, породжений недозрілою думкою незрілих людей. Тільки масовий спротив всього українського загалу в Україні і на еміграції може заставити окупанта піти на поступки і на якийсь реальний діалог.

Ми говоримо про вбивців Івасюка. Але вбивцями є не тільки ті, які буквально його вбили. Я гадаю, треба говорити про тих, які не мали відваги стати так, як Івасюк. Коли б у діячів української культури була масова така постава, масове «НІ» — КГБ не мало б можливості нікого вбити. Івасюк був би живий. Мусимо згадати і твердо сказати: на Пилатові теж кров Христа. Він міг сказати «НІ», але він відійшов набік, і Христа розі'яли. То найбільша наша українська рана і найбільший наш біль — українські Пилати — і там, на Україні і тут, в діаспорі. Є багато людей, які не вбивали Івасюка і не мали нічого проти нього, але які були б а й д у ж і до його долі.

Маємо тут в діаспорі сотні українських громадських чи політичних організацій, сотні назв. Людина, яка тут народилась і виросла, як я бачу, досі часом не вивчила тих назв і питає: а що означає така-то назва? Чи варто їх вивчати? Часто то вже не сили, а лиш назви. Часто ці назви відображають якийсь поділ в українських групах, який давно вже не існує, який був реальною дійсністю в сорокові роки, але тепер тут серед людей, які живуть в зовсім іншій психологічній площині живуть в західному світі — цей поділ вже давно перестав бути реальним.

Фактично, українці діляться не на всі ті організації і партії, яких маємо дуже багато; фактично, українці діляться на дві партії. Казав Ігор Калинець в одній своїй поезії про найбільший гріх — гріх байдужості. Власне цей гріх поділив українців на дві партії: байдужих і не-байдужих. Це реальний поділ і з цього треба починати. Чи мусимо шукати вбитого Івасюка у Львові? Чи не можемо знайти його ближче? Була розмова з одним паном про українські справи, про те, що потрібно і не потрібно українцям. Той пан говорив, що та сила, яку він презентує, все може, все вміє, все зробила, і не треба нічого нового. Йому сказали — добре, коли та сила все вміє, може б вона щось зробила у Філядельфії. Там було вже кілька десятків нападів на українських людей — не будемо говорити з боку якої етнічної групи. Це всім відомо. Перед самим Великоднем був напад на дяка української церкви. Після того він гідмер. Був поранений і помер. Чи та українська людина в Філядельфії не є таксамо Івасюком? Може б ті українські сили, які все можуть, щось зробили в Філядельфії, zorganizували самооборону? Цей пан відповів: «ну, з-за таких дрібниць воювати не будемо». Цей пан живе не в Філядельфії. Йому байдуже, кого там вбивають. Він професор. Я сказав тому панові, що український дяк, вбитий у Філядельфії — це теж Івасюк. Кожна українська людина, будь-де вбита чужинцями — це Івасюк, і вбивство повинно викликати таку ж саму реакцію в українців, як і вбивство Івасюка під Львовом. Мабуть, сьогодні, в день пам'яті Івасюка, цей пан теж десь буде виголошувати про нього промову. Але я вже ніколи не повірю, що цього пана, і цих панів, цікавить доля Івасюка. Якщо їх не

цікавить доля української людини, вбитої у Філядельфії — їх ніколи не зацікавить доля української людини, вбитої у Львові. Просто справа в тому, що ім'я Івасюка може бути політичним капіталом, вигідно використаним. Український дяк, вбитий у Філядельфії, не може бути таким капіталом. Там іде проблема хто вбив, чому вбив? То більше клопоту, ніж вигоди. Тому ці пани не хочуть зачіпати таких питань — таксамо, як Павличко, не хочуть жертвувати своїм комфортом заради української людини.

Івасюк не перший, кого спіткала трагічна доля. Івасюк не перший, хто ввійшов в цю трагічну традицію. Була вже Алла Горська, вбита таксамо загадково, як Івасюк. Таксамо навколо неї КГБ поширювало версії, що вона є жертвою якихось там власних зв'язків — дуже підозрілих і дуже, нібито, неморальних. Те ж саме говорили і про Івасюка, що він нібито покінчив життя самогубством, в зв'язку з нервовою, чи іншою, хворобою. Нас цікавить не це. Нас цікавить правда. Із тих кількох політичних вбивств вже виясняється, деяка закономірність. Характерно, що КГБ обрало за жертви не тих, що є заангажовані твердо, ясно і давно в політичній боротьбі. КГБ обрало тих, які стояли на краю, стояли на границі двох світів: великого світу обивателів, які може і не є марксистами, яким Маркс байдужий, або й ворожий, але які ніколи не мали сили виступити проти Маркса, чи марксизму, чи того режиму, який породжений марксизмом. Вони просто собі жили своїм життям, знаходили якісь дрібні, мишачі шанси в своєму мишачому житті, і будували малий, не-совєтський рай в совєтських умовах. З другого боку був світ опозиції. І КГБ найбільше боялося, щоб не відірвались люди від того великого світу комфорту і не йшли до опозиції. Якраз таких людей, які ніби-то мали всі можливості, так як Івасюк, чи Горська. До речі, батько Горської був директором Київської кіно-студії і займав велике місце в партійному київському естаблішменті. Він був присланий з Росії до Києва, щоб очолити кіно-студію. Москві потрібні такі українці, які виховались у Москві, які є українцями тільки з прізвища і походження.

Власне Івасюк і Горська мали дуже забезпечене місце в цьому естаблішменті, але вони відірвались від нього і рішуче прямували до світу опозиції, до світу українського спротиву. Саме таких, як бачимо, КГБ обрало за жертву, щоб залякати інших, щоб це не була ланцюгова реакція, щоб не стався масовий перехід із того великого світу обивателів до світу опозиції, до світу с п р о т и в у. Без сумніву, була мета саме така: залякати великий загал, в першу чергу акторів, письменників, показати їм, що будь-який спротив, будь-яка непокора, закінчиться так, як в Івасюка, з виколотими очима і з пучками червоної калани у виколотих очах. Але КГБ проразувалося — вийшов бумеранг. Це було написано давно — слово б у м е р а н г. Тепер кожна акція в умовах, коли пройшла епоха жаху, коли люди більше обурюються, ніж бояться на Україні, кожна така брутальна акція, брутальне вбивство, приводить до бумерангу, приводить до вибуху, спрямованого проти режиму, проти КГБ.

Всі ми знаємо, що після похорону Івасюка кілька тижнів були бурхливі, безперервні маніфестації на його могилі. Сам похорон був багатотисячним, бурхливим морем на вулицях Львова. Всі студенти університету не пішли на лекції. З'явилися деякі нові моменти, нові ха-

рактисти в житті Західної України, до того невідомі. І тим найважливіший, так би мовити, феномен Івасюка, справа його вбивства і похорону. Те, що з'явилися нові моменти — це крок вперед в українському русі спротиву. Ті, які були у Львові, привезли такі факти: коли львівські газети почали писати різні наклепи про Івасюка, то вчителі в школі відверто казали учням, що це брехня. До того ніколи ще на Україні, в умовах післявоєнної радянської дійсності, учитель не наважувався просто в школі казати, що це брехня. Якщо він колись наважувався, то він негайно був вигнаний із школи. КГБ і партійний апарат відразу відчували, що ситуація не стандартна і не така, яка була до того. КГБ відчувало, що атмосфера у Львові є настільки наелектризована, що досить маленької іскри для вибуху. Тому КГБ ані разу не наважилось розігнати маніфестацію на могилі Івасюка. Не наважилось перебити безперервну панахиду, яка правилася без священника. КГБ тільки пізніше, вночі, забиравло квіти, забиравло також ті вірші, які в величезній кількості читалися і тут же клали на могилу. Характерна ще одна деталь, яка мабуть говорить найбільше. Туристи, які були в ті дні у Львові, казали, що з вулиць Львова практично зникла російська мова. Москаль добре відчув, що в тій атмосфері краще по-російськи не розмовляти.

Напрошується сама паралель між двома подіями: поїздка Папи до Польщі і бурхливі львівські маніфестації на могилі Івасюка. Все то симптоми одного явища: на Сході настає неспокій — 80-ті роки будуть турбулентними, неспокійними роками. Приходить до нового зриву, до нової хвилі піднесення. Хто бачив на телевізії ту атмосферу, яка панувала під час поїздки Папи до Польщі, тому відразу прийшов на думку Іран. То не головне, що іранські події спрямовані проти Америки, а події в Польщі — проти Москви. І в тому, і в другому одна підстава, один фундамент — вибух традиціоналізму, вибух національного почуття. Те ж саме було і у Львові на могилі Івасюка.

Це початок нової епохи, початок неспокійних 80-х років. Хто бодай бачив на знімці похорон Івасюка, хто бодай чув кілька слів від очевидців, той розуміє, що на Україні в будь-який час може вибухнути те саме полум'я, що в Ірані, що в Афганістані. Але воно буде спрямоване не проти Заходу, звичайно, а проти Москви. Мусимо бути готові до цього. Такі, як Івасюк, довели, що вони готові. Вони виконали своє. Такі, як Івасюк, заплатили життям. Ті, що в тюрмі, такі як Чорновіл, арештований вдруге, чи Красівський, арештований теж вдруге — виконали своє завдання. Вони заплатили сповна те, що мали заплатити. Ми — голос України у вільному світі — ми маємо можливість зробити і сказати те, чого не маємо можливості зробити і сказати на Україні. Чи ми тут виконали своє завдання? Коли йдеться про загал, можна твердо відповісти: так! Наш загал жертвенний, не байдужий, живе життям дуже емоційним, дуже духовним. Наш загал робить що може для справи на Україні. Але коли йдеться про провід в цілому, український провід, який мав би координувати ті зусилля загалу, то, на жаль, він ще не є на рівні, який необхідний для успіхів української справи.

Було кілька маніфестацій в Нью-Йорку за останні півроку. Виявилось (то вже закономірність), що на них можна зібрати більше, як п'ятсот-шістсот осіб. Зусилля цих маніфестантів розбиті. Різні політичні й громадські

групи не вміють знайти між собою порозуміння для того, щоб зробити могутню українську акцію, яка би показала західним силам, що ми є важливим чинником. Згадаймо, що під час боротьби за звільнення Мороза була в Нью-Йорку двадцяти-тисячна маніфестація. Чому така велика? Бо вона була загальноукраїнська. То була загальноукраїнська репрезентація з рамени УККА, в якій взяли участь всі українські сили, які в той день забули про свої суперечки. В таких умовах українці змогли домогтися, що на їх маніфестації під дощем ішов разом з усіма і мейор міста Нью-Йорку Кач і дуже важливі конгресмени і сенатори. Тепер ми бачили маніфестації і голодівки, на які не приходила жодна преса, бо їх організувала одна політична група, а інші політичні групи робили все можливе, щоб їх загальмувати.

Ми зможемо добитись якогось реального успіху тільки тоді, коли на таких акціях будемо разом. Ніхто не виступає проти слова «разом», проти слова «згода», але коли доходить до практичного зреалізування, то ставляться утопічні вимоги. Відразу ж з боку тих чи інших чинників є вимога: мусиш змінити свої погляди, чи свої дії, чи свою політичну позицію, тоді будемо разом. Мусимо відразу заявити: це застаріла й смішна утопія. Мусимо зрозуміти, що жодного диктату українська людина, яка виросла на Заході, не потерпить. Часи Сталіна й Гітлера давно пройшли, а в Америці вони ніколи і не були.

Дехто повинен зрозуміти, що всі українські і громадські сили є реальністю — подобається це комусь, чи не подобається — ті, які існують і ті, які природно ще будуть виникати, приходять до життя. Може бути мова лиш про порозуміння, але не про диктат. Ясна річ, що ми маємо різні погляди, ми будемо критикувати один одного — це річ природна — але мусимо бути одні в чині, коли є великі українські акції, наприклад, як акція за звільнення українських політв'язнів, чи інша акція цього типу. Мусимо бути разом і в тих акціях забути про різницю в своїх поглядах. Сьогоднішнє наше свято є чудовим доказом того, що жодний диктат для української людини, яка виросла на Заході, не є прийнятним. Робились великі спроби, дуже хитрі, дуже кваліфіковані, зруйнувати, торпедувати це свято. З цього нічого не вийшло. Хай з цього дехто зробить висновок: можна говорити лиш про порозуміння, але не про диктат. Ніхто з сучасних українських сил не має можливості на цю смішну амбіцію — диктувати комусь іншому. На жаль, ми ще не досягли цієї єдності, яка була в минулих роках за звільнення Мороза, чи інших політв'язнів. Тому ми маємо таке сумне й ганебне явище: Івасюк, наш герой, який впав жертвою КГБ, фактично не відомий Заходові... Ми, українці, не вміли винести інформації про Івасюка за межі українського гетта, не вміли винести її на екрани телевізії, на сторінки західних газет і журналів. Коли в Празі самоспалився чеський студент Палах, про нього знав цілий світ. Про Івасюка не знає майже ніхто.

На Україні почалася нова хвиля репресій — такі, як в 1972-му році. Щоб їх спинити, щоб не дати Москві внарештувати всіх активних діячів українського спротиву, мусимо почати негайну і міцну кампанію спротиву. Арештований Чорновіл, арештований Горбаль, арештований Красівський, арештовані всі ті, хто є дуже важливим чинником в українському спротиві і кого ми чекали сюди, на Заході. Цікава ситуація:

Красівський кілька років домагався виїзду на Захід. Ми його тут чекали. Він натомість опинився в тюрмі. Інші деякі, про кого ніхто не дуже й знав — опинилися на Заході. Москва свідомо регулює цей потік виїзду. Москві важливо, щоб на Захід виїжджали люди, які б руйнували українське життя в діаспорі, а не будували його. Щоб спинити ці репресії, щоб бодай ослабити їх, ми повинні виступити РАЗОМ.

Не раз вже був цей гріх української еміграції, що вона не зробила того, чого могла зробити для захисту тих чи інших досягнень на Україні. Згадаємо лише українське поетичне кіно, той напрям в українському кіномистецтві, який почався з фільму «Тіні забутих предків» (то був найслабший фільм) і, пізніше, було створено добрий десяток шедеврів Ілієнка і Осики, таких, як «Кам'яний хрест», «Білий птах з чорною ознакою», «Вечір на Івана Купала». Пізніше, в репресіях 70-тих років просто було сказано, щоб ті фільми перестали випускатись. Українська діаспора, яка має стільки культурних діячів, ні разу не підняла голосу протесту, ні разу навіть не помітила цього явища в світовому кіномистецтві: українського поетичного кіна. На жаль, на Заході не знають таких наших геніальних мистців, як Стефаник. То наш обов'язок давно вже донести їх до західного читача. Є один спосіб добутись на світову арену, показати себе світові і зміцнити свої позиції: це **позбутись дріб'язковості**, глянути більш широко на наші справи, поверх дрібних кліток, в яких сидить українське політичне життя. Мусимо глянути понад дріб'язками і побачити ті проблеми, які можемо вирішити тільки разом.

Незабаром в Мадриді буде відома зустріч, до якої буде прикована увага цілого світу. Ми можемо так, чи інакше відноситись до гельсінського руху, але ми повинні розуміти, що це стратегія; а тактика ж каже, що мадридська зустріч буде великим форумом. Не використати його — це була б і глупота, і злочин. Отже ми, українські націоналісти, мусимо не ігнорувати і висміювати, а дбайливо готуватись до мадридської зустрічі. Вже є кілька українських делегацій, які готуються до Мадриду. На транспарантах всіх їх буде написано слово «УКРАЇНА», але вони будуть не дивитися один на одного. Це буде найкращий доказ Заходові, цілому світові, що з нами можна ще не рахуватися, що ми ще не досягли того рівня, коли зуміємо зробити порозуміння. В Мадриді повинна бути одна делегація всіх українських сил, які стоять, звичайно, на позиціях української самостійності і на позиціях боротьби з Москвою. Але це можливо знову ж тільки тоді, коли деякі українські сили відмовляться від диктату і зрозуміють, що всі ці чинники, які готують Мадрид, є реальністю і ніхто з них не потерпить диктату. Ніхто з них не має сервілістичного комплексу, який каже коритися якимось старшим капралям.

На Україні — нова ситуація. На Україні пахне бурею — і знову маємо добрі шанси збудувати своє національне життя, здобути нарешті свою державність. В 17-му році ми мали добрі шанси. Ми їх не використали. Не повторюймо минулих помилок. Найбільше нас повинні турбувати не суперечки між українськими політичними і громадськими силами (це справа природна), а відрив майже всіх тих сил від живої реальної України. Будьмо чесні з собою, задумаємося і скажимо — чи орієнтовані ми на Україну? Маємо літні табори — сумівські, пластові, інших подібних організацій — і мусимо заду-

матись: ми ідемо кожне літо на ті табори. Ми там робимо корисну працю. Ми працюємо, як виховники, ми читаємо лекції і робимо все інше необхідне, чи, скажімо, займаємося господарською діяльністю. Але будьмо чесні з собою, як сказав Винниченко — чи є то така тяжка праця? Ні, на ній ніхто не надірвався. То більше вакації, то більше відпочинок в зелених горах, аніж праця. І за ті вакації ми рік за роком дістаємо відзнаки, ранги, начіплюємо шнури на свої однострої. Все це добре. Але чи подумали в СУМ-і чи в ПЛАСТ-і, чи подумали в будь-яких українських організаціях, які відзнаки належаться Івасюкові, Сверстюкові, Красівському? Якщо приїде сюди Сверстюк, чи він мусить десять років їздити на «Писаний Камінь», чи на Елленвіл для того, щоб дістати рангу виховника? Чи він вже не є виховником? Чи його твори, які він написав, не виховали більше сумівців, ніж всі ті промовці, разом взяті, на сумівських святах? Чи його героїчна постава не зробила його давно найкращим виховником? Легко бути патріотом в зелених горах в Америці; тяжче стояти на позиціях українського націоналізму в Сибірі, де перед ним безкінечна загроза московської тюрми. Ніхто з українських організацій не подумав: а як же мають ті люди входити в нашу структуру? Чи для них ми щось придумали? Чи для них ми маємо реальні відзнаки? Може вони є кращі виховники, ніж ми тут? Як бачите, ми ще не орієнтовані на реальну Україну. Ми ще не навчилися розуміти, що наша праця має сенс тут в діаспорі тільки тоді, коли вона принесе користь у відповідний момент там, на Україні. Тут є пляцдарм, але там буде атака.

Отже шукаймо дорогу на Україну. То найперше наше завдання. Вчимося відчувати реальну Україну. Найстрашніше стати емігрантом, духовним емігрантом, який не відчуває дійсності рідної землі, який втратив той доторк, живий зв'язок з рідною землею, і з живою українською людиною на Україні.

Ми навчилися шанувати один одного; це добре. Ми на наших імпрезах без кінця репрезентуємо один одного, боїмося забути чийсь титул, не назвати когось доктором, чи професором, чи «інженером». Я не іронізую над тим. Це дуже добре, що ми навчилися себе шанувати. То багато краще, ніж те хамство. Але навчимося шанувати найголовніше. Пам'ятаймо те, що мусимо шанувати найвище. Найбільша наша реліквія — **то кров Івасюка, що кличе до відплати!**

Василь СТУС

ВІРШ НАПИСАНИЙ ЗА ґРАТАМИ

Як добре те, що смерти не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест,
що вам, лукаві судді, не клонюся
в передчутті недовідомих верст.
Що жив — любив і не набрався
скверни

з ненависти, прокльону, каяття.
Народе мій! До тебе я поверну,
і в смерті обернуся до життя
своїм стражданням і не злим
обличчям

як син тобі доземно поклонюсь
і чесно гляну в чесні твої очі
, і з рідною землею поріднюсь.

**ON THE FIRST ANNIVERSARY OF THE DEATH OF
COMPOSER VOLODYMYR IVASIUK
(Speech of Valentyn Moroz in Cleveland)
May, 1980**

“When a nation loses its independence, the poets become its leaders.”

I no longer recall who it was that made this statement, but certainly it has been made more than once. At times it is forgotten by those who struggle for independence, but it is never forgotten by the invader. That is why the invader has always persecuted Ukrainian culture in the same way as he persecuted Ukrainian freedom fighters. At the end of the last century Lesia Ukrainka wrote the poem, “On the One-Hundredth Anniversary of Ukrainian Literature.” Then, in the year 1898, the hundredth anniversary of the appearance of Kotlarevsky’s **Aeneid** was being celebrated. Lesia Ukrainka very significantly and very accurately pointed out, regarding Ukrainian cultural leaders, that “when chains rang upon their wrists, these were not chains of gold.” Yes, the chains upon the wrists of Ukrainian freedom-fighters were never of gold – those chains that took away creative freedom. The chains that were placed by the oppressors upon the wrists of Ukrainian artists were most often ordinary rusty iron chains. That generation which spent time in Siberian camps during the Stalinist era knows this best. That is why Ukrainian culture has always had the mission of being with those who bear arms. Ukrainian poets did not need to use the word “arms” in its figurative sense; very often they themselves bore arms.

A brilliant Ukrainian sculptor, Chereshniowskyj, has his workshop in a New York Second Avenue basement. He broke across the border to the West together with the soldiers of the Ukrainian Insurgent Army (UPA). This is a man who, not symbolically, but literally has created a synthesis of culture and arms. It so happened that Ukrainian culture was never developed on the level of court entertainment and has never been a trifle for amusement. At the start of this tradition stands the famous bard Mytusa of the Halych-Volyn’ Chronicles, the bard from Peremyshl who, after the seizure of his city, told the victorious prince that he will NOT sing the glory of the prince; rather, he will sing the TRUTH. This is an old and firm tradition of the Ukrainian culture.

The fate of Ivasiuk is very symbolic: he was not among those arrested in 1965 and 1972. He was also not among those who were constantly persecuted, fired from their jobs, not among those who were forced to search for lodging, to search for shelter and a scrap of bread. He, from the very start of his career, became a popular and celebrated artist whose songs were sung by all of Ukraine. “Cheremshyna” at first made the rounds of the Soviet Union, and then of the world. We heard a popular Georgian singer over the radio who sang “Cheremshyna”; then we heard a Cuban singer sing “Che-

remshyna”. It would appear that even the regime’s singers, composers and poets had to envy Ivasiuk’s great success – he was a composer who had great publicity and who had at his disposal the best performers. But, very symbolically, it was revealed that even such fame, even such recognition and popularity, guarantee absolutely NOTHING in the USSR. Here we must remind certain conformists and certain opportunists of an old executive truth: Upon whomever has said “A”, triple force will be exerted to squeeze out “B”. The KGB understood that when an artist is that popular, it is necessary to put pressure on him in order to turn him into a propagandist for the Communist party, so that he might write songs about the regime, about communism, about the Party – in short, so that he might become fully regimist. He would have to become like Pavlychko or Korotych.

In occupied Ukraine a very interesting type of cultural activist has come into existence, which may generally be referred to as Pavlychko-ism. What is “Pavlychko-ism”, and who is Pavlychko? Pavlychko is not simply a poet from Kyiv who happens to be on the editorial staff of the journal **Vitchyzna** (Fatherland); he is a symbolic phenomenon. He is a person who loves Ukraine somewhat – without a doubt, he loves Ukraine; it would be a sin to say that he does not. However, he is a person who NEVER SACRIFICES his personal comfort for Ukraine. Yes, this person wants to travel to the West in order to see living Ukrainian artists and writers who do not dance to the music of Moscow. However, such a person knows only too well that, in order to travel freely to the West, he must accept a secret mission from the KGB; he must accept full obligations – and he accepts them. That is why such people as Pavlychko or Korotych travel around America so freely. They take the liberty of visiting such places as Bound Brook and Glen Spay and Hunter and Soyuzivka, and, oddly enough, nobody says anything to them about this – although in the Soviet press in Kyiv all of these places are considered extremely nationalistic.

Such a career was proposed to Ivasiuk as well – but this would mean a full spiritual capitulation and a complete loss of personal dignity. Ivasiuk declined this offer. We do not know, specifically, why Ivasiuk was killed. We will know this only when we come as victors into Kyiv, when we open up the KGB archives and publish them in Ukrainian newspapers. Until then we can only speak of the most credible version. Ivasiuk collected a rather considerable sum from the sale of his records in Canada and in the free world. There is a tradition in the Soviet Union, whereby any artist who becomes a little too wealthy for Soviet standards is approached with a proposal that he donate a certain sum of money to the “Peace fund”. Ivasiuk was approached with such a

proposal and Ivasiuk refused it. He said that he was a better judge as to how he should spend his money. The KGB was alarmed because this could have triggered a chain reaction – other composers, poets, cultural leaders in general, encouraged by Ivasiuk, could also have stopped obeying. What was most frightening was the possibility that people might lose their fear, and that is what a dictatorship fears the most. That is why Ivasiuk was killed.

There are certain symbolic details which reveal very clearly who killed Ivasiuk. The gouged-out eyes of the lynched composer were stuffed with sprigs of red “kalyna”. Let us recall that at the funeral of Alla Horská people carried sprigs of “kalyna” in their hands. At all Ukrainian functions and manifestations which take place in Kyiv and Lviv, regardless of the occupant’s persecution, people always carry “kalyna”. Thus, by stuffing the dead composer’s eyes with “kalyna”, the murderers wanted to show why he was killed. By this they wanted to frighten others. The murder of Ivasiuk is not only a barbaric act; it is a great lesson for us, for all Ukrainians—a great lesson for the people of the West, which says: a dialogue between the occupant and the occupied is possible everywhere, but not in the Muscovian empire, and not for the Ukrainians. Moscow can carry on a dialogue with some smaller nations, with some powers that are not deadly to the empire—but Moscow will NEVER ENGAGE IN A DIALOGUE WITH UKRAINIANS. So, the notion that we must be “realistic” in our politics, this naive attempt to create some kind of bond between the occupant and the occupied, is nothing more than a myth, begotten by the immature notions of immature people. Only a massive opposition staged by the entire Ukrainian community—in Ukraine and in the diaspora—would be capable of forcing the occupant into making concessions and entering into a realistic dialogue.

We talk about Ivasiuk’s murderers—but his murderers are not only those who literally killed him. I believe it is necessary to talk about those who did not have the courage to take a stand, as did Ivasiuk. If there were a massive stand of this sort among Ukrainian cultural leaders, if there were a massive “NO”—then the KGB would not have the opportunity to kill anyone. Ivasiuk would be alive. We must remember and firmly state: **the blood of Christ is also on Pilate’s hands**. He could have said “NO”, but he stepped aside and Christ was crucified. That is the greatest Ukrainian wound, and our greatest pain: **Ukrainian Pilates**—there, in Ukraine, and here, in the diaspora. There are a lot of people who did not participate in the murder of Ivasiuk and who had nothing against him, but who were apathetic to his fate.

We have here in the diaspora hundreds of Ukrainian social and political organizations, hundreds of titles of organizations. Very often even a person who was born and raised here, as I see it, has still not learned all of these titles, and often asks: “What does such-and-such a title stand for?” Are these titles worth learning? Often these organizations are no longer real forces, but

mere titles. Often they reflect a split among Ukrainian groups that no longer exists—a split which was a reality in the 1940’s, but which now, among people who live on an entirely different psychological plane, among people who live in the western world, has long since stopped being realistic. Actually, Ukrainians are not divided among all of these organizations and parties, of which we have a great many; actually, Ukrainians are divided between two parties. Ihor Kalynets, in one of his poems, spoke about the greatest sin—the sin of APATHY. Specifically, it is this sin which has divided Ukrainians into two parties—the apathetic and the non-apatetic. This is a realistic division and with it we must begin. Must we search for the murdered Ivasiuk in Lviv? Can we not find him closer to home? There was a discussion with a certain man about Ukrainian affairs, about what Ukrainians need and do not need. This man said that the organization which he represents can do everything, has already done everything—and that nothing new is needed. He was told: Good. If that organization can do everything, then it should do something in Philadelphia, where there have already been tens of instances of attacks on Ukrainian people—we won’t mention on the part of which ethnic group, since that’s clear to all anyway. Just before Easter there was an attack on the cantor (diak) of a Ukrainian church, after which he died. He was wounded and he died. **Was not this Ukrainian man in Philadelphia also Ivasiuk?** Should not these Ukrainian organizations, which are so capable of doing everything, do something in Philadelphia, organize a self-defense? This man answered, “Well, we aren’t going to wage battles over such trifles”. This man does not live in Philadelphia. It makes no difference to him who is killed there. He is a professor. I told this man that the Ukrainian cantor killed in Philadelphia is also Ivasiuk. Every Ukrainian person killed by foreigners is also Ivasiuk, and the murder of every Ukrainian person should provoke the same kind of reaction among Ukrainians as the murder of Ivasiuk near Lviv. Perhaps today, on the day of the commemoration of Ivasiuk’s death, this man will also be somewhere presenting a speech in honour of him. But now I will never believe that the fate of Ivasiuk interests this man and others like him. If they are not interested in the fate of a Ukrainian person killed in Philadelphia, they will never be interested in the fate of a Ukrainian person killed in Lviv. Simply put, the crux of the matter lies in the fact that Ivasiuk’s name can be made into political capital and profitably taken advantage of. A Ukrainian cantor killed in Philadelphia cannot be turned into such capital because here we have the problem of who killed him and why. These people do not want to become involved with such questions—just like Pavlychko, they do not want to sacrifice their comfort for the sake of a Ukrainian person.

Ivasiuk was not the first to meet with a tragic fate. Ivasiuk was not the first to enter into this tragic tradition. There was already Alla Horská, killed mysteriously, like Ivasiuk. The KGB spread various tales about her as well, that she was the victim of some sort of per-

sonal, very suspicious and supposedly immoral ties. The same kind of tales were spread about Ivasiuk – that he supposedly committed suicide in connection with a nervous disorder, or some sort of disease. This is not of interest to us. We are interested in the TRUTH. Just in these few political murders a regularity is explained. Very characteristically, the KGB chose for its victims not those who were engaged firmly, clearly, and for years in the political struggle. The KGB chose those who stood on the **edge**, on the **boundary between two worlds**: the great world of citizens who may not even be Marxists, who are indifferent, or maybe even hostile to Marx, but who never had the strength to rise in opposition to Marx, or Marxism, or that regime to which Marxism gave birth. They simply lived their lives, found some petty mousy chances in their mousy lives and built a **small non-Soviet paradise in Soviet conditions**. On the other side was the world of opposition, and the KGB feared, more than anything else, the possibility of people breaking away from that great world of comfort and entering into the world of opposition – just such people, who supposedly had all the possibilities, as Ivasiuk or Horska. Alla Horska's father was the director of the Kyiv Film Studio and occupied a great post in the party establishment of Kyiv. He was sent from Russia to Kyiv to head the film studio. Moscow needs the kind of Ukrainians who were raised in Moscow and who are Ukrainians only by name and by birth. Ivasiuk and Horska had a very secure place in this establishment, but they broke away from it and decidedly headed for the world of Ukrainian resistance. Exactly these kind of people the KGB chose for its victims, in order to frighten others and to prevent a chain reaction – to prevent a massive migration from that great world of citizens to the world of opposition. Without a doubt, the goal was specifically this: to frighten the generality, foremost, of actors and writers, to show them that any sort of opposition and any lack of submissiveness will end for them as it did for Ivasiuk—with gouged-out eyes stuffed with “kaly-na”. But the KGB miscalculated—and sent out a boomerang. This was written long ago, the word BOOMERANG. Now, under the conditions in which the era of terror has passed and people are more angry than afraid in Ukraine, every such brutal action, brutal murder, leads to a boomerang, leads to an explosion aimed at the regime, aimed against the KGB.

We all know that for several weeks after Ivasiuk's funeral there were perpetual vehement manifestations at his graveside. The funeral itself was a turbulent sea of many thousands on the streets of Lviv. None of the university students attended their lectures. New moments and new characteristics appeared in the life of Western Ukraine, which to this point were obscured – and the most important of these is the **phenomenon of Ivasiuk**, so to speak, the matter of his murder and his funeral. The fact of the appearance of these new moments means a step forward for the Ukrainian resistance movement. Those who visited Lviv returned with certain facts: when the newspapers of Lviv began to print various slanderous stories about Ivasiuk, the teachers in the schools

told their pupils that these were lies. Before this in Ukraine, in post-war conditions, a teacher **never** dared to simply state such a thing in school. If ever he did dare to do so, he was promptly dismissed. The KGB and the party apparatus immediately sensed that the situation was not standard and not the same as it had been prior to this. The KGB perceived that the atmosphere in Lviv was so electrified that a small spark was sufficient to set off an explosion. That is why the KGB did not dare to even attempt to disperse the manifestations at Ivasiuk's graveside—did not dare to interrupt the office for the dead which was continually being served without a priest. The KGB only later at night removed the flowers and took away those poems which were read in great numbers and placed upon the grave. Still another characteristic detail is perhaps most revealing. Those tourists who were in Lviv during those days said that **the Russian language has practically disappeared** from the streets of Lviv. The Muscovite well perceived that in that atmosphere, it would be better for him not to speak Russian on the street.

A parallel between two events suggests itself: the Pope's trip to Poland and the tumultuous manifestations at Ivasiuk's graveside in Lviv. All this is symptomatic of one phenomenon: **turmoil is setting in in the East – the 1980's will be turbulent and restless**. The East is coming to a new wave of uprisings, to a new elevation. The TV coverage of the Pope's visit to Poland allowed whomever watched it to sense the atmosphere that prevailed there, which immediately brought to mind Iran. The main point is not that the Iranian revolt was aimed against the USA and that the events in Poland were aimed against Moscow. In both situations there was one fundamental motive: **the eruption of traditionalism, the eruption of national feeling** – and this same motive was behind the manifestations at Ivasiuk's graveside. This is the start of a new era, the start of the turbulent 1980's. Whoever at least saw a picture of Ivasiuk's funeral, or heard a few words from witnesses, understands that at any moment the same kind of blaze can break out in Ukraine as in Iran or Afghanistan. However, it will be aimed not against the West, but against Moscow. We must be prepared for this. Such people as Ivasiuk have demonstrated that they are prepared. They have done their duty. Such people as Ivasiuk have paid with their lives. Those who are confined in prisons – such people as Chornovil, arrested for the second time, or Krasivskyj, also arrested for the second time – have fulfilled their obligations. They have paid in full all that they were required to pay. We – the voice of Ukraine in the free world – we have the opportunity to do and say that which our people cannot do and say in Ukraine. Have we here fulfilled our obligations? When speaking of the general Ukrainian public, we can firmly say, “YES.” Our people are generous, non-apathetic, live very emotional and very spiritual lives. Our people do what they can for the cause. However, when speaking of our leadership as a whole, the Ukrainian leadership, which should co-ordinate the efforts of the Ukrainian people, we must, unfortunately, admit that our leader-

ship has not yet reached that level which is absolutely indispensable for the success of the Ukrainian cause.

There were a few manifestations in New York in the past half-year. It was demonstrated (this is by now the rule) that no more than 500 or 600 people can be gathered together for such functions. The efforts of the demonstrators were shattered. Various political and social groups are incapable of coming to an agreement among themselves in order to produce a powerful Ukrainian action, which would prove to the world that we are a consequential factor in it. Let us remember that during the struggle for the release of Moroz there was a manifestation in New York, twenty-thousand strong. Why was it so great? Because it was representative of all Ukrainian groups: it was organized by the Ukrainian Congress Committee and all Ukrainian groups took part in it, forgetting their quarrels for that one day. In such conditions Ukrainians were able to bring about a situation in which the mayor of New York, Mr. Koch, as well as some very important congressmen and senators, walked in the rain together with them. Recently we have seen demonstrations and hunger strikes which did not receive any media coverage because they were organized by one political group—and the others did everything in their power to sabotage them.

We will be able to attain some realistic measure of success only when we organize such actions **TOGETHER**. Nobody opposes the word "together", or "agreement", but when it comes to a practical realization, then Utopian demands are put forth. Immediately on the part of one group or another there is a demand: you have to change your views, or your actions, or your political position—then we can work together. We must immediately declare that this is an outdated and ludicrous Utopia. We must understand that **no Ukrainian person who was raised in the West will suffer any sort of dictatorship.** The days of Stalin and Hitler are gone, and in America they never existed. Some people should understand that all Ukrainian forces are a reality—whether this is to our liking, or not—all those forces that exist and all those forces which will naturally come into being. We can speak of coming to an understanding with one another, but we can never speak of dictating to one another. It is clear that there are various points of view among us and that we will criticize one another—this is only natural—

but we must be unified in our actions whenever there are great Ukrainian events such as, for instance, the actions undertaken for the release of Ukrainian political prisoners, or other actions of this sort. We must be together and in those actions put the differences among our points of view out of our minds. Today's gathering in commemoration of Ivasiuk is a beautiful demonstration of the fact that dictatorial methods are unacceptable to all Ukrainians that grew up in the West. There were very clever and very qualified attempts at sabotaging and ruining this event, but nothing came of them. Some people should draw a conclusion from this: we can speak of coming to terms only by way of mutual agreement, but never by way of dictatorial methods. None of the contemporary Ukrainian forces have the scope for this ab-

surd ambition of dictating to others. Unfortunately, we have not yet achieved that unity which prevailed in past years during the struggle for the release of Moroz or other political prisoners. That is why we have such a sad and shameful appearance. Ivasiuk, our hero who fell victim of the KGB, is virtually unknown in the West. We, Ukrainians, did not know how to carry the information about Ivasiuk beyond the bounds of the Ukrainian ghetto. We did not know how to bring it out on the television screens or on the pages of important newspapers and journals. When in Prague a Czech student, Pallach, set fire to himself, the whole world knew about him. Almost no one knows about Ivasiuk.

A new wave of repressions has spread in Ukraine—the same as in 1972. In order to halt them, in order to prevent Moscow from arresting all of our leaders of the Ukrainian resistance, we must wage an immediate and powerful campaign of resistance. Chornovil was arrested, Horbal was arrested, Krasivskyj was arrested—arrested were all those who are very important factors in the Ukrainian resistance and whom we awaited here in the West. It's an interesting situation: for several years Krasivskyj attempted to get permission to emigrate to the West. We awaited him here. Instead he found himself in prison. Others, about whom nobody knew anything, ended up in the West. Moscow consciously regulates this stream of emigres. It is important to Moscow that only those who will ruin, not build, Ukrainian life in the diaspora should emigrate. In order to halt these repressions, or at least to weaken them, we must act **TOGETHER**.

Already more than once the Ukrainian immigration was guilty of not having done that which it could have done in defense of certain achievements in Ukraine. Let us bring to mind the **Ukrainian Poetic Theatre**, that school of Ukrainian film art which began with the film, "Shadows of Forgotten Ancestors" (that was the weakest film), and later produced a dozen masterpieces of Iliencko and Osyka, such as "The Stone Cross," "The White Bird with a Black Mark", "The Eve of Ivan Kupalo." Later, during the repressions of the 1970's, the order came to stop releasing such films. With as many cultural leaders as it has, the Ukrainian diaspora not once raised its voice in protest, not once even noticed the appearance of the Ukrainian Poetic Theater in world film art. Unfortunately, the West is not familiar with such brilliant artists as Stefanyk. It was our obligation to have long ago brought them to the attention of the Western reader. There is only one method by which to attain a place in the world arena, to show ourselves to the world and strengthen our position—and that is to **rid ourselves of pettiness**, to look more broadly upon our affairs, to look beyond the petty cages in which Ukrainian political life is confined. We must look beyond the trifles and see those problems which we can solve only together.

A well-publicized conference will soon take place in Madrid, and the attention of the entire world will be focused upon it. We may feel one way or another about the Helsinki movement, but we should understand that the Madrid conference will be a great forum, and not to

take advantage of it would be not only foolish, but criminal. So, we Ukrainian nationalists must not ignore and scoff at the Madrid conference, but diligently prepare for it. There are already a few Ukrainian delegations preparing for this conference. They will all carry posters with the word "UKRAINE" inscribed upon them, but they will all ignore one another. This will be the best testimony to the West, to the world, that we are not yet of consequence, that we have NOT yet reached that level at which we will be able to come to a mutual agreement among ourselves. In Madrid there should be ONE delegation of all Ukrainian forces that support the positions of Ukrainian independence and combat with Moscow. But, again, this will be possible only when certain Ukrainian forces give up their dictatorial methods and understand that all groups which are preparing for Madrid are real forces and none of them will suffer any sort of dictatorship. None of them has a complex of servility, which would compel them to submissively bow down to some sort of "senior officers."

In Ukraine there is a new situation. In Ukraine a storm is brewing—and we again have good chances of building our national life, of finally achieving our sovereignty. In 1917 we had good chances, but we did not take advantage of them. Let us not repeat past mistakes. It is not the disagreements among the various Ukrainian political and social organizations that should perturb us—these are only natural—but the alienation of almost all of these forces from the real and living Ukraine. Let us be **honest with ourselves**, let us think and speak: are we oriented towards Ukraine? We have summer camps organized by various youth groups and we must do some thinking: every summer we attend these camps where we do beneficial work. We work as educators, we read our lessons and do all the necessary things, or, let us say, carry out our administrative duties. However, let us be honest with ourselves, as Vynnychenko said: is this really such hard work? No, no one has ever strained himself over it. It is more so a vacation, more so a repose in the green hills, rather than work. And for this vacation we annually receive badges of distinction, promotions in rank, we attach ropes to our uniforms. All this is good. But has anyone in SUM or in PLAST, or in any

of the other Ukrainian organizations spared a thought as to what kind of insignias of honor Ivasiuk, Sverstiuk, Krasivskij deserve? If Sverstiuk should arrive in the West, must he spend ten years at "Pysanyj Kamin" or Ellenville before he can be acknowledged as an educator? Is he not already an educator? Did not those works that he wrote educate more nationalistic youth than all of those speakers, lumped together, at the various SUM functions? Has not his heroic stance long since made him the best of educators? It is easy to be a patriot in the green hills of America; it is much harder to remain a steadfastly loyal Ukrainian nationalist in **Siberia**, where one is perpetually faced with the menace of Russian imprisonment. None of the Ukrainian organizations has spared a thought as to how those people are to fit into our structure. Have we devised anything for them? Do we have realistic badges of distinction for them? Maybe they are better educators than we? So you see, we are not yet oriented towards the real Ukraine. We have not yet learned to understand that our work here in the diaspora makes sense only when it can be of benefit at a given moment there, in Ukraine. Here is the jumping-off place, but the attack will be there.

So, let us search out the road to Ukraine. That is our first task. Let us learn to feel the real Ukraine. It is most frightening to become an immigrant, to become a spiritual immigrant who does not feel the reality of his native land, who has lost touch, who has lost the living bond with his native land, and with the living Ukrainian people in Ukraine.

We have learned to respect one another; that is good. At our functions we endlessly represent one another; we are afraid to forget someone's title, to forget to call someone "Doctor", or "Professor", or "Engineer." I am not ridiculing this. This is very good, that we have learned to respect one another. This is much better than that boorishness which Moscow has brought into Ukraine, where nobody has any respect for anyone.

However, let us learn to respect what is most important. Let us remember that which we must respect the most: our greatest relic—the **blood of Ivasiuk, which calls for retribution!**

ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ — 20 квітня 1980

Каються за злочини окупанта

На сторінках московської єдиної неділимської преси часто-густо зустрічаємо прізвища українських «дисидентів» під спільними заявами з московськими демократами, чи пак правозахисниками, і жидівськими діячами. Ось найновіший приклад, на якого ми натрапили, перегортаючи сторінки паризької «Русскої мислі» (ч. 3302 з 3 квітня ц. р.):

«ОГЛЯНЬСЯ В КАЯТТІ»

У ці пам'ятні і сумні дні для Польщі ми, **совєтські** правозахисники, хочемо ще раз запевнити наших польських друзів, а в їх особах і цілий польський народ, що ніхто з нас ніколи не забував і не

забуде про ту відповідальність, яку несе наша країна за злочин, доко-наний її офіційними представни-ками в Катині.

Ми певні, що вже недалекий той день, коли наш народ віддасть належне всім учасникам тієї трагедії як катам, так і жертвам: одним — за злочини, іншим — за мучеництво.

Квітень 1980.

Сорокова річниця Катинського злочину. Заява відкрита для дальших підписів.»

Під цією заявою стоять підписи таких відомих російських і жидівських дисидентів як Л. Алексєєва, А. Амальрик, В. Бужовський, Е. Кузнецов, Т. Ходорович, але й фі-

гурують чомусь також українські прізвища: П. Григоренко, Т. Житникова-Плющ, Л. Плющ, Раїса Мороз, Надія Світлична, П. Стоко-тельний.

Невже й Україна несе відповідальність за Катинь? Може ще й за Березу Картузьку, Бабин Яр, Вінницю? Чи не краще було б намовити москалів до написання покаєння про штучний голод 33-го року в Україні, аніж витратити свої умови й душевні сили на вибілювання московських злочинів у різних часах і над різними народами? Такі зусилля марні, бо історія винесе їм справедливий осуд.

Внизу поміщуємо відгук на заяву "ОГЛЯНЬСЯ В КАЯТТІ". Відкритий лист Раїси Мороз, що є відповіддю на цей відгук, широковідомий: він був поміщений у багатьох щоденниках і тижневиках.

Невторопне "вияснення", мовляв, під "каяттям" розумілось "співчуття" – нічого не змінило: "Заява" залишилась офіційно не спростованим документом, бо й немає жодного спростування, що було б офіційно видане й підписане групою, що видала цю "Заяву".

Професор Степан Горак підсумовує цілу "дискусію" історичною документацією і відповідними висновками.

/Ред./

ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ — 1 червня 1980

Із листів до Редакції

4 травня 1980

ВШ.

Редактор «Шляху Перемоги»
Мюнхен

Дорогий Редакторе!

Як доповнення до статті «Каяття невільників за злочини гнобителя» («ШП» ч. 18, 4 травня 1980) подаю наступні подробиці про страшний большевицький злочин в Катині.

Згідно із щойно виданою працею Людза ФіцГіббона під заг. «Катинь», такі особи були безпосередньо заангажованими в тому морді: Загальний нагляд був в руках генералів НКВД Райхмана і Сабуріна. Планы виконання розстрілів був доручений ген. НКВД Бурянову, а полк. Кучов командував енкаведистами-вбивцями. Кінцевий звіт з розстрілів був підписаний вищим офіцером НКВД Тартаковим, начальником відділу НКВД в Мінську.

Жоден із зазначених тут опричників

не є українського походження, а радше російського і жидівського.

І справді, можна тільки дивуватися, скільки глупоти і наївності треба мати, щоб в случаї катинських мордів підписувалися також люди українського роду, чи походження. Та і це не нове, бо і в українській історії ніколи не оракувало дураків, вислужників, зрадників і подібної нечистоти — тому і ми під кінець 20-го століття все ще бездержавний народ. І тому саме прямо не хочеться вірити, що газета УНС «Свобода» відмовляється поміщати критичні статті у відповідь на шкідливі деякі виступи ген. Григоренка. І на кого тут нам нарікати — на «вороженьків»?

Для зацікавлених подаю адресу, де можна набути працю ФіцГіббона: Louis FitzGibbon, KATYN. The Institute for Historical Review. P.O. Box 1306, Torrance, Cal. 90505, USA

Степан Горак

ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ —

18 травня 1980

Демонстрація поляків у Данцігу

З ініціативи польських дисидентів у суботу 3 травня відбулася в Данцігу масова демонстрація з нагоди річниці польської конституції з 1791 року, яку перед перебранням комуністами влади в Польщі відзначали як свято польської державности. Речники з «Союзу оборони громадянських прав» вимагали з того ж приводу засудження відповідальних за Катинську масакру, під час якої москалі замордували бл. 5 тисяч польських старшин, і критикували «політику советського втручання» в Польщі. Демонстрантів у Данцігу начислювали коло семи тисяч.

спадщина

Для творчої спадщини Донцова 80-і роки будуть переломними. Вона виходить із сфери політичних дискусій і поволі входить до нашого історичного скарбу. Менше сперечаймося — більше вдумуймося в те, що він писав. Там є більше, ніж ми помітили.

Поданий нижче лист публікується вперше.

Копія письма д-ра Д. Донцова до ТУСМ-у у ЗДА.

8. III. 1954

Шановні Панове,

на Ваші поновні запитання дати передмову до книжки Міхновського, хочу відписати ясніше. Вся ідеологія "Фенікса" — П-ва, Р-т, М-кусь, Г-чук — є суперечна з ідеями Міхновського і моїми. На стор. 23 ("Фенікс", ч. 5) захвалюється марксівську науку П-ви тому, що "вона відповідає фактичному стану відносин на Україні, де нема приватної власности"... Так може писати лише людина з психікою раба. Бо виходячи з "фактичного стану", треба було б відкинути не лиш приватну власність, але й Церкву, й релігію, і власну державність? Бо в теперішнім "фактичнім стані" на Україні того всього нема. Те саме на ст. 25: мовляв, в лівих тенденціях П-ви — "нема нічого злого"... Чому?... "бо така є загальна тенденція в світі"... В світі є тенденція до повної дегенерації: політичної, умової, культурної й моральної. Значить, і за тою тенденцією маємо йти. І ці маячення трусливих душ і людей несповна розуму містить "Фенікс", а рівночасно думає, що він стоїть на позиціях Міхновського і Донцова?!

П-ва, людина убогої і примітивної думки, — вже простягав руку до співпраці до УРДП (в У.С., пригадуєте?). Від цього вже один крок до большевизму. Шо

поріжської області, якісь люди писали: якщо є хто живий, то приїдьте, і я, не думаючи, поїхав в Запорізьку область і мені зразу повезло. Ще в Харкові я зустрів людину, яка була з того села і ми разом приїхали в село Біленьке Верхнє, Хортицького р-ну Запорізької області.

Коли я з братом знайшов ту вулицю і хату, нас зустріла старенька бабуса і вона розповіла, що її син живе в Канаді, він таких років як наш батько і я зразу написав там декілька слів. І, розуміється, я нічого не скривав від батька, жили ми дуже бідно, а старший брат після Сибіру був туберкульозний, він ледве доїхав туди і назад, а моєї заробітної платні тільки хватило для автобуса туди і назад. Через місяць, а може через два, ми одержали листа від батька і він став допомагати нам, а в 1960 р. прислав афідавіт — тобто, звав маму до себе в Канаду. Я вірю в гуманні закони радянської влади, допомагаю мамі так як ми всі вже були жонаті, і так аж до травня 1966 року. 21 травня 1966 р. мамі дозволили виїхати на візиту до свого чоловіка, а нашого батька. Але мама залилась в Канаді.

В 1967 році батько прислав афідавіт для моєї сім'ї, ми здали всі папери в ОВІР міста Харкова, довго чекали відповіді і через шість місяців отримали відказ. Ми знову пишемо заяву і знову, через шість місяців, відказ. Батько знову прислав афідавіт, знову здаємо в ОВІР, я вже працюю таксистом в Харкові, читаю постійно газету «Ізвестія», там в той час часто писали, що пускають до рідних, а дехто повертається, а нам весь час відказують. І ми рішаємо їхати до Москви десь в 1968, а може в 1969 роках. Ми першим пішли до ОВІР Радянського Союзу на вул. Агарьова 6, нас прийняв генерал Аверєinov. Він на нас дививсь з висоти. Ми не думали, що нас так погано приймуть. Він весь час залякував нас. І нічого конкретного не сказав нам, тільки посилав додому, в Харків. А ми вийшли і пішли до Канадійського Посольства. Ми і зайшли б в посольство, та моя дружина злякалась міліціонера, а була добра нагода, але від судьби ніде не дінешся. Звідти ми пішли в Червоний Хрест на вул. Жданова 7. Нас дуже приємно зустріли, не штовхали і, в кінці, тільки сказали, що до Посольства ви за зря ходили. Звідти ми знову пішли в ОВІР Радянського Союзу. Тепер нам більш грубо сказали: «Їдьте в Харків!» І ми повернулись.

Дома нас чекала повістка в КГБ. Ми поїхали, а жінку — тобто мою дружину з дітьми, весь час проганяли від їхнього будинку, штовхали і по-різному лякали, але вона не пішла геть. Зі мною вів бесіду «товариш» Терьохін. Я по повістці знав, а він не казав хто він. Один сидів проти мене і двоє ззаду стояли, але мені не дозволяли повертатися. Через дві з половиною години він мені сказав: «Ми тебе і твоїх дітей не забудемо» — і намалював мені на лобі хрест. Це значить — кінець мені. І ще сказав: «Ми підберем до тебе ключі». Я страшно любив Радянський Союз, вірив в гуманність радянської влади, я не повірив товаришеві Терьохіну.

Але ключі вже раніше підбирають. А я нічого не підозрівав. Ми сім'єю поселились ближче до міста Харкова, хоча і наше село вже ввійшло до міста Харкова, але ми жили в найдальшому кінці села від Харкова. А тепер будувалось нове селище ім. Жуковського і ми купили собі участок землі з недобудованим будинком, серед росіян. Їм безплатно давали участки, а ми купили, але ми ще цього не бачили, ми подружились з одним Реніним Миколою Івановичем — дуже «добра» людина. Я працював через день, а він працював на заводі кож-

ний день, а субота і неділя вихідні. Але він дуже часто в його робочі дні був вдома і завжди в нас. Я подумав: чому він вдома? Але моя дружина казала: «Хто ти єсть? Ти ж простий робітник. Хіба в нас таке може бути, щоб за рядовим робітником слідували?» І я вірив дружині. А одного разу я прийшов з праці десь після п'ятої години вечора, це було влітку, було не жарко, а Микола Іванович прийшов і каже: «Ходім купатися до річки». Я погодився, але зі мною пішла і дружина. Ми зайшли в воду, де було мілко і пішли до глибокого, а моя дружина йшла по високому берегу. Я не дійшов трохи до глибокого, вийшов з води. Потім ми з дружиною розмовляли і казали один одному, чому ми ходили до річки, було ж не жарко. Я завжди ходив скрізь сам, а тут Бог послав зі мною дружину. Але ми дружимо, я не дуже люблю горілку, але получається, що я вже часто п'ю, «друзі» вгощають, а частіше Микола Іванович. І от одного разу Микола Іванович каже, що в нього завтра день народження. Я якраз в цей день працюю, але коли я прийшов додому з праці, дружини вдома не було і я пішов до Реніних, вона там була. Я прийшов, випив 100 грамів горілки, поїв, потім випив ще 100 грамів, а дружина пішла дітей звати додому. Я залисавсь у Реніних. Потім вона прийшла і каже: «Піди ти, а то вони мене не послухають» І я пішов. Та я ледве пройшов 50 метрів додому і вдома чуть не вмер від 200 гр. горілки. Як бачите, Бог знову послав мене за дітьми. Якби я ще одну випив, я б не вийшов звідти. Це все, що я пишу, було до візиту в КГБ, тільки ми ніколи не вірили, що в нашому Радянському Союзі так вміють.

Але час іде, я більше замічаю, що за мною ходять, та дружина мене успокоює. І от працюючи водієм таксі, я завжди був дуже строгий до сім'ї і до себе, і все-таки працюючи на таксі я допускаю помилку, будучи жонатим. Через декілька днів я звертаюся до лікаря. Він почав колоти пеніцилін, а ніяких результатів аналізів мені не дає. Тоді я пішов у свою районну лікарню н. 28 в Харкові. Лікар Сухарева вислухала мене, взяла аналіз крові на Р. В., мочу і другі аналізи. Через три дні я отримав відповідь: всі аналізи «хороші», але я вже менше вірю всім, але вірю. Через кожні три місяці з жовтня 1967 р. ходжу до лікаря в свою лікарню по перевірку, але вже лікаря Сухареву замінили, але аналізи приймають і без Сухаревої і я отримую добрі результати, нічого в мене нема.

Десь з 1967 р. мій старший син навчався в музичній школі грати на баяні. Спершу при заводі була маленька школа, а потім ми перевели його до музикального училища на розі вулиць Свердлова і Ярославської. Хлопець навчавсь непогано, ведущий преподаватель була Назаренко — дочка чи невістка замісника начальника міліції області по внутрішнім справам, Назаренко. Наш син мав свій баян, потім преподаватель Назаренко часто почала совітувати мені, щоб я йому купив полубаян і дала мені адресу і номер телефона якоїсь Іваненко, і вона стала настоювати, щоб ми купили в неї. Одного разу я вирішив подзвонити до тієї Іваненко, я думав, що це квартира. Але коли я подзвонив, то взяла якась жінка і сказала, що це не квартира, а завод і я зараз покличу Іваненко. Я почекав, Іваненко взяла трубку і дала адресу Гуданова, 9/2. І так, як я працював таксистом, я знав, що це за адреса і я не поїхав туди. Це завод імені Курчатова і розуміється там приймають непотрібних людей «путьом великої дози облучення». Я туди не пішов. Це було десь влітку 1970 року. Працюючи водієм таксі, я завжди

бідав вдома, але я приїздив в різний час додому обідати. І коли я повертався з дому, то до мене завжди сідала одна жінка, вона завжди спізнювалась на працю, і завжди розповідала різні історії з її праці. Як я зрозумів – вона працює дерматологом (або лікарем-венерологом). І так мабуть увесь місяць серпень 1970 року. А в інці серпня я завжди кінчав працю о 8-й годині вечора і їд'їздив на заправку біля Благовіщенської церкви, а відти в гараж. І от, одного разу, біля заправки підійшла сінка (я знав її в лице, вона працювала в готелі «Радянський воїн» продавцем, на вул. Свердлова). Просить їдвезти в місто Дергачі (це двадцять кілометрів від Іаркова). І я повіз. Вона сказала, що вона вдова і я доускаю помилку. І так днів три я її вожу додому, а потім замітив щось не ладно і сказав: «Чим же ти не аразила» і її як язиком злизало. І от я звернувся до тієї лікарки», що завжди спізнювалась на працю, так казать, «клонул». Її прізвище Слонова Наталья Всеоводовна, працює на Ново-Олексіївській вулиці, в лікарні, к я вже написав, дерматологом. Вона перевірила, взяла налізи крови, мочі і др. і через три дні дала мені результати аналізів, все добре. Але вона виписала мені мазь Сіалар-1 американо-югославського виробу і ця мазь проається тільки з дозволу головного дерматолога області, обто рецепт повинен бути ним підписаний. Вона дала ецепт вже підписаний і ця мазь тільки в одній аптеці іста Харкова продається на вул. Свердлова 10, аптека 0. Я купив цю мазь два рази, скориставсь і викинув її еть, так як після неї було неприємно дуже. І так я після олової їду в свою лікарню н. 28, здаю аналізи всі і тримую добрі результати. Послідний раз я здав аналізи жовтні 1970 року.

На моїй праці раніше кожних шість місяців провіали на венеричні захворювання, а це два роки не проодять чомусь, та хіба можна думати, що це з-за мене. то ? — Рядовий робітник. Як бачите , я не ангел і я ікого не хочу осквернити, і як бачите, я жив у великому істі і постійно був під наглядом лікарів. Я жив не в лісі, у а що сталося далі, — читайте.

Працюючи таксистом, як я вже писав, часто приділось пити горілку. Я працював з росіянином на ашині через день. Мій напарник, Губарєв Анатолій, оловину літа пробув у відпустці, а як ви знаєте, робіт-якові відпустка тільки 18 днів. А в нього все якісь дпустки. І от він був у місті Рига і звідти привіз їжський бальзам і дарує мені, це ліки. Я взяв і поставі дома, і от всередині грудня 1970 р., це було під їділю, я як завжди проснувся о 5-й годині ранку, а отім згадав, що я вихідний сьогодні і що сьогодні діля. Я ще приліг, і в цей час сниться сон — двоє моїх узуів штовхають на мене величезну гадюку з зеленими іма, і я з переляку проснувся. Це було біля шостої їдини ранку. Я розповів дружині і сказав: «Чекай їстей!» А деь коло 12-ої години дня гості вже були в їс. Це була моя двоюрідна сестра Безвесільна Ганна і її їж. Ну, раз гості прийшли, я побіг до крамниці за горі-лю, а дружина поралась на кухні. Коли я повернувся, то айшов гостей біля моєї постелі. Я, розуміється, забув ю сон. Дружина приготувала, ми сіли за стіл, їли, ли, я згадав про бальзам. Вечором провів гостей як їд, лягли спати, а серед ночі я проснувся від страшної їлі в голові, розповів дружині тепер все, але до лікарні їе не йшов, а так через день працював. І от, їдучи до аці, деь за триста метрів від дому, на моєму тілі лосся підіймалось і тіло тряслось. Я не розумів, в чому

справа. Спати вже ніяк не міг. Напарник завжди машину ставив на ремонт, щоб я на ніч виїздив. І так,

не спавши ніколи, а коли доходжу додому тіло трясеться, значить щось залишили, і я викидаю зоставший бальзам. Тіло перестало трястись. Але підходить новий рік. Я всю ніч з 31-го грудня на 1-ше січня працюю. Двоє пасажирів чомусь мені запам'ятались, але я відпрацював, а вдень 1-го січня прийшли батько і мама моєї дружини та батькова сестра і я випив 100 гр горілки. В голові трошки легше стало, все добре. Ми провели гостей і позвали на 3-те січня маму і батька знову. Я знову випив 100 гр за цілий день. Провели батька, а маму я попросив зостатись в нас ночувати. Пороздівались, я сів на дивані між мамою і дружиною, розповів якусь молитву їм (я до цього ніколи ніде не моливсь, тільки в дитинстві мама вчила «Отче наш») І мама лягла спати, а мені треба їти лягати через її спальню. І коли я проходив, мені показалось: мама вмирає і тягне за собою моїх дітей і дружину. Я вхопив їх і до дверей, в хаті шум, мені не по-собі, я до дверей, а вони замкнені і я розбиваю вікна, а дружина в цей час відкрила двері і я вискочив з хати в майці і в трусах деь в 11 годині вечора 3-го січня 1971 року. На дворі було 3 градуси морозу, і я побіг босий. По дорозі зустрів сусідку росянку і сказав їй: «Це ваша робота», і побіг в своє село. Біжу, все розумію, а біжу, що зі мною? Не розумію. І так пробіг деь 3 км, добіг до тієї сестри хати, мені назустріч їхав автобус, я злякався і повернувся назад. В цей час на мене напало троє бісів, але вони відскочили якось і я побіг назад, пробіг метрів 200, я зустрів хлопця і дівчину і попросив у хлопця пальто погрітись і він мені дав. Я побув в ньому можливо одну хвилину, віддав, подякував і побіг назад до лікарні, відбіг декілька метрів від хлопця з дівчиною, я став кричати: «Паша, визови скорую допомошь, а то мама вмирає». Я їх перелякав, а на другому боці крамниця «Сільм аг» і там якийсь хлопець запитав, куди вивізати. Я сказав, ї він визвав до нас додому, а я кричав тому Паша, що на другому боці вулиці жила сестра дружини, яку звали Паша. І я побіг до лікарні, це все в декількох метрах. Коли: я прибіг до лікарні, там якісь три хлопці в чорному. Я попросив одітсь, вони не дали мені, я попросив щоб вони постукали в лікарню, вони не хотіли, а потім попросились, там тітонька. Спершу не пускала, а потім відкрила двері. Тоді один з хлопців зразу взяв прибор для перевірки давлення, мені стало не по собі. Я хотів тікати, а двоє у дверей, а вікон великих жалко бити. В цей час мені схотілось води. Я попросив у тітоньки води, вона набрала з крана, але вода страшно шипіла, як газирована, я випив, мені стало легко. Я попросив ще води, тітонька дала, але вже не така була вода. Хлопці не стали міряти давлення, а через декілька хвилин вже приїхали дві швидкі допомоги, одна така що возить різних хворих, а друга спеціальна для психічно хворих. Я попросив, щоб позвали Пашу, сестру дружини. І так я в Психіатричній лікарні номер 36 в місті Харкові, на вулиці академіка Павлова 48, в 15 психіатричному відділені, переспав на буйняку дуже добре серед хворих, на одному ліжковій вдвох.

Вранці 4 січня 1971 р. мене визвала лікар-психіатр Галина Миколаївна Мисько, вислухала мене, перевірила нерви, психіку, і каже мені: «Ваня, ти психічно здоров». Я думав, що мене відпустять, потім почали брати аналізи мочі, крови, кала, на рентген, кардіограма і маса других аналізів. Почали колоти їнсулін, а через декілька днів, коли до мене прийшла та сестра, що штовхала на

мене змію, і багато других, а також дружина, Галина Миколаївна Мисько вийшла і каже їм всім при мені: в нього сифіліс. Як ви пам'ятаєте, я до середини жовтня 1970 року провірявся, а тут сифіліс. Родичі відхилились, дружина розсердилась, розуміється, пробувалось розірвати сім'ю. Але їй поступово дійшло, що ми постійно були під наглядом лікарів. Мені призначили уколи біохіноль і зробили п'ять уколів, сказали мені: «Ваня, то помилка», але не сказали цього ні дружині, ні родичам, хоча радянські закони забороняють це казати родичам. Але я ж в психіатричній лікарні і що я можу казати, кому жалуватись. І так два місяці на буйняку, хоча і сказали, що здоровий. Зробили шість уколів в руку, казали від серця. Я ніколи на нього не жалувався і ніколи нічим не хворів. Начали прибавляти уколи інсуліна, до ком, тобто, коли ти відключаєшся і масу таблеток або пілюль тізерцина — дуже добрі ліки — від однієї пілюльки одну

добу ноги, як дерев'яні волочиш, а мені давали 12 мт в день. І так три місяці в психлікарні.

За цей час прийняв 18 ком інсуліна і багато тизерцина, а багато, розуміється, викидав. Я не збирався на собі іспитувати, але за мої гріхи Господь учив мене, і я іспитував на собі все.

В кінці березня 1971 року Галина Миколаївна Мисько дала мені справку, що я можу тільки працювати автослюсарем, і сказала, щоб я віддав на своїй праці, а ми вишлем другу їм. І ще сказала мені: «Ваня, в июле, (тобто в липні) ти будеш в нас.» Мене не били ніколи. Санітари других, розуміється, били. Я виконував все, що від мене вимагали. Я завжди чувствував себе непогано, але як всі таблетки поїдав, то весь час спав і ледве ноги волочив, а вони завжди в рот заглядали, чи я поїв їх, але Бог навчав. Дякую Йому, що Він і грішника поневолі зберігав. Завжди.

(Продовження буде)

МАТЕРІЯЛИ З УКРАЇНИ

Дорогі наші Таню і Андрію!

Прийміть від нас сердечні вітання із святом Різдва Христового і з Новим Роком!

Дай Боже, щоб цей новий рік був кращим і веселішим, ніж торік! Щастя, доброго Вам здоров'я і всіх гараздів у Вашому домі!

Христос родився
Веселих свят!

Вже місяць, як дома, але почуваюся так, ніби в гостях, бо не знаю, що буде завтра. Все ще ходжу в справі моєї прописки і, як виглядає, навряд, чи пропишуть. Живу в своїй хаті без дозволу і якщо такого дозволу мені не дадуть, то я змушена буду вибиратися кудись із Львова. Мама моя вже змучилася бути одна і потребує опіки. Не знаю, що то буде, якщо я не зможу жити дома. Тета хворіє. Отакі-то мої справи. Їхати до тети, як Ви радите, то теж не є вихід із даного становища, бо я вже не можу залишати маму одну, вона досить натерпілася в самотині. Хай діється Божа воля, буде так, як має бути.

Сьогодні Святвечір, згадуємо Вас і колядуємо разом з Вами.

Христос родився!
Пілуємо Вас.

Шлемо вітання для всієї Вашої родини і всім Вашим друзям.

Стефанія і мама.

"В час заслання на вакаціях"

Львів, 16 липня 1979 р.

(Стефа Шабатура біля чорної камениці у Львові).

ЯК ДІСТАЮТЬ "ПОВНОВАЖЕННЯ"

Лист цей /до Оксани Мешко/ не підписаний, отже не маємо права ставити під ним чиесь прізвище, хоч автор кожному ясний. Ми не приєднуємося до думки тих, які кажуть, що це "закодоване повідомлення для КГБ". Будьмо з такими твердженнями обережні. Але лист цікавий іншим: в ньому чудово відзеркалена психологія певної категорії людей. Вони охоче виїхали на Захід, але за своїм світосприйманням залишились совітськими людьми. Рільний, що не ходить у лахмітті – це вже для них "поміщик"; робітник, що має більш ніж один костюм – "буржуазія". Їх дуже кортить вернутися на "Родіну" /в листі кілька разів говориться про "батьківщину", але не про Україну/. Вони тужать тро-

хи за Москвою, трохи за українськими варениками.

Отакою вони й хотіли б бачити післябрежневську дійсність: трохи російської водки, трохи українського сала, і щоб все це не роз'єднувати!

Але найцікавіші в листі "повноваження". З ними було так, як на колгоспних зборах: комісар наказав такому-то висунути кандидатуру Сталіна до Верховної Ради, решта підняли руки – і вже є "повноваження від народу". Такі "повноваження" може дістати кожен, хто має родичів у Коломиї, чи в Одесі. Досить вислати їм текст, а вони напишуть "згода" – і вже є ЗП.

Багато цікавого в листі... Зрештою – самі читайте.

17.8.78

Дорога Оксано!

Коли б Ти знала якою радістю стався для нас Твій лист від 20.6.78 р. Довгенько, правда, добирався він до нас. Одержав його я в неділю 13-го серпня. Ми з Зіною так зраділи, бо це фактично перша вістка з батьківщини писана від душі і розрахована на нас безпосередньо. Я став, як кажуть, тонкосльозим і плавав над Твоїм листом. Прямо наочно уявив собі сливки на Верболозній і так гірко стало на душі від відчуття що вже ніколи я їх не покушую. Я звичайно, як і ти, живу вірою в те що батьківщина стане вільною із любов'ю прийме синів своїх, які життя своє оддавали за неї, бо, як каже Микола наш рідний "більше нічого немає в синів". Але іноді розум забере верх над вірою і так же капосно стане на душі. Бо ж розум не бачить змін на найближче, а кінець життя йому помітен. Отже й тобі відповідь тільки сьогодні спромігся почати писати. І ще й не знаю закінчу сьогодні чи ні. Щось серце останнім часом воює проти мене. Але перемагаю його. Роботи багато і все робота невідкладна. Та то мабуть і добре, бо Зіні багато гірше. Дуже сумує по Москві і нашим друзям. Як слухала приговор Левкові то просто плакала. Так що про наше особисте життя писати, власне кажучи нічого. Сумуємо. Життєві і побутові умовини тут просто в неможливій ступені кращі. Кавуни і ті можна купувати в Нью-Йорку круглий рік і по цінам, які менше тих що у нас в сезон. А всього другого в магазинах стільки, що я відмовляюсь йти в магазин як що мені не дадуть конкретне завдання, що купити. Сам я вибирати не можу – очі розбігаються і я стою як Буріданів Осол. І головне, що нас все це не притягає. З одного боку, ми б раді такого не бачить, аби вернулись на батьківщину. А з другого, часто злість починає душити: "Та чим же ми гірші за американців? Так та ж можновладна купка душить все, не дає людям в гору глянути." Тут я особисто зазнаючися з сотнями українців і зустрічався з десятками тисяч, які прибули до Америки і Канади тільки в 50-их роках. Між ними є уже десятки мільйонерів (прибули без шеляга в кишені). А звичайні американські українці? Ті

ВЕЛИКА МАТИ
(Оксана Мешко, Київ)

що живуть в селі – фермери – то поміщики, і не які небудь, а багаті. А крепаків у них нема. Як же ж вірно підкреслив Микола – я весь час, зустрічаючись з цими поміщиками, котрі самі обробляють свою землю, невільно повторював (на себе) Миколіні слова про такого фермера: "Один, як Бог, чаклує на землі." А мешканці міст? – робітники й службовці – по умовам життя це буржуазія. Яку ж велетенську силу багатства підняли тут на потребу людства. Наші люди, пожалуй навіть не розуміють таке: держава виплачує фермеру за те що він менше засіває чим у його пахотної землі. Нікуди дівати збіжжя. І це не дивлячись на те що Америка безкоштовно годує мільйони людей. А ми? Себе не можемо нагодувати. На наших то землях! І ті нікчемності що правлять нами ще й насмілюються рот розчиняти на захист американських жебраків. Жебрать, то правда, жебрають. То вже така американська свобода, що не можуть заборонити, хоча годують і вдягають і забезпечують життя, не тільки безробітних, а й тих, хто просто не хоче працювати. Годують і всіх іммігрантів, хоча вони ніякого вкладу в цю країну не зробили. Не подумай лише, дорога, що я захоплений цим життям і не бачу нелюків. На жаль я їх бачу і в дуже великій кількості. Боюсь що вони, навіть, можуть привести до загібелі цієї цивілізації, яка, безумовно, є найвище досягнення людства на сьогодні. Але про недоліки якимось другим разом. А зараз про питання які ти підняла про О.Г. то вже вирішайте, мені з віддалі судити не варто. Можу тільки сказати в загальному. Буває людина з недоліками, коли її повернуть до великого діла і підтримають, виростає в корисну для людей постать. І, навпаки, коли відштовхнуться, проявлять підозрілість і тим зневажають, то й не погана людина може покотитись в низ. Це мій досвід. При тому досвід і по першому і по другому варіантам. Через те я терпимий такий до людей. Вважаю, що краще десять раз довірись недостойному чим один раз одштовхнути гідну людину. Листи – твоїй небожці Маї і Ліді Денес пошлю завтра – після завтра. Прохання взяти її на постійне постачання нашими матеріалами я вже передав "Комітетові захисту політв'язнів." Це надійні хлопці. Молодь – народжена в Америці і Канаді в більшості в другій-третьій генерації. Хлопці ділові, настоящі американці. Вони тісно пов'язані з американським суспільством; що для нас є найважливіше, бо якщо наш матеріал попаде тільки в українську громаду то це не має ніякого відгуку в світі. Навіть "Голос Америки" нічого не скаже. Коли ж яке питання виходить в американську пресу то те має відгук в цілому світі. Справа Лукіяненка зразу попала в американську пресу і діло його захисту поставлено добре. А Миколу й Тихого лише тепер переганяємо до американської преси.

Українська (організована) громада якимось живе дуже в собі. Впливу на американську і світову пресу не мають. Варяться у власному соусі. То не є добре. Молодь це розуміє. Але висновок зробила з цього по моему невірний. Замість того щоб впливати на громаду

і поступово її перетворювати, вони зовсім відокремились. Я взяв інший курс. Я зв'язався з молоддю і від їхнього комітету політв'язнів одержую найбільшу допомогу. Але одноразово я став в тісні стосунки й з українською громадою. В ній великі можливості заложені. Якби вдалось об'єднати закордонних українців і спрямувати таке об'єднання (цілком) на допомогу борючійся Україні, то наслідки, по моему були б такі, що навіть повірити в це зараз страшно. Біда в тому, що українська громада, найорганізованіша з усіх етнічних груп, не має єдиної об'єднуючої організації, СКВУ (світовий Конгрес Вільних Українців) також як і його складові організації по окремих країнах не об'єднують всіх і побудовані на поганому принципі колективного членства. В наслідок цього робота такої об'єднаної організації рухається під тиском її колективних членів (партій і союзів). А вони ж як сварились між собою до об'єднання, так сваряться і тепер. Тому майже вся організована енергія витрачається на внутрішнє тертя. Просто дивно. Всі люди з якими я зустрічаюсь, а зустрічаюсь я багато, горять бажанням допомогти батьківщині, а наслідки, м'яко скажу, не відповідають тим бажанням. Мені хочеться змінити становище. Комітетові політв'язнів я порадив, не припиняючи своєї корисної діяльності, прилучитись до СКВУ і її складової організації в Америці – УККА (Український Конгресовий Комітет Америки). Хлопці здається мене зрозуміли. До речі, коли будеш чути ім'я Роман Купчинський то це комітет політв'язнів. Я дуже вдячний нашому дорогому Миколі, що він мене хоч декілька словами зорієнтував "хто є хто". За декілька днів до арешту він телефонував мені.

І між іншими питаннями він якимось, вроді дуже недоречно, вставив таке речення: "Романові можна довіряти. Смолоскіпові – ні. Докладніше я вам розкажу при зустрічі". Та зустріч не відбулась. Але мені те зауваження допомогло. Зустрічаючись з людьми я весь час пам'ятав те попередження Миколи. Тепер я й сам, уже вам, можу сказати: "Романові довіряти можна, "Смолоскіпу" – ні". "Смолоскіп" – це Осип Зінкевич. Як працює його видавництво тайна за сім'ю печатями. Я жив у нього два тижні і не бачив ні одного співробітника (видавництво і квартира Зінкевича в одній хаті), жодної машини. Нічого крім склада виданої літератури. До цього видавництва попала велика збірка віршів Миколи. Вони будуть видавати цю збірку і я написав до неї передмову. Не дивуйтесь з цього. Я можу мати якісь підозріння, але я співпрацюю з усіма хто робить корисне діло. А видання чудових віршів Миколи це справа корисна. Але дещо перевірити було б непогано. Будь ласка, поспробуй знайти хто передав ту збірку Смолоскіпові. Рая напевне пам'ятає де могла бути копія тих віршів, що взяті у Миколи під час обшуку. І ще одно мені б треба знати: Хто в Києві є інформатором Смолоскіпа. Це видавництво подавало весь час в українську пресу відомості відносно Гелія Снегірова явно КГБ-істкого змісту. Отоб добре було б це з'ясувати. І я тебе прошу: негайно опиши мені всю справу Гелія – все що буде відомо на день написання. Я тут весь час виступав на захист його честі. Дурних ворогів у його тут досить. На ньо-

го злостяться за "Ненько, моя ненько", або "Набої для рострілу". Тут є СБУ – декілька старих дурнів. Вона не має ніякого відношення до СБУ про яку пише Гелій бо ця СБУ створилась 30 років тому, а та знищена майже півсотні років тому. Але ці СБУ вважають себе нащадками тих і доказ що ніякого СБУ не було, а була КГБівська провокація спрямована на винищення української інтелігенції це для них, як червоне для бугая. Отже й почали плюватися в Гелія. А я доводив що навіть коли покався, то вина в тому влади, а Гелій чесний борець який впав на полі бою. Смолоскіп, посилаючись на Київ приєднався до плювальщиків на Гелія. Через те я хотів би знати у всіх подробицях як та справа виглядала в Києві і хто можливий інформатор Смолоскіпа. Але вернемось знов до української громади. Одним комітетом політв'язнів її не повернеш на новий шлях. Треба покликати на допомогу ще й Вас – Українську групу. Ідею подали Москвічі. Мені запропонували очолити представництво всіх Хельсінських груп СС-СР. Я від тої честі відмовився, мотивуючи станом свого здоров'я. Але у мене виникла ідея, а чому б не мати представництва вашої групи. Це не означає що ми будемо уникати спільних дій. Як член я можу ввійти й до загального представництва, але своє між українській групі треба мати. Думаю, що Микола і Левко з цим би погодились. Та не знаю як ви. Коли й ви погоджуєтесь, то надішліть мені таке доручення: "Ми, укр. група спр. вик. Хельс. угод" доручаємо нашому членові векзилі Петрові Григоренкові і видатному українському правозахиснику Леонідові Плющеві представляти нашу групу і захищати її інтереси за кордоном перед державними урядами і суспільними організаціями країни що підписали прикінцевий акт Наради по безпеці і співпраці в Європі, а також Організацією Об'єднаних Націй і її органами". Підпишіть всім членам. Коли ми одержим таке повноваження ми зможемо звернутись не до організацій, а до рядових українців, які вже давно не задоволені міжпартійними сварками. З їх допомогою, думаю, нам вдасться утворити єдиний рух на захист визвольної боротьби в Україні, на єдність закордонного українця, з тим що бориться в Україні. Я уявляюнаслідком цього руху утворення організації позапартійної типу землячеств в яку мають право вступити всі хто вважає себе українцем. Коли кому хочеться ще в якійсь партії бути, то хай, перешкоджати йому не будемо, але його партія не буде входить в цю організацію. В ній лише кожен за себе. З цим поки що все.

Ти пишеш, що ждете від мене порад. Можу тільки загальне сказати. Да, Леви, а я, навіть, думаю, що то не леви, а шакали, наблизились до старих та дітей, розтерзавши мужніх, але сила духу є і у тих, що лишились. Наближається перелом – шакали які виставляються левами довго не витримують змагання з мужніми. Я знаю, дорога Оксано, що тебе намовлять на мужність не треба, але крім мужності потрібна тактика. Теперішня ваша тактика – не мовчать. В попередньому листі я прохав від вас три заяви: 1. По українському питанню. Як зразок послав лист політв'язнів. Коли ви з тим погоджуєтесь то по телефону, кому угоднo в Америці скажіть щоб переказали мені "Згодні". І я тоді пушу той документ в ход. 2. По

кримсько-татарському питанню. В попередньому листі я коротко написав про те, що, по моему, треба сказати в тому документі. 3. По єврейському вопросу. Тут я нічого не пропонував, бо написати треба, виходячи зі становища в Україні, що до державного анти-семітизму і єврейської еміграції. А крім цього пишеть більше, не женіться за крупними (комічними) меморандумами. Навіть окремий факт, як, наприклад, Надія Світлична, ще з кимось писала про Смогителя, а Петро Вінс, та Ніна Строката про декілька випадків переслідувань баптистів. Ще раз повторюю: пишеть навіть про окремі факти і підписати не чекаючи коли всі підпишуть. З двома-трьома підписами і навіть з одним. Аби група життя показувала. А ми тут будемо підсумовувати. Зводити до купи 2-3 документи при відправці їх до 35 держав учасників Хельсінків. Скажу й нащет адресування. Зараз з документами з України біда. Тут все бізнес. Необов'язково грошовий. Моральний то також вагоме. Тому документи хватають і сідають на них, кладуть під свій зад і нікому нічого не зробиш. Московський "Самвідав" і документи йдуть до Чалідзе. Він привчив до цього, бо йому Москва дала на те право. Український самвідав нічим не вкритий від хижаків. І вони хапають один перед одним. Роман, за моїм дорученням пробує приймати матеріяли на комітет політв'язнів, але з ним не дуже рахуються і продовжують хижачити. Коли я одержу Ваше повноваження я декількох провчу через суд і привикнуть в решті решт слатъ все мені. А поки що, щоб хоть трохи зберегти те що йде звідти пишіть на кожному документі: "вручить генералові Петру Григоренку". От і зі збіркою Левка. Ми про це не подумали, Роман уже зібрав все що проходило через нього, або було опубліковано в пресі. Це збірка добра і уже виходить. Але коли я йому вчора читав, виїмково, твого листа, то він зауважив, що у плівці Лукіяненкового через нього нічого не проходило. Це значить, що на плівку Лукіяненка хтось "сів". І з твоїми речами така ж історія. Узв'язку з кампанією за твого Олеся, видаємо в українській і англійській збірку виступів і заяв Олеся і твої виступи на його захист. Так от я вчора, проглядаючи український варіант звернув увагу, що багато твого нехвата, з того, що я сам читав свого часу. Де ділось? Шукай тепер. Я не знаю, чи ти чула. На всякий випадок сповіщаю. В Чикаго тебе проголосили матірью року. Це в межах кампанії на захист Олеся. Я в минулому місяці їздив в Чикаго на відмічання дня поневолених націй, так на демонстрації твоїх портретів з Олесем і без нього було більше ніж Брежневських першого травня в Москві. Це робота американської спілки українців. В українській громаді це найбільш діюча організація. Не хватає мені співробітника. Ніні або тобі прибути б сюди, можна було б добре повернути діло. А то ти пишеш погано нас захищає конгресова група Зваруна і Ясеня, та Канадська громада. То так. Але з того що я написав про американське українство ти зрозумієш і Канадське. Воно таке саме. І назву таку ж має. – КУК (Конгрес Українців Канади) люблять наші земляки гучні назви. А

мені б більш до вподоби було Світове Об'єднання Українців, Об'єднання Українців Америк, Канади і інше. Думаю, що діла було б більше. Що ж до Комітета Зваруна і Ясена, то тут крім модної назви нема більш нічого. Це темна шакапина. Почнем з того, що Богдана Ясена в природі не існує. Це псевдонім Осипа Зінкевича. Пригадуєш Смолоскип? Так що ця група і "Смолоскип" то теж саме. Нашот виклику з Ізраелю я вже з де ким переговорив обіцяють підшукати. Я тобі обіцяю прослідкувати. А коли б забув то Зіна нагадає. Якось в Москві я не помічав, щоб між вами була велика дружба, а тут оказалось, що згадає тебе вона більш всього. І я як сів писати тобі, то вона сказала напиши, що я дуже люблю її. І вона, як раз більш всього підштовхувала нас всіх щоб ми роздмухували кампанію за Олесь. Вона каже мене стрімує те що я советська горожанка і хочу з'їздити туди. А Вас, що стрімує. До того що проводиться уже вона придумала одну дуже важну кампанію та провід Товариства Українських Лікарів Америки зірвав те нам. Але я з ними ще поборюся. Ще трохи нашот групи поповнити б її кимось із киян. І від Євреїв надо б обов'язково. Як що нема в Києві, то може б з'їздила б ти в Харків. Там у Владіслава Небори жінка єврейка. Дуже достойна людина Содося Карасік. Адреси їхньої я не пам'ятаю, але живуть вони рядом з Генріхом Алтуняном, а його адреса мені здається Ул. Космонавтов, 4, К685 – не упевнений лише в квартирі, та то можна перевірити через нашу рідню – Таню, або Асю. Думаю як ти поговориш з Садосью від мого імені, то вона погодиться тим більш, що вона приготувалась на виїзд, а їх не пускають. В Київ поїхав новий генеральний консул Америки. Призвище його Шварц. Він досить добре говорить українською. Якщо хто небудь дістанеться до нього то вітайте його від мене. І останнє на сьогодні. Я шукаю прямих зв'язків з вами. Але я боюсь що прямий вихід на твою квартиру призведе до провалу того каналу. Може ти можеш дати мені де кілька адресів більш безпечних. Тільки не давай всі в одному листі. Краще в де кільках по одній адресі. Яка тут була перепалка за Снегірьова Роман обіцяв своїми каналами переслати тобі. А тут я хочу сказати тільки одно, що б не сталось з ним, я лишаюсь його братом по боротьбі. Хай збере всі сили й вилазить зі смерті – в життя. Від нас з Зіною найщиріше вітання йому і його самовідданій дружині. Наше співчуття і щирий привіт Надії, а через неї і Левкові. Ми горді що знаємо таких людей, хоча і не очно. Але віримо що в вільній Україні зустрінемось. Обнімаємо, цілуємо тебе наша рідна, а через тебе Олесь і Дзвінку. Саме горяче вітання Берднику з родиною і Ніні, а також всім новим членам групи: Каліниченко, Стрільціву, Петрові і Василю Січкам.

Оксане Мешко й всій українській групі
Дорогая Оксана, Олесь, Ніна, Іван та нові члени

Хочу дещо розповісти щоб Вам було ясніше яку допомогу Ви можете одержувати від української еміграції. Українська еміграція по організованості йде

слідом за єврейською. Російська і особливо сучасна советська зовсім незорганізовані. Є багато хороших людей, з якими можна зустрічатись і де в чому: співпрацювати, але ні нащо спиратись постійно. З цих причин я співпрацюю головним чином з українською еміграцією. Але це не дуже легка річ. Серед цієї загальний погляд добре зорганізованої суспільності, йде безперервна внутрішня боротьба, на яку витрачаються (марно) сили і гроші. А на головне діло ні того ні другого не хватає. Це можна об'яснити тим що дуже різний склад. В еміграції ще досить численні уламки націоналістичних сил 1918–20-их років. При чому там і гетьманці і УНРовці, і Петлюрівці. Затим рештки УПА – найбільш активна частина еміграції. Але й вона розколота. Тут і Бандерівці і Мельниківці і Двійкарі. Затим ті хто просто втікав від советської влади. Це найбільш численна і найбільш співчужаюча нам, але і найменш активна частина еміграції. Нарешті наслідувачі еміграції і потомки, ті генерації що народились в Америці, побутом і почуттям стали американцями, а з українського зберегли лише мову та де які традиції. Де хто не зберіг і того. До того ж ще, по моему, всі ті нечисленні організації (я ще й досі не запам'ятав їх всі і не навчився розуміти їхні цілі і протиріччя між ними) профільтовані агентами КГБ. Через те бувають чудні речі. Я місяцями не можу знайти ваші меморандуми, які продістаються сюди. Як правило ці меморандуми ніколи не пересилаються державам учасницям Хельсінки. Самвидавні матеріали не розповсюджуються серед англомовного населення – публікуються лише в українських виданнях. Внутрішня боротьба приводить до того, що Плюща не допустили на мітинг, на якому буквально чествовали доктора Штерна. Мене поспробували не допустити на З'їзд Українського Лікарського Товариства Америки і Канади, бо на "науковому з'їзді вони не хочуть обговорювати політичні питання" (я ставив питання захисту хорих політв'язнів – Руденко, Сергієнко, Стуста і інші). Я як член вашої групи приймаю всіх заходів для захисту інтересів групи, але б було краще як би ви зробили пряму заяву, що ви доручаєте мені представляти вашу групу в організації Об'єднаних Націй перед урядами стран-учасниць Хельсінської Народи і що ви звертаєтесь до всіх українських організацій, щоб коли до них в руки попаде який документ групи, щоб вони негайно його передавали мені для ідентифікації і розповсюдження по адресатам. Крім цієї заяви треба б вислати мені ще й такі заяви

1. Українське національне питання
2. Єврейський вопрос в Україні
3. Кримсько-татарський вопрос.

Все що виходить від вас шліть на мою адресу. Успіхів вам друзі.

П. Г.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР

Клівленд, Огайо /смі/. В неділю 2-го листопада 1980, відбувся тут у залі Парня Сеньйор Гей Скул /"Малый Театр"/ ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР, присвячений творчості письменника і поета ВАЛЕНТИНА МОРОЗА, що його влаштувало Українське Видавництво "АНАБАЗИС", яке було засноване в Клівленді весною 1980 року.

В короткому слові на відкритті Люба Головата-Рожа привітала автора з появою його першої книги на волі, яка п.н. "ТВЕРДІ МЕЛОДІЇ" саме вийшла з друку у В-ві "АНАБАЗИС". Далше представила вона виконавців програми цього вечора, що його заплановано у двох частинах.

Доповідь на тему "ВАЛЕНТИН МОРОЗ, ЙОГО ЖИТТЯ І ТВОРЧИСТЬ" відчитав Зенон Крислатий. У доповіді насвітлено особливі моменти життя і творчості автора, якому доля присудила особливу місію: своїми писаннями і невгнutoю поставою ставати на захист життєвих інтересів українського народу в найбільш грізній і невимовно важкій підсовєтській дійсності. Цитатами із таких Морозових есеїв, як "ЛИСТ ІЗ ЗАПОВІДНИКА ім.БЕРІЇ", "ДО СЕМ І ДАТАН", "СЕРЕД СНІГІВ" і "ХРОНІКА ОПОРУ", звернено увагу на найбільш суттєві аспекти творчості Валентина Мороза.

Вибрані поезії Валентина Мороза читали: Наталка Бура, Леся Зварич, Богдан і Наталка Крислаті, а Зоряна Демчук-Бессер, подаючи вірші із "ХРОНІКИ ОПОРУ", своїм читанням вило підкреслила нманєс описів побуту, історії й характеру гуцульського села Космач. Глибину переживань першого дня тиремного життя в на-

писі "Перший Лен" передала Віра Белецан.

Вкінці й сам автор виступив із читанням свого недрукованого ще твору п.н. "Прощу Помилування". На вступі показав він деякі дуже цікаві пояснення щодо генези і жанру цього твору, подаючи його згодом, вцілості. Це і був найбільш хвилюючий момент багатогранної програми вечора, що його публіка сприйняла з помітним піднесенням, зготовивши авторові овацію.

Крім читання творів, програма вечора складалась теж із музичних точок, з якими виступали: челистка Людмила Анікієнко, виконуючи Другу Світу Й.Баха, меццо-сопрано Люся Лешук, яка при фортепіановому супроводі Марти Глібчик-Самійленко відспівала пісню до слів Т.Шевченка "Скажи мені правду", як також піаністка Марта Г.Самійленко, яка виконала твір М.Силипенка "Україна". Програму вела Люба Головата-Рожа.

Окремо слід відмітити мистецьку працю Лесі Думич-Мигаль, яка поділяла про дбайливе й оригінальне оформлення сцени, програмок і виставки - а зокрема емблеми Лицарів Святослава у вигляді лицарського щита з хрестом.

Валентин Мороз закінчив цей незвичайно вдалий вечір читанням гуморески з підсовєтської дійсності, а згодом відповідями на поставлені питання.

Клівлендська телевізійна станція ч.5. приєднала цей необхідний культурний імпрезі увагу, поділивши декілька фрагментів з програми Літературного Вечора.

ГОЛОСИ З ЗАГАЛУ...

До Редакції "АНАБАЗИС" Сідней, 3.червня 1980.
Величшованний Друже В.Мороз,

Долучую цього особистого та приватного листа до залученого офіційного звороту від Союзу Українських Організацій Австралії, бо вважаю своїм священним обов'язком не промовчувати, а голосно висловити те, що накіпало в серці і в умі.

Від перших років в Австралії я зробив свідомий крок залізтися при українській національності духом і тілом - хоч мав несповна 13 років, коли прибув сюди з Батьками з таборів у Німеччині. Для орієнтації, митарівники. Ви, Шановний Друже, зробили такий сам, далаєбний тяжкий крок дома, в рідний, але не-своїм краю, та переборювали все, що ворог кинув на Вас. Ви не заламалися, стали символом та провідним голосом воюючої української субстанції. Ви кинули визов на еміграції підтримати рух спроти на Україну - що ми підняли, навіть тут в Австралії. Те в квітні 1979-го я помагав зіібрати понад 1,500 людей з різних частин цієї розлогої країни до Канбери/столиці Австралії/щоб перед кодом, яким є Амбасада СССР, вимагати скасування терору та ув'язнення в Україні.

Раптом, наче чудо: почули ми в Австралії неймовірно вістку: Мороз на волі!

Такі, як я, не перестали говорити про можливості, маючи Валентина Мороза тепер з нами. Великі спроможності, широкі перспективи - а дуже швидко і полум'яне слово захопило нас усіх. Часта час українцям у світі відвідувати віру в нашу остаточну перемогу та, одержавши керівництво й напругу, надати їй національного визволення політичного значіння, а не лиш дискусійного. Неже ж ми, українські патріоти, є менш спритні, як Фрелілін на малім Тіморським острові, або СВАПО в глухій південно-африканській провінції, щоб негайно вести на світову арену неминучу судьбу незалежної України та незалежності ряду інших народів, тепер в російсько-совєтській тюрмі народів. Так мало, і ШЕ МУСИТЬ БУТИ!

До певної міри, з самого початку не вірив я, що фотелеві революціонери, саміраз 40 років пізніше їхніх дій, підхоплюють Морозом піднятий прапор і понесуть його за Морозом. Я також молодий сумівець, я також політично мотивований - та я не бачив, що всі ті на етажах, на посадах та головній дирекції/проводі/, зроблять місце, або крокуватимуть за молодим, своїм подумом - парма, до них-же визнається заслуги 30-го червня, Бандери, УПА, тощо.

Прямо не хочу вірити, коли мені показують обіжники, де Почесного Члена ССМ, Одержимого, недавно-виданого на чоло Нації, тепер треба вважати за не-особу: не запрошувати на сходина, табори, в Доми, не поміщувати звітномань у пресі/здухи в ногу з тими неробами і пристосуваннями, котрих далше шквалиться/-не підтримувати хіба лиз тому, що не змогли збагнути КОЗОІ стратегії активізації концепції визволення та не готові були приняти відновлене керівництво, далше готуючися себе переорієнтувати в орії взаємної адорції і словесництва, якими являються ВЗ /і на таким я був/. То-ж я не погоджуюся з таким. Багато других є в рядах і поза рядами орг. тут в Австралії і, як повідуюся, на американському континенті, котрі думють, що лицарськість потрібна борцям за національні права. Ми про це чуємо здавна, але від нас стримують такі закликки, як "Деклярація Лицарів Святослава", "Анабазис", і т.п.

Звертаюся до Вас: прошу прислати мені ці закликки та подібні письма, і надати присилати нові.

В Австралії Мороза приймають усі приязніше й уважливіше, з огляду на підготовлений ґрунт і з огляду на те, що такі як я, маємо впливи і не допустимо до того, щоб не поширити в Австралії нової правди про Україну та нашу боротьбу за самобутність, за Державу.

Залучу посвідку на поштовий переказ, що рахуватиму як передплату на видання. Найважливіше: ЧЕКАЄМО ВАЛЕНТИНА МОРОЗА В АВСТРАЛІЇ! Бажаємо всі - і я бажаю - служити Народові й Україні!

Здоров'я щиро,

Юрій Менцінський

Від Редакції: Лист дуже багатомовний і вповні віддзеркалює дійсність, яка є результатом поважної кризи провоту. Небагато місця залишається тут на коментарі. Від себе можемо лише додати, що поведінка деякого по відношенні до Валентина Мороза /та чи тільки до нього?/- дешева і наскрізь поверховна.

Якщо, дійсно, В.Мороз не заслуговує на увагу, і, по величню "можновладця" мусить бути аперто промовчаний всіми /під цим оглядом існує якась дивна "консолідація"/-по що ж було величати його майже божественними титулами?.. Якщо ж він вартий того, що досі сказане на його адресу - то як викреслювати його тепер з життя громади за допомогою різних "наказів", яких, як бачиться, далеко не всі слухають.

На всякий раз, до таких питань, як "Мого case" треба б підходити з більш перспективним мірком, а головне: з почуттям міри, що її брак дошкульно відчуваємо.

29 березня - Валентин Мороз був ініціатором і доповідачем на ПЕРШІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ ОБ'ЄДНАННЯ ЛІЦАРІВ СВЯТОСЛАВА в Нью-Йорку, на якій оголошено про заснування цього Об'єднання і про видавання журналу "Анабазис".

30.III. - 4.IV. - відбув однотижневу голодівку в обороні Юрія Шухевича, під час Маніфестації в Нью-Йорку.

17.V. - був доповідачем на Другій Конференції Лицарів Святослава в Клівленді.

22.VI. - виступив із доповіддю на Зустрічі Лицарів Святослава в Торонті.

липень-серпень - був викладачем на літніх курсах Українського Вільного Університету в Мюнхені, Німеччина.

17.липня - Валентин Мороз відвідав Український Рим і був на аудієнції у Блаженнішого Патріарха Йосифа, передаючи документацію від Об'єднання Лицарів Святослава / Відкритий Лист до Апостольської Столиці/. На пам'ятку цієї аудієнції одержав від Патріарха Святу Євангелію і книгу "Наслідкування Христа".

27.липня - виголосив доповідь на тему "Антикомунізм і національно-визвольні рухи", в рамках Конференції ВАКУ у Женеві.

16.IX. - 2.X. - на запрошення Союзу Українських Організацій Австралії, відбув відвідини цього українського поселення, присвятивши окрему увагу справі заходів за звільнення Юрка Шухевича.

Відбув довгі розмови з міністром внутрішніх справ Австралії Пікоком, з прем'єр-міністром і деякими парламентаристами, як також із проводом опозиції.

Все те дало змогу зрушити справу Юрія Шухевича, в обороні якого відбулися дві великі маніфестації в Канберрі й Сіднею.

Унаслідок цих заходів міністр імміграції видав в'їзду візу для Юрія Шухевича на терен Австралії, а міністр закордонних справ заявив, що призначає відпоручника Австралії в австралійській амбасаді в Москві, який постійно зай-

матиметься заходами за звільнення Ю.Шухевича.

В часі свого побуту на терені Австралії Валентин Мороз відбув шість телевізійних виступів, у тому одне 15-хвилинне інтерв'ю, два радіо-інтерв'ю, п'ять виступів на австралійських університетах, один виступ у Мілтарній Академії в Канберрі, як також два виступи серед етнічних груп Австралії.

В тому часі відбув теж розмови із представниками Фонду Катедри Українознавства, де була теж мова про можливості його заангажування.

З ініціативи Валентина Мороза засновано на терені Австралії два Осередки Об'єднання Лицарів Святослава в Сіднею і в Мельборні.

12.X. - на запрошення Української Католицької Громади і її душпастиря о.крил.Степана Кишпа, Валентин Мороз відвідав громаду Мінеаполісу і виголосив доповідь у залі церкви св.Константина.

13.X. Валентин Мороз був гостем у Бетані Канлетт у Вісканзен, де виголосив доповідь, збубваючи зацікавлення професорів і студентів.

19.X. - на запрошення української громади у Гемстед, Н.Й. В.Мороз виступив з доповіддю в програмі імпрези для вшанування роду Шухевичів.

26.X. - на запрошення Української Католицької Громади у Новій Скотії, відвідав українське поселення на тому терені.

2.XI. - відбувся в Клівленді Літературний Вечір творчості Валентина Мороза, з участю автора, який прочитав один із своїх творів.

8.XI. В.Мороз виїде до Європи, де планує взяти участь у Мадридській Конференції.

Цікаво, що про всі ці виступи Валентина Мороза т. зв. "в і л ь н а" українська преса у ЗСА не згадала ні словом. Від цього, одначе, нічого не змінилося: не зважаючи на цілий штучно створений "бойкот", Валентин Мороз безперерійно працює з громадами і для громад української діаспри.

«ВІЛЬНЕ СЛОВО» Субота, 18 жовтня 1980

ВАЛЕНТИН МОРОЗ В АВСТРАЛІЇ

Сідней, Австралія (Ю. М.) — Від 16 вересня до 2 жовтня 1980 р. перебував в нас в Австралії проф. Валентин Мороз. За той короткий час він відвідав 6 більших осередків: Сідней, Мелборн, Камберу, Аделейд, Перт і Брізден. Всюди мав успішні зустрічі з українським громадянством, з етнічними групами та зацікавленим австралійським громадянством. Всюди підносив справу визволення Юрія Шухевича на вічах, в пресі, радіо і телебаченні включно з маніфестацією під советською місією. В багатьох випадках допомагала організація Міжнародної Амнестії і Християнська Спільнота.

Крім того, виступав з доповідями на п'яти австралійських університетах, даючи опісля вичерпні відповіді на запити зацікавлених студентів, які торкалися шкільництва в Україні, української мови і літератури та взагалі культури, прав людини, тюрми, психушки і примусові табори праці російської імперії та політично-правного

положення українського народу, його свободи і визволення. Всіми тими справами зацікавлення було велике і так, наприклад, одно його інтерв'ю в телевізії тривало повних 15 хвилин. Вся преса, особливо щоденники «Австралієн» та «Ентерпрайз» принесли обширні звітження про побут Валентина Мороза в Австралії, з яких передано йому 15 вирізок.

Також мав зустріч з австралійськими парламентаристами і міністром закордонних справ, які обіцяли підтримку в справі звільнення Юрія Шухевича, і українських політв'язнів в советських тюрмах і невольничих таборах, яку будуть вести через австралійську амбасаду в Москві.

До повищих справ треба додати ще зорганізування двох осередків Лицарів Святослава в Сіднею і Мелборні, від яких увійшли до Центрального Представництва панна Леся Бубнюк і д-р Левко Гаврилів.

ВАЛЕНТИН МОРОЗ АМБАСАДОР НЕСКОРЕНОЇ УКРАЇНИ В АВСТРАЛІЇ

У вівторок, 16.9.80, до Сіднею прибув, недавній в'язень Московських тюрем, (бо тільки 18 місяців на волі), проф. Валентин Мороз.

Без уваги на вчасну ранню годину (6.30 ранку), та робочий день, на летовище прибуло кілька десятків українців, щоб привітати незвичайного Гостя.

В. Мороз прибув до Австралії на запрошення нашої громадської централі СУОА з метою піддержати акцію за звільнення нашого страдника, Юрія Шухевича.

На летовищі В. Мороз мав зустріч із репортерами преси, радія та телевізії. Після полудня відбулася пресконференція у Кінгс Гейт готелю.

Цього самого дня «Дейлі міррор» помістив незвичайно добрий репортаж, із знімкою В. Мороза, називаючи його провідним українським десидентом. Вечером відбулося довше інтерв'ю з В. Морозом на телевізійній станції, русло 10.

Паралельно, із приїздом В. Мороза, «Сідней Морнінг Гералд» помістив обширну статтю про Ю. Шухевича під наголовком, «Чи 28 літ каторги не є досить?» В цій статті, журналіст, Маргарета Шев, згадує Українську Повстанську Армію, що боролась проти двох окупантів України: Німеччини і Москви.

Вертаючись до пресконференції, треба підчеркнути незвичайно влуч-

ні та річеві коментарі і відповіді В. Мороза, в яких не було найменшої тіни бомбастики чи перебільшення, навпаки, була помітна стриманість та реалістичний і річевий підхід до актуальних справ, питомий тільки досвідченим дипломатом, хоч В. Мороз є тільки молодим істориком.

Цим одноденним побутом в Сідней В. Мороз зробив більше для нашої визвольної справи чим всі теперішні заокеанські гості.

Виступи В. Мороза в Сідней підчеркнули всіх наших критиків та моралістів, які повтікали та захова-лись тут, далеко від «Неньки» України, які, «страждають» в розкошах і, від яких часто важко видобути одного долара на національну ціль.

Вони не в силі пожертвувати найменшою своєю вигодою, не згадуючи вже про якусь готовість пожертвувати своєю особистою свободою чи ризиком ув'язнення задля свого народу, але добачують порошинку в чужому оці, тоді коли вони не помічають великої колоди в своєму.

Наука для них: заки братися до критики, станьте перед дзеркало та вгляньте у свою «національну» душу, а може совість ваша обізветься.

С. Емків

В І Т А Є М О
НОВОСТВОРЕНІ НА ТЕРЕНІ ДАЛЕКОЇ АВСТРАЛІЇ
ОСЕРЕДКИ ОБ'ЄДНАННЯ ЛИЦАРІВ СВЯТОСЛАВА в СІДНЕЇ
І МЕЛЬБОРНІ - ЯК ТАКОЖ НОВИХ ЧЛЕНІВ ЦЕНТРАЛЬНОГО
КЕРІВНИЦТВА — ЛЕСЮ БУБНЮК і д-ра.
ЛЕВА ГАВРИЛОВА - бажаючи їм тривалих
успіхів у праці.

ЩАСТИ, БОЖЕ!

В-во "АНАБАЗИС"

ДО ЧИТАЧІВ

Журнал починається з того моменту, як "обростає" стабільним загальом передплатників і прихильників. Тепер, саме є період формування нашого читачього загалу. Всіх, хто хоче постійно мати "Анабазис", просимо зголошуватися на адресу:

ANABASIS
P.O. BOX 29058
CLEVELAND, OHIO 44129

ANABASIS
214 PRESIDENT ST.
PASSAIC, NEW JERSEY 07055

Ми будемо вдячні кожному, хто візьме участь в розбудові видавничого фонду "Анабазис". Пожертви надсилати на адресу:

ANABASIS
P.O. BOX 29058
CLEVELAND, OHIO 44129

Це друге число появляється вже друком, не машинописом, що потягає за собою значно більші кошти. Широ дякуємо усім передплатникам за надіслані передплати на 1980 рік, в сумі 5.— дол. — Це була мінімальна, початкова передплата, яка ніяк не вистачає на покриття великих коштів друку. Тому подаємо усталені ціни передплати на 1981 рік.

TO OUR READERS

A magazine begins at the moment when it acquires steady subscribers and patrons. At the present time our journal is in the process of forming its base of readers. Anyone who wishes to receive **Anabasis** may write to the following address:

ANABASIS
P.O. Box 29058
CLEVELAND, Ohio 44129

ANABASIS
214 PRESIDENT ST.
PASSAIC, NEW JERSEY 07055

We will be very grateful to all who donate to the **Anabasis** publishing fund. Donations may be sent to the following address:

ANABASIS
P.O. Box 29058
CLEVELAND, Ohio 44129

Rather than appearing in the same typewritten form as the first issue, this second issue of **Anabasis** has been typeset, which adds a great deal to the cost of printing. We sincerely thank all who purchased the \$5.00 subscription for 1980. This was a minimal, experimental price, which was found to be inadequate to cover the rising costs of printing. Thus we have raised the price of subscription for 1981.

ПЕРЕДПЛАТА на рік 1981

ANABASIS
P.O. BOX 29058
CLEVELAND, OH. 44129

АМЕРИКА 12. амер. дол.

КАНАДА 15. кан. дол.

всі інші країни:

ЗВИЧАЙНОЮ ПОШТОЮ 12. амер. дол.

ЛЕТУНСЬКОЮ ПОШТОЮ 17. амер. дол.

(Просимо надсилати грошеві перекази на американські гроші — їх можна набути на пошті).

Ім'я і прізвище _____

адреса _____

SUBSCRIPTION FOR 1981

ANABASIS
P.O. BOX 29058
CLEVELAND, OH. 44129

UNITED STATES \$12.00

CANADA \$15.00 (Canadian)

all others:

BY BOAT \$12.00 (American)

AIR MAIL \$17.00 (American)

(money orders made out in American funds may be purchased at the post office)

NAME:

ADDRESS:

.....

Дорога Оксано!

178. 78p.

[illegible]

Океане Мелане и ост. уграинских
группы.

Еврейська Оксфордська, Олександрівська, Іван та Костянтинівська.
Хочу також розкрити що вилінуло
між нас добрих... "Ідентифікації" і реєстр

КРИМЕ АНА ДОПОВІДЬ
 ДО ПЕРШОГО ЛІСТА ГРАФІ ІМЕНІФІКАЦІЇ І РЕШЕ
 ТУВАНИЙ ДО ПЕРШОГО ЛІСТА КРАПІВІ ОЧЕН ГРАФ
 ВИСТАВІ ЛІСТІЩЕ І ТРАПІ ЗІСІВ
 ЧАСІНОВІ НАПІСАНІ В НАТОННО ВИКАЗІ
 ВАРІАНТІ ВЕРСІЇ З УВАЖЕННЯ ДО ВАС СІЛІ
 КРИМСЬКО-ТАУРЕСЬКО ВЕРСІЇ СІЛІ НА ЗАПІСАНІ
 43

ПОЖЕРТВИ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД

"АНАБАЗИС"

(пожертви, які одержано до 31. VIII.)

З. БЕССЕР, Клівленд.....	10.00
Г. БІЯН, Торонто.....	20.00
В. БРУХ, Торонто	10.00
С. БУРА, Клівленд	5.00
М. ГИЖКА, Торонто	5.00
М. ЗВАРИЧ, Клівленд	5.00
М. КРЕМІНЯРІВСЬКА, Ошава.....	25.00
С. КРІСЛАТИЙ, Клівленд	10.00
Р. МАРТИН, Флоріда.....	100.00
В. МАЦЕХ, Клівленд	10.00
М. МЕЛЬНИК, Клівленд	30.00
Г. МЕНШІНСЬКИЙ, Австралія.....	10.00
В. МИГАЛЬ, Клівленд	100.00
Л. МУРОВИЧ, Торонто	8.00
О. НАЗАРЕВИЧ, Флоріда	5.00
Т. НАРОЗНЯК, Вінніпег.....	22.00
М. ПЕТРОЧУК, Клівленд	25.00
"ПРОСВІТА", Вінніпег	25.00
С. РОМАНЮК, Торонто.....	5.00
А. САХНО, Ст. Кетеринс	10.00
В. ФШІК, Флоріда	2.00
І. ХАРИНА, Ванкувер	10.00
Д. ХРОМ'ЯК, Бостон	5.00
С. ЧАБАНЮК, Клівленд	10.00

467.00

ПОДАЄМО ДО ВІДОМА
НАШИМ ЧИТАЧАМ, ЩО ВЖЕ ВИЙ-
ШЛА З ДРУКУ КНИЖКА „ТВЕРДІ
МЕЛОДІЇ" -- ЗБІРНИК ПИСАНЬ
І ВИСТУПІВ ВАЛЕНТИНА МО-
РОЗА НА ВОЛІ /ціна: 9. ам.
дол./ В справі замовлень
просимо звертатись на таку
адресу:

VALENTYN MOROZ
214 PRESIDENT ST.
PASSAIC, N.J. 07055

Please note

change of address:

ПРОСИМО ЗВЕРНУТИ УВАГУ
НА ЗМІНУ АДРЕС ВИДАВНИЦТВА:

ANABASIS PUBLICATIONS
P.O. BOX 29058
CLEVELAND, OHIO 44129

ANABASIS
214 PRESIDENT ST.
PASSAIC, NEW JERSEY 07055

